

İLLER BANKASI ANONİM ŞİRKETİ

KIRSAL TURİZM PLANLAMASININ KIRSAL KALKINMAYA ETKİLERİ

Dilara ÖZDEMİR

UZMANLIK TEZİ

HAZİRAN 2018

İL BANK
TÜRKİYE'NİN YAPICI GÜCÜ

İLLER BANKASI ANONİM ŞİRKETİ

KIRSAL TURİZM PLANLAMASININ KIRSAL KALKINMAYA ETKİLERİ

DİLARA ÖZDEMİR

UZMANLIK TEZİ

Tez Danışmanı (Kurum)
Y.Şehir Plancısı
Cemal KAYNAK

Tez Danışmanı(Ankara Üniversitesi)
Doç. Dr. Nihan ÖZDEMİR
SÖNMEZ

Dilara ÖZDEMİR tarafından hazırlanan “İmar Planı Sürecinde Yerel Halk Katılımı ve İlan-Askı-İtiraz Aşamasının Planlar Üzerindeki Etkisi” adlı tez çalışması aşağıdaki Yeterlik Sınav Kurulu tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile UZMANLIK TEZİ olarak kabul edilmiştir.

	Unvan	Adı Soyadı	İmzası
Başkan	Genel Müdür Yardımcısı	SALİH YILMAZ	
Üye	Daire Başkanı	HÜSEYİN TÖREN	
Üye	Daire Başkanı	HAKKI ÇIRAK	
Üye	Daire Başkanı	ORHAN IŞIK	
Üye	Daire Başkanı	DOÇ.DR.BİROL KAYRANLI	

Tez Savunma Tarihi: 19/06/2018

ETİK BEYAN

İLLER BANKASI ANONİM ŞİRKETİ Uzmanlık Tezi Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Dilara ÖZDEMİR

19 Haziran 2018

Kırsal Turizm Planlamasının Kırsal Kalkınmaya Etkileri

(Uzmanlık Tezi)

Dilara ÖZDEMİR

İLLER BANKASI ANONİM ŞİRKETİ

Haziran 2018

ÖZET

Günümüzde küreselleşmenin etkisi ile ekonomide çeşitli değişimler yaşanmaktadır. Turizm sektöründe de bu değişim hissedilmektedir. Doğal kaynakların tükenmeye başlaması, turizm alanlarında fiziksel doygunluğa ulaşması gibi bazı olumsuz etkiler, turizmde farklı politikaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Türkiye’de kırsal kalkınma politikalarına baktığımızda da 1990lardan sonra kitle turizminin olumsuz etkilerinin tartışıldığı ve sürdürülebilirlik ilkesi kapsamında alternatif turizm türlerinin tartışıldığı görülmektedir. Kırsal turizm de bunlardan biridir. Değişen ekonomik koşullara karşı bölgesel gelişmişlik farklarını azaltmak, kırsal alanda yaşayan halkın gelirlerini ve refahını arttırmak için kırsal kalkınma kavramı son yıllarda önemli olmuştur. Burada kırsal turizm planlaması da kırsal kalkınmada önemli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Kırsal alanlar için potansiyelleri ve alanın kimliği göz önünde bulundurularak iyi bir ön etüt ile bölgenin tarihi, kültürel ve doğal değerleri gözetilerek yapılan planlar kırsal kalkınmaya daha kalıcı çözümler getirebilecektir. Bu çalışmada, kırsal turizm planlamasının kırsal kalkınma üzerindeki etkilerini anlamak için Türkiye’deki örneklerin fiziki, sosyal ve ekonomik etkilerine bakılmış ve İller Bankasında yürütülen DOKAP kapsamındaki Turizm Planlarının kırsal alanlar için katkıları incelenmiştir. Bununla beraber; kırsal turizmin kırsal kalkınmadaki rolü, kırsal turizm planlaması yapılırken hangi kriterlerin dikkate alınması gerektiği ve ne gibi düzenlemeler yapılacağı son bölümde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Planlama, Kırsal turizm, Kırsal kalkınma, Kırsal alan

Sayfa Adedi : 79

Tez Danışmanı (Kurum) : Cemal KAYNAK

Tez Danışmanı (Ankara Üniversitesi): Doç. Dr. Nihan ÖZDEMİR SÖNMEZ

The Effects of Rural Tourism Planning on Rural Development

(Expertise Thesis)

Dilara ÖZDEMİR

İLLER BANKASI ANONİM ŞİRKETİ

June, 2018

ABSTRACT

Today, there are various changes in the economy with the effect of globalization. This change is also felt in tourism sector. Some negative effects such as the depletion of natural resources and to reach the physical saturation in tourism areas have led to the emergence of different policies in tourism. When examining rural development policy of Turkey, it is seen that the negative effects of mass tourism and alternative tourism types within the context of sustainability principle were discussed after 1990's. Rural tourism is one of them. The concept of rural development has been important in recent years in order to reduce regional development disparities against the changing economic conditions and enhance the income and prosperity of people living in rural areas. In this context, rural tourism planning also emerges as an important tool for rural development. The plans made in view of considering the potentials and the identity of the area, and the historical, cultural and natural values of the region with a better preliminary study will be able to provide more permanent solutions to rural development. In this study, to understand the effects of rural tourism planning on rural development, physical, social and economic effects of the examples in Turkey have been viewed and the contributions of DOKAP Tourism Plans carried out at İller Bankası for rural areas have been examined. In addition to this, the role of rural tourism on rural development, which criteria should be taken into consideration and what kind of arrangements should be made have been discussed at last part of the study.

Keywords : Planning, Rural tourism, Rural area, Rural development

Page Number :79

Supervisor (Corporate) : Cemal KAYNAK

Supervisor (Ankara University): Assoc. Prof. Nihan ÖZDEMİR SÖNMEZ

TEŐEKKÖR

Tez yazım sürecinde ilgi ve desteğini esirgemeyen kurum danıőmanım Sayın Yüksek Şehir Plancısı Cemal KAYNAK' a, bilgi birikimi ile alıőmama katkı sağlayan akademik danıőman hocam Sayın Doç. Dr. Nihan SÖNMEZ' e ve değerli çalışma arkadaşlarıma teőekkür eder saygılarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	vi
RESİMLERİN LİSTESİ.....	vii
ÇİZERGELERİN LİSTESİ	viii
KISALTMALAR.....	ix
GİRİŞ.....	1
1. KIRSAL KALKINMA İLE İLGİLİ KAVRAMLAR	5
1.1. Kırsal Alan	5
1.2. Kırsal Kalkınma	6
1.2.1. Kırsal kalkınma politikaları	7
2. KIRSAL TURİZMLE İLGİLİ KAVRAMLAR.....	13
2.1. Kırsal Turizm ve Özellikleri	13
2.2. Kırsal Turizmin Etkileri.....	19
2.2.1. Ekonomik etkileri.....	20
2.2.2. Sosyo – kültürel etkileri	20
2.2.3. Fiziksel çevre üzerindeki etkileri	21
2.3. Kırsal Turizmin Planlanması.....	22
3. KIRSAL TURİZM PLANLAMASININ KIRSAL KALKINMAYA ETKİLERİ.....	25
3.1. Dünyada Kırsal Turizmin Gelişimi	25
3.2. Türkiye' de Kırsal Turizmin Gelişimi	27
3.3. Türkiye' de Kırsal Turizm Potansiyelleri.....	32
3.4. Türkiye' de Fiziksel, Ekonomik ve Sosyal Etkiler Yaratan Kırsal Turizm Örnekleri.....	35
3.4.1. Dağlık Alanlarda Kırsal Turizm - Yayla Turizmi.....	35

	Sayfa
3.4.2. Kıyı Kentlerde Kırsal Turizm	39
4. İLLER BANKASINDA TURİZM PLANI ÇALIŞMALARI	45
4.1. Turizm Planı Çalışmalarının İşleyişi.....	45
4.2. DOKAP Turizm Projeleri.....	47
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	63
EKLER.....	69
Ek 1 : İller Bankası A.Ş. Turizm Master Planları İş Akış Şeması	71
EK 2: Doğu Karadeniz Turizm Master Planı (Turizm Merkezleri ve Koruma Alanları)...	73
KAYNAKLAR	75
ÖZGEÇMİŞ	79

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 2.1. Kırsal turizm kavramının bileşenleri	15

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 4.1 Bektaş Ve Yavuz Kemal Yaylaları Turizm Merkezi.....	55
Resim 4.2 Kümbet Turizm Merkezi	56
Resim 4.3 Vezirköprü Turizm Merkezi	58
Resim 4.4 Şolma Turizm Merkezi	59
Resim 4.5 Ordu- Bolaman Kültür ve Turizm Koruma Gelişim Bölgesi	60
Resim 4.6 Süleymaniye Kış Sporları Turizm Merkezi	61

ÇİZERGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 2.1. Kitle turizmi ve çevreye duyarlı yeni turizm yaklaşımlarının ekonomik ve sosyal faktörler kapsamında karşılaştırılması.....	13
Çizelge 2.2. Kitle turizmi ve çevreye duyarlı yeni turizm yaklaşımlarının fiziksel ve sosyal planlama kapsamında karşılaştırılması.....	14
Çizelge 2.3 Kırsal turizmin ilkeleri.....	17
Çizelge 3.1 Türkiye’de turizmin gelişimi	28
Çizelge 3.3.Türkiye’de kırsal turizm örneklerinin ekonomik, sosyal ve fiziksel açıdan incelenmesi	44
Çizelge 4.1. Bankamızda devam eden turizm planları	54

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış olan kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

DOKAP

GZFT

İLBANK A.Ş.

KTKB

KTKGB

OECD

PİDK

TM

Açıklamalar

Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi

Güçlü, Zayıf, Fırsat, Tehdit

İller Bankası Anonim Şirketi

Kültür Turizm Koruma Bölgesi

Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri

Ekonomik Kalkınma Ve İşbirliği Örgütü

Plan İnceleme Ve Değerlendirme Kurulu

Turizm Merkezi

GİRİŞ

Bu çalışma kapsamında ele alınan konunun temelini kırsal kalkınma ve kırsal alan kavramları oluşturmaktadır. Kırsal kalkınma; doğal kaynakların sürdürülebilirliğini ve kültürel değerlerin korunması ve geliştirilmesini temel alan kırsal alanda yaşayanların gelir seviyesinin ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesi amacı ile bölgesel eşitsizliği azaltma hedefi olan, yerelde çeşitlenen kültürel, ekonomik, sosyal özellikleri, ihtiyaçları gözetenek planlanan faaliyetler bütünüdür (Devlet Planlama Teşkilatı [DPT], 2000).

Kırsal kalkınma politikaları; kırsal yörede yaşayan halkın sosyal, ekonomik ve kültürel imkanlarını iyileştirmeyi ve bu alanlar da kalkınmalarını hedefler (Özkan, 2007). Kırsal alan kavramı ise kırsal turizm planlaması ve bileşenlerinin daha iyi aktarılabilmesi için bu çalışmada detaylı bir şekilde açıklanacaktır.

Kırsal alan, kırsal turizmi anlatırken öncelikle tanımlanması gereken bir kavramdır. Kent tanımlamasının dışında kalan, üretimin hayvancılık ve tarıma dayandığı, nüfusun kent yerleşmelerine kıyasla daha az olduğu, uzmanlaşmanın olmadığı, doğal koşulların ve geleneksel yaşam tarzının devam ettirildiği, sağlık, eğitim, iletişim gibi altyapıların fazla gelişmediği alanlar olarak tanımlayabiliriz. Kırsal alanların özelliklerine baktığımızda; bu alanları kentle ilişkisini kalkınma kavramı ile destekleyen alanlar olarak görebiliriz. Kırsal kalkınmanın temel amacı kırsal kesimin ekonomisini iyileştirerek yaşam standartlarını attırmaktır. Dolayısı ile kırsal bölgede yaşayan halkın gelirini iyileştirici ekonomik faaliyetlerin teşvik edilmesi, katılımcılık ve örgütlenmenin sağlanması önemlidir. Bu yüzden kırsal alanların kalkındırılması için sadece tarımsal etkinliklerin desteklenmesinin yanı sıra kırsal etkinliklerinin de içinde bulunduğu hizmetler sektörünün gelişimi için politikalar oluşturulmalıdır.

Günümüzde değişen teknoloji, ekonomik ve siyasal alandaki değişimler kırsal alanların kalkınmasında farklı arayışları beraberinde getirmiştir. Tarım sektörü ile beraber kalkınmanın yanında kırsal turizm gibi faaliyetleri de içeren yaklaşımlar benimsenmeye başlamıştır (Kiper, 2006).

Son dönemde küreselleşmenin getirdiği değişimler, bir yandan kırsal alanlar için kalkınmaya yönelik olumlu etkiler içerirken diğer yandan özellikle ekonomik sistemde

yarattığı değişim, kırsal alanların diğer alanlar ile rekabet etmesini zorlaştırmıştır. Bunun için kırsal alanların rekabet koşullarına uyum sağlamaları adına tarım sektörüne dayalı geleneksel kalkınma politikalarından, yerel kaynakları önemseyen kalkınma yaklaşımlarına yönelim gerçekleşmiştir. Artık kalkınma kavramı sadece ekonomik girdi olarak değil sosyal boyutları ile de incelenmektedir. Bu çerçevede günümüzdeki kırsal kalkınma kavramı, avantajlı olmayan kırsal alanlarda, doğal kaynakların devamlılığı ilkesi ile tarım ve tarım dışı faaliyetlerin, örneğin kırsal turizmin geliştirilerek kırsal kesimin ekonomisinin canlandırılması ile bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması amaçlanmaktadır.

Bunu gerçekleştirebilmek için doğru planlama alanından başlayan ve alanın analizi yapılarak belirlenen kitle için politikalar ve stratejiler belirlenmelidir. Kırsal turizm planlaması burada önem kazanmaktadır. Bu çalışmada Türkiye örnekleri ile beraber potansiyellerinin de incelenerek kırsal turizmin kalkınmadaki yeri tartışılacaktır.

Bu çalışmanın amacı kırsal kalkınma politikalarını irdeleyerek son yıllarda kırsal kalkınmada etkili bir araç olarak tartışılan kırsal turizmin Türkiye'deki örnekler üzerinden kırsal kalkınmadaki rolünün belirlenmesi ile İller Bankasında yapılan turizm planlarının incelenerek işleyişin ve kırsal kalkınmaya katkılarının anlaşılmasıdır. Kırsal kalkınma ve kırsal turizm kavramlarının açıklanarak kırsal turizm planlamasının kırsal kalkınmada etkileri ortaya konacaktır.

Son zamanlarda birçok ülkede ilgiyle tartışılan ve çeşitli projeleri uygulanan kırsal turizmin kırsal alanlarda meydana getirdiği olumlu ekonomik etkileri düşünülerek ülkemiz tarafından değerlendirilmesi, olumsuz etkileri de en aza indirmek amacı ile çevre ve kültürel değerler göz önüne bulundurularak konunun ele alınabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışma ile uygulanan kırsal kalkınma politikaları değerlendirilip günümüzdeki kırsal alanların değişen profili, ekonomiye ve sosyal yapıya katkıları göz önünde bulundurularak kırsal turizmin kırsal kalkınmadaki etkileri araştırılacaktır.

Araştırmanın; literatür taraması ile kavramlar ve örnekler üzerinden incelemeler sonucunda oluşturulması hedeflenmiş olup öncelikle yazılı belgelerden (tez, makale vs.) kaynak taraması yapıp internetten de kurumların konuyla ilgili yapmış oldukları

çalışmalardan yararlanılacaktır. İlk olarak kırsal kalkınma ve kırsal turizm ile ilgili kavramlar açıklanarak kuramsal çerçeve oluşturulacaktır. Daha sonra tezler ve bu konudaki diğer çalışmalar incelenerek Türkiye’de ki kırsal turizm örnekleri incelenip sosyal, fiziksel ve ekonomik etkileri ortaya konacaktır. Bununla beraber kırsal kalkınmada kırsal turizmin olumlu - olumsuz yanlarının ortaya konması ile de değerlendirmeye gidilecek ve makro verilerden mikro verilere geçişin gözetildiği bu çalışma, karşılaştırma tablo ve kavramsal şemalarla desteklenecektir.

Çalışmanın kapsamında kırsal kalkınmada turizmin etkileri incelenecek olup Türkiye’deki kırsal turizm potansiyelleri; dağlık alanlarda ve kıyı kentlerde turizm başlıkları altında irdelenecektir. Kıyı kentlerde Fethiye, şirince, Gökçeada örnekleri, dağlık alanlarda kırsal turizm türlerinden ise Denizli- Çameli ilçesi, Rize ve Trabzon yaylaları seçilmiştir. Kıyı kentlerden Fethiye’nin seçilmesini sebebi, çevresindeki turizm faaliyetlerinin, bölgedeki kırsal turizm potansiyellerini destekleyerek ekonomik etkiler sağlaması iken Gökçeada örneği ise sosyal etkiler bağlamında değerlendirilmiştir. şirince ilçesinin de kentsel sit olması nedeni ile bu örnekle beraber kırsal turizmin fiziksel etkileri incelenirken dağlık alanlarda ki kırsal turizm örnekleri incelendiğinde Çameli, Rize ve Trabzon örnekleri kırsal turizmin ekonomik ve sosyal etkileri açısından değerlendirilecektir.

Çalışmanın birinci bölümünde kırsal alan ve kırsal kalkınma kavramları ile kırsal kalkınma politikalarının özelliklerinden bahsedilerek çalışma konusunu oluşturan temel tanımlar açıklanacaktır. İkinci bölümünde, turizm kavramları, kırsal turizm ve özellikleri, kırsal turizmin etkileri anlatılacaktır. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise kırsal turizmin kırsal kalkınmaya etkileri Türkiye örnekleri üzerinden anlatılırken dördüncü bölüm ile İller Bankasında yürütölen turizm çalışmalarının işleyişi aktarılıp DOKAP projelerinden bahsedilecektir. Sonuç ve öneriler bölümünde de konu ile ilgili değerlendirmeye gidilecek ve kırsal turizmin kırsal kalkınmaya etkileri tartışılıp geliştirilerek İller Bankasının yürütölen turizm planı çalışmalarındaki rolü incelenecektir.

1. KIRSAL KALKINMA İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

1.1. Kırsal Alan

Literatür incelendiğinde kırsal alan kavramı için çeşitli kriterler kullanılarak birçok tanım yapıldığı görülmektedir. Nüfus büyüklüğü, nüfus yoğunluğu, yerel ekonominin hakim olduğu sektör kriterleri ile değerlendirilen kırsal alan kavramı kent merkezi olmayan alanlar olarak da tanımlanabilmektedir.

1988 yılından kırsal alanlar üzerinde çalışmalar yapan OECD bu kavramı açıklarken nüfus yoğunluğu üzerinde durmaktadır. Eğer nüfus yoğunluğu km² başına 150 kişi altında ise kırsal alan olarak tanımlamaktadır ve bu alanları üç aşamada nitelendirmektedir. Kırsallığı baskın bölgeler (nüfusun %50 den fazlası kırsalda yaşıyorsa ise) ,önemli ölçüde kırsal bölge (nüfusun %15-70 i kırsalda yaşıyorsa), kentselliği baskın bölge (nüfusun %15 den azı kırsalda yaşıyorsa ise). Yani OECD kırsal alanı, nüfus büyüklüğüne bağlı olarak değil insan ve mekan üzerinden nüfus yoğunluğu kriteri ile değerlendirmektedir (Kayıkçı, 2009).

Türk Dil Kurumu, kırsal alanı; tarımsal üretim faaliyetleri olan, kırsal nüfusun yaşamını devam ettirdiği ve gelir elde ettiği alanlar olarak tanımlamaktadır ([hpt://www.tdk.gov.tr](http://www.tdk.gov.tr)).

Kalkınma planı çalışmalarında (Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000; Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2001) kırsal alan, yaşam ve ekonomik etkinliklerin büyük oranda doğal kaynakların kullanımına göre değiştiği ve geleneksel değerlerin hayatı şekillendirmede önemli bir konumda olduğu teknolojik ilerlemenin üretime ve yaşama geçmesinin daha uzun süre aldığı kentsel alanlar dışında kalan mekanlar olarak tanımlar ve nüfus kriterini kullanarak Nüfusu 20000 ve üstü olan alanları kent olarak tanımlanmıştır.

Sosyo-ekonomik açıdan kentsel faaliyetlerin en az düzeyde gerçekleştiği, 20000 ve üstü nüfusa sahip yerleşimler dışındaki alanlar da kırsal alan olarak tanımlanmıştır (Dokuzuncu Beş Kalkınma Planı, 2006).Burada hem nüfus hem sosyo – ekonomik yapı ölçütü kullanılmıştır

Yapılmış olan diğer çalışmalarda (Çolak, 2009; Özkan, 2007); Kırsal alan, kentsel yerleşmeler dışında olan, tarımsal faaliyetlerin yoğunlukta olduğu köy, mezra, bucak vb. isimlerle adlandırılan ve kent ölçeğinde olmayan kasabaları da içeren yapaylıkla tanışmamış, kültürel ve doğal yapının korunduğu, sakin ve kentsel yerleşimlerden daha uzakta alanlar olarak açıklanmıştır.

Literatürde kırsal alanlar, nüfus yoğunluğun kentlere göre daha az olduğu, teknolojik gelişmelerin daha geriden takip edildiği, sosyal bağların daha güçlü olduğu, eğitim, sağlık gibi hizmetlerin yeterince gelişmediği ve yakın kentlere gıda, ek istihdam ve dinlenme hizmeti sunan mekanlar olarak ifade edilmektedir (Ayanoğlu, 2008).

Bu bağlamda baktığımızda kırsal alan tanımlamasının çok net bir şekilde yapılamadığı görülmektedir. Daha doğrusu kavramı ifade eden tek bir ölçüt olmaması bu farklılıklara neden olmaktadır. Bunun yanı sıra kırsal alanları; nüfusunun kent merkezlerine kıyasla daha az olduğu üretimin daha çok tarım ve hayvancılığa dayandığı, uzmanlaşmanın olmadığı, kentsel yoğunluktan daha uzakta, doğal koşulların ve geleneksel yaşamın devam ettirildiği, sağlık, eğitim, iletişim ve sosyal ve kültürel altyapının tam anlamı ile gelişmediği ve teknolojik ilerlemenin daha yavaş takip edildiği yerleşimler olarak tanımlayabiliriz.

1.2. Kırsal Kalkınma

Birleşmiş Milletler (BM) Örgütüne göre kırsal kalkınma; ulusal kalkınma amacına katkıda bulunan toplulukların kültürel, toplumsal, ekonomik şartları daha iyi bir seviyeye çıkartmak için çabalarının devletin bu konudaki amacı ile bütünleştirilmesi sürecidir (Özkan, 2007).

Kırsal kalkınma, kırsal bölgede ikamet eden halkı maddi açıdan değişime sokacak şekilde üretimin olması ve gelir düzeylerinin geliştirilmesi, kentsel alanlarda mevcuttaki fiziksel ve sosyal altyapının kırsal alanda da yaratılması, tarım ürünlerden daha çok verim alınabilmesi için çeşitli örgütlenmelerin ve çok yönlü etkinliklerin yapılmasını içeren bir kavram olarak ifade edilmektedir.

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı “Kırsal Kalkınma Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporunda, kırsal alanların birbirleri ile genel olarak aynı özelliklere sahip olduğu halde detayda çeşitlenen sosyo ekonomik bir yapı olduğu belirtilerek kırsal kalkınma kavramının küresel bir ifadeden ziyade yerel olarak tanımlanması gerektiği vurgulanmıştır. Raporda kırsal kalkınma; kırsal alanda, eğitim, sağlık, ulaşım imkanlarının artması, gelirlerin artması ve aradaki eşitsizliğin giderilmesi ve koruma ilkesi kapsamında doğal kaynakların kullanılması sürecini ifade etmektedir (Dokuzuncu Beş Kalkınma Planı, 2006).

Tanımlara baktığımızda kırsal kalkınma için kırsal alanın ekonomik olarak iyileşmesi ve o yöredeki için yaşam kalitesinin artması amaçlanıyor diyebiliriz. Bu bağlamda kırsal alanda kırsal nüfusun gelirlerinin yükseltilmesi, yaşam kalitesinin artırılması ve katılımcılık önemlidir. Bu yüzden kırsal kalkınma sürecinde sadece ağırlıklı olarak tarım sektörünün geliştirilmesinin yanında, hizmet sektörlerinin geliştirilmesine yönelik politikaların da üretilmesi gerekmektedir (Özkan, 2007).

Dolayısı ile kırsal alanları sadece tarımsal etkinliklerin yapıldığı alanlar olarak görmeyip sektörlerin birbirlerini tamamladığı unutulmamalıdır. Kalkınmayı sadece fiziki bir yayılma olarak algılamayıp toplumsal refah düzeyinin artması, kırsal alanda yaşam kalitesinin iyileşmesi, ekonomik, kültürel, teknolojik kalkınma olarak yeni kapsamlı bir anlayış ile ele almak daha verimli sonuçlar elde etmemizi sağlayacaktır. Bu amaç ve stratejilerin sonuca ulaşabilmesinde de kaynakların akılcı kullanılabilmesi için kırsal alanda örgütlenme, katılımcı yapı, yerel ve kültürel mirasın devamlılığı kavramları önem arz etmektedir. Bir başka kavram ise kırsal alanların kalkınmasında bir araç olan kırsal alanın yerel kimliğini oluşturan coğrafi işaretlerdir. Bu kavram yerel kalkınma için çok önemli bir araçtır. Çünkü o yörenin üretimi, kaynağı gibi çeşitli yerel özelliklerine ilişkin belli bir tanınmışlığa sahip olmuş ürünlerin koruma altına alınmasını sağlamaktadır. Dolayısı ile tanıtımına ve pazarlanmasına önem verilmelidir.

1.2.1. Kırsal kalkınma politikaları

Türkiye, 1930’lu yıllarda kalkınma kavramını belirli bir sistematiğe çözümlenmek isteyen ve planlı kalkınma için adım atan bir ülkedir. Tarım sektöründeki sorunları çözmek ve özellikle küçük ölçekli yerel üreticilere iş imkanı sağlamak Cumhuriyet’in ilk

zamanlarında başlıca hedeflerden olmuştur. Bu dönemde insanların çoğunlukla kırsal alanda ikamet etmeleri ve geçimlerini tarımdan sağlamaları oluşturulan kalkınma politikalarında bu yönde kararlar alınmasına sebep olmuştur. Dolayısı ile öncelikle ana ihtiyaçlara odaklı çalışmalar yapılmıştır. Köy Enstitülerinin kurulması, Aşar vergisinin kaldırılması, Köy Kanununun çıkarılması, Birinci Köy ve Ziraat Kongresi'nin yapılması Çiftçiyi Topraklandırma Yasası, İskan Kanunu, uzun süreli askerlik döneminde okur-yazarlık, tarım teknikleri, el sanatları gibi konularda eğitimlerin verilmesi ile ilgili çalışmalar kırsal kalkınma politikalarının başlangıcı sayılabilir (Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2006).

Ayrıca; hızlı kentleşme süreci ile beraber çözülemeyen birçok problemin altında kırsal alanların sorunlarının giderilememesi yatmaktadır. Bu durum zamanla kendi içinde kısır döngü halinde devam eden bir hal almıştır. Çünkü kırsal bölgedeki, temel ihtiyaçlar gerekli standartlar ölçüsünde sağlanamadıkça halk kente göç etmeye devam etmiş ve sonucunda hızla artan nüfus kentte birçok sorunu beraberinde getirmiştir. Bu nedenle; kırdan kente göç hareketinin kontrol altında tutulabilmesi için kırsal kalkınma çalışmalarına yoğunlaşmıştır (Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı,2006).

19.yy başlarında ortaya çıkan kırsal kalkınma kavramı değişerek gelişmiştir. Özellikle 80lerden sonra kırsal kalkınma stratejilerinde değişiklikler yaşanmıştır. Yerelleşme, toplumun tamamını kapsayan entegre yaklaşımlar, sivil toplum örgütlerinin katılımı, tabandan tavana yaklaşımı kırsal kalkınma politikalarını da etkilemiştir. Özellikle gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler için kırsal kalkınma kavramı önemli bir strateji olarak karşımıza çıkmaktadır. Yani büyümeye odaklı kalkınma kavramı yerini entegre kalkınma arayışına bırakmıştır. Çünkü sektörel ve büyümeye dayalı gelişme modelleri toplumun tümünün ihtiyaçlarına cevap vermemiştir. İnsan ve doğayı ön plana çıkararak, kaynakların daha etkin ve temkinli kullanıldığı, sürdürülebilirliğin ve yerel kalkınmanın ön planda olduğu, sürekli büyüme yerine kalkınmanın amaçlandığı, paylaşımın arttığı kırsal kalkınma anlayışı benimsenmeye başlanmıştır. Kırsal kalkınma politikaları tarım dışı sektörlerin de tartışılacağı entegre bir anlayışa geçmiştir. Teknolojik gelişimlerde bu değişimlerin bir ayağını oluşturmaktadır. 60larda modernizasyon, 70lerde devlet müdahalesi, 80lerde serbest pazar, 90larda ve sonrasında katılım, yetkilendirme, sürdürülebilir kalkınma, yönetim gibi kavramlar kırsal kalkınmayı şekillendirmiştir (Gülçubuk ve diğerleri, 2010).

Kırsal kalkınma yaklaşımı basmakalıp büyümeye yönelik politikalar yerine kırsal alanın kendi dinamiklerinin farkında olan bir “süreç” sistemine dönüşmüştür. Artık kırsaldaki ekonomiyi canlandırmada sadece tarım sektörünü canlandırmak değil o alanın yerel ekonomisini canlandırmak olarak düşünülmektedir.

AB bu konuda önemli çalışmalar yapmaktadır. Bilgi ve teknoloji çağının gerektirdiği şekilde politikalar üretilmektedir. Yerel bilgi ve kaynakların kullanıldığı, tabandan tavana sistemi kullanılarak yapılan çalışmalar, farklı tecrübelerin aktarımı, ağ sistemleri oluşturmak, yenilikleri takip etmek, çok sektörlü faaliyetler oluşturmak bunlardan birkaçıdır. Kısacası yerel kaynakların verimli kullanılabilirdiği ama dışa kapalı olmayan bir entegre sistem hedeflenmektedir. Kırsal kalkınma politikalarının başarılı olabilmesinde örgütlülük ve katılım kavramı da çok önemlidir. Farklı disiplinlerle çalışma, sivil toplum kuruluşlarının desteği, bölgeyi iyi tanıyanlardan ve bölgede yaşayanlardan yararlanma ve onlara da eşit fırsatlar yaratılarak nelerden yararlanacakları açıklanmalı ve bilgi verilmelidir. Çünkü; O yörede yaşayanlar kendi fikirlerinin, kararlarının olduğu projeyi daha çok benimseyip sahip çıkacaklardır (Gülçubuk ve diğerleri, 2010).

Türkiye’de kırsal kalkınma politikalarını incelediğimizde 1963’te uygulanmaya başlanıp sekiz tane beş yıllık kalkınma planı hazırlandığını görebiliyoruz. 2007’de de yedi yıllık süreci kapsayan dokuzuncu kalkınma planı uygulanmıştır. 1963 ile 1978 yılları arasında ilk üç planda kırsal turizm ile ilgili kararlar yoktur. Bu dönemde daha çok kıyı turizminin gelişimi için stratejiler öne sürülmüştür (Devlet Planlama Teşkilatı [DPT], 1973:618).

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında (1979-1983); ilk kez tarihi çevrenin fark edilmesi ve kırsal ve kentsel bazı rekreatif alanların tespit edilerek turizme yönelik çalışmalarda değerlendirilmesi arayışları başlamıştır (DPT, 1979:297).

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1985-1989) ise; Kırsal alanların kalkındırılması için altyapının geliştirilmesi, tarım dışı gelirin desteklenmesi politikaları ön plana çıkmıştır. Bu kalkınma planında da kırsal turizm kavramı doğrudan bulunmasa da kırsal alandaki yerleşimler için turizm sektörü ile ilgili kararlar verilmesi gerektiğinden bahsedilmiştir (DPT, 1985:158).

Altıncı(1990-1994) ve Yedinci (1996-2000) Beş Yıllık Kalkınma Planlarında ise; Kırsal turizm planlamasına ilişkin kararlar doğrudan alınmasa da kırsalda eğitim, sağlık imkanlarının iyileştirilmesi, kültür seviyesinin artırılması gibi stratejiler belirlenmiştir. 1990'lı yıllarda kamu sektörü planlamada etkili olmuştur ve Türkiye’de turizm destinasyonları keşfedilmeye başlanmıştır (DPT, 1990:342).

Kırsal Turizm Planlaması ile ilgili detaylı bilgiler Sekizinci Kalkınma Planında verilmiştir. Bu planda da işsizliği azaltmak ve kırsal yerleşmelerin ekonomik gelirini arttırmak için yereldeki potansiyellerin kullanılmasına yönelik maddeler yer almıştır. El sanatları, turizm, hayvancılık gibi alanlarda girişimciler desteklenecektir (DPT, 2001:71). Yine bu dönemde hazırlanan Turizm ve Kırsal Kalkınma Özel İhtisas Komisyonu Raporunda (DPT, 2000a:34) çevresel doğal yapıyı gözeterek kırsal ve sanayileşmiş bölgelere ekonomik çeşitlilik kazandırmak için eko turizm önerilmiştir. Bunun yanında raporda alternatif turizm türlerinden bahsedilerek kırsal alanlarda doğal yaşamı bozmadan kalkınmanın sağlanabilmesi için dağ, yayla ve kırsaldaki turizmin geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. 1963 ve 2000 yılları arasındaki kalkınma planlarında kırsal turizm türünden bahsedilmezken 2001 yılından itibaren gündemde olduğunu görebilmekteyiz.

Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) ise kırsal turizmi destekleyen politikalar içermektedir. Tanıtım ve pazarlama ön plana çıkmıştır. Yine turizm, tarıma dayalı sanayi, el sanatları geliştirilecektir maddeleri bulunmaktadır (DPT, 2007:93). Dokuzuncu Planı Turizm İhtisas Raporunda rekabet edebilecek turizm türlerine ağırlık verilmesi gerektiği ve turistik ürün çeşitliliğine gidilerek turizm sezonunu uzatabilecek ve tüm yıla yayabilecek stratejiler üretilmesi amacıyla kongre turizmi, kültür turizmi, termal, sağlık, yat, dağ, kış, doğa, yayla turizm yatırımlarına öncelik veren politikalar hedeflenmektedir (Dokuzuncu Kalkınma Planı Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2006 s.23, 27, 29,35.)

Kırsal turizmin önemi son yıllarda artmıştır ve bununla beraber Kültür ve Turizm Bakanlığı aracılığı ile bazı projeler oluşturulmuştur.

“Küre Dağları ve Zümrüt Köyü Projesi / Batı Karadeniz Bölgesi, Kastamonu Azdavay ve Yanıkali Konağı Restorasyonu Projesi / Batı Karadeniz Bölgesi, Buldan Projesi / Ege Bölgesi, DAKAP – Doğu Anadolu Kalkınma Programı / Doğu Anadolu Bölgesi, DATUR – Doğu Anadolu Turizm Gelişim Projesi / Doğu Anadolu Bölgesi, İzmir Şirince Köyü Projesi / Ege Bölgesi, Manisa Tekelioğlu Köyü Projesi / Ege Bölgesi, Göreme Projesi / İç Anadolu Bölgesi, Beypazarı Projesi / İç Anadolu Bölgesi, TATUTA – Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi Gönüllü Bilgi ve Tecrübe Takası Projesi / Genel, Winpeace – Türkiye Yunanistan Kadın Barış Girişimi – Karaburun / Ege Bölgesi,

Cumalıkızık Koruma Yaşatma 98 Projesi /Marmara Bölgesi". Bu dönem sonrası hayata geçirilen projelerdir (Şerefoğlu, 2009:99-129).

Onuncu Kalkınma Planı (2014- 2018) da turizm politikalarını geliştirici hedefler ortaya koymuştur. Kongre turizmi, sağlık turizmi, kış turizmi, kruvaziyer turizmi ve kültür turizmi ile ilgili eksiklerin tamamlanarak pazarın geliştirilmesi ve alternatif turizm çeşitlerinin desteklenmesi hedeflenmektedir. Pazardaki gelişmelerin ve taleplerin takip edilerek tanıtımların etkinleştirilmesi ve turizm aktivitelerinin yoğunlaştığı bölgelerde STK'ların, yerel yönetimlerin ve halkın katılımının sağlanması diğer hedeflerdendir. Çevreye duyarlı turizm ilkesi ile sürdürülebilir turizm projelerinin artırılması amaçlanmaktadır (<http://www.kalkinma.gov.tr/>, 2014).

Bütün bu politikaların başarılı olabilmesinde öncelikli olarak yapılması gereken de kırsal alanın mevcut durum analizidir. Alanın fiziksel özellikleri, yaşayanların sosyo-ekonomik durumları, kültürel değerler, eğitim düzeyleri araştırılmalıdır ve iletişimde kopukluklar yaşanmaması adına her bölgenin heterojen yapısı ayrıntılı incelenmelidir.

Genel olarak Kırsal kalkınma politikaları oluşturulurken kaynak bulmak yerine, yerel kaynakların rasyonel kullanımı ve dinamiklerin farkındalığı dikkate alınırsa daha kalıcı çözümler oluşturulabilir diyebiliriz.

Kırsal kalkınma ile kırsal turizm ilişkisini açıklayabilmek için öncelikle kırsal turizmin tanımı, özellikleri, etkileri anlatılacaktır daha sonra örneklerle etkileri anlaşılmaya çalışılacaktır.

2. KIRSAL TURİZMLE İLGİLİ KAVRAMLAR

2.1. Kırsal Turizm ve Özellikleri

Turizm, insanların geçici olarak kaldıkları, çalıştıkları ve rutin gereksinimlerini giderdikleri alanlar dışında yerleşmemek ve gelir elde etmemek şartı ile eğlenme, dinlenme, iş seyahati vs. sebepler ile bireysel ya da grupla yaptıkları seyahatlerde en az bir gece kalarak işletmelerin sunduğu mal ve hizmetleri talep etmeleri ile sonuçlanan ilişkiler bütünüdür (Ahıpaşaoğlu ve Çeltek, 2006).

Turizm faaliyetleri değişen çevre koşulları ile beraber değişim içerisindedir. Günümüzde doğaya ve yerel kültürlere korumacı yaklaşan, yerel ekonominin gelişimini önemseyen doğa turizmi, kırsal turizm, macera turizmi, kültür turizmi, eko turizm gibi çevre duyarlı turizm faaliyetleri ortaya çıkmıştır. Kitle turizmi ve çevreye duyarlı yeni turizm yaklaşımlarının değerlendirilmesi Çizelge 2.1 de verilmiştir.

Çizelge 2.1. Kitle turizmi ve çevreye duyarlı yeni turizm yaklaşımlarının ekonomik ve sosyal faktörler kapsamında karşılaştırılması (Dilek ve Şahin, 2002 aktaran Tarlak, 2007).

Kitle Turizmi	Çevreye Duyarlı Turizm Yaklaşımları
Ekonomik ve Sosyal Faktörler	
Kısa vadeli	Uzun vadeli
Hızlı gelişim gösterme	Yavaş gelişim gösterme
Plansız hareket	İyi düşünülmüş planlı hareket
Büyük sıçramalar	Adım adım
Koruma ön planda olmayan	Korumacı
Kuralsız	Kurallı
Ekonomik boyut önemli	Değerler önemli
Özel çıkar grupları	Genel toplum çıkarı

Kitle turizminde daha çok hızlı, denetimsiz bir gelişme ve ekonomik hedefler ön planda iken; çevreye duyarlı yeni turizm yaklaşımlarında ise kurallı, yavaş gelişme gösteren ve ekonomik hedeflerin yanında sosyo-kültürel boyutun önemsendiği bir yaklaşım vardır. Bu bağlamda “kırsal turizm” çevreye duyarlı yeni turizm yaklaşımları arasında ele alınabilmektedir.

Çizelge 2.2. Kitle turizmi ve çevreye duyarlı yeni turizm yaklaşımlarının fiziksel ve sosyal planlama kapsamında karşılaştırılması (Dilek ve Şahin, 2002 aktaran Tarlak, 2007).

Kitle Turizmi	Çevreye Duyarlı Turizm Yaklaşımları
Fiziksel ve Sosyal Planlama	
Doğal, çevresel güzellikleri olan alanlarda yoğun gelişme	Doğal, çevresel güzellikleri olan alanların korunması
Yapı yoğunluğunun artması ve konaklama alanlarının, yatak kapasitesinin artırılması	Mevcut yapıların yeniden değerlendirilmesi ve yatak kapasitesinin etkin kullanımı
Yayılmacı turizm gelişimi	Planlanmış alanlarda ve yerel ölçekte gelişim
Turizm gelişiminin kırsal alan dışından kontrol edilmesi	Turizm gelişiminin yerel halk kontrolünde devam ettirilmesi
Alan dışından istihdam yaratılması	Kırsal alandaki halkın istihdam edilmesi
Çiftlik yaklaşımından uzaklaşılması	Çiftlik ekonomisinin turizme katılması

Çizelgede de görüldüğü gibi kitle turizminde planlar direk sonuca yönelik yapılırken çevreye duyarlı turizm yaklaşımlarında ise planlama süreci önemsenerek fiziksel çevrenin analizi ekolojik değerler göz önünde bulundurularak yapılır. Kitle turizmi ekonomik hedeflerinde yörenin istihdamını düşünmezken çevre duyarlı turizm yaklaşımlarında yöre halkının istihdamı öncelikli prensiplerdendir. Yani, yeni turizm yaklaşımlarında daha çok sürdürülebilir koruma kavramı ön plandayken kitle turizminde daha çok ranta bağlı yaklaşımlar görülmektedir. “Kırsal turizm “ yerelde gelişimi desteklemesi, ekolojik dengeyi önemsemesi ve sürdürülebilirlik kavramlarını benimsemesi dolayısı ile çevreye duyarlı yeni turizm yaklaşımlarında yer edinmektedir.

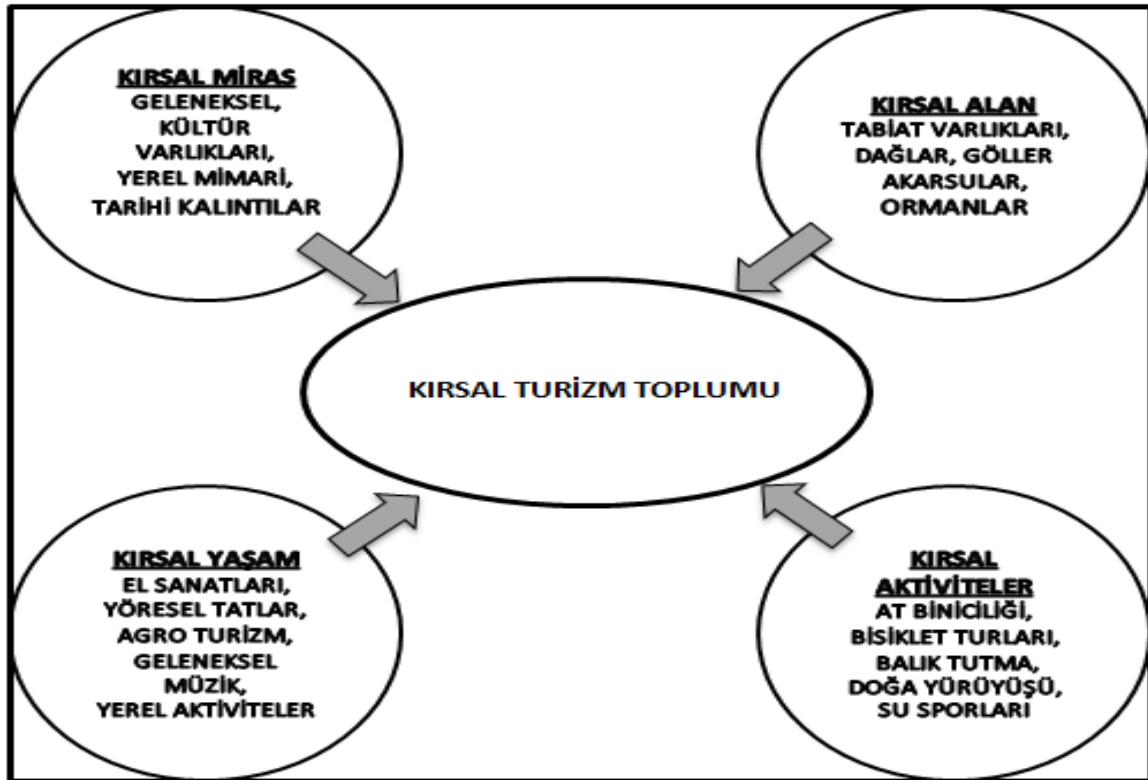
Alternatif turizm kavramının neden tartışıldığını sorguladığımızda kaynakların kontrolsüzce kullanılması neticesinde azalması, sürdürülebilir turizm anlayışının ortaya çıkması, turizm sezonunun uzatılması beklentisi, tüketicilerin taleplerinin değişmesi, farklı isteklerin olması, rekabetin artması şeklinde sıralayabiliriz (Özkan, 2007).

Alternatif turizm türü olan Kırsal turizm; insanların geçici olarak kırsal alanlara ziyaretleri ve buralarda üretilen mal ve hizmetleri bölgedeki geleneksel mekanlarda talep etmeleri ile oluşan ilişkiler bütünüdür (Akça, 2004). Bir başka çalışmada, Kırsal turizm; küçük yerleşimlerde, küçük ölçekli işletmelerin yer aldığı, konaklama imkanlarının sunulduğu, alana özgü kültürel, doğal değerlerle iç içe vakit geçirmek isteyen turistlerle

gerçekleştirilen etkinlikler bütünü olarak da tanımlanmıştır (Yağcı, 2002:4). Başka bir tanımda da; İnsanların, bir kırsal yörede farklı kültürlerle tanışması, o alana ait yöresel değerleri öğrenmesi, konaklamaları ve etkinliklere katılmaları sonucunda ortaya çıkan bir turizm türü olarak tariflenmiştir (Çetinkaya, 2000).

Tanımları incelediğimizde Kırsal turizmin çok yönlü bir eylem olduğu görülmektedir. Tanımların bazılarının kırsal turizm faaliyetlerinin gerçekleştiği alanların özellikleri üzerinde durduğu, bazılarının ise turistlerin taleplerine odaklandığı görülmektedir.

Kırsal turizmi kavramsallaştırabilmek için kırsal turizm kavramını bileşenleri ile açıklamak mümkündür. Dünya Turizm organizasyonu, kırsal turizm kavramını bileşenleri ile açıklamaya çalışmış ve bu tanımlama şekil 2.1. de gösterilmiştir. Şekil 2.1. de görüldüğü gibi kırsal turizm toplumu kırsal turizm kavramının merkezinde yer alırken; kırsal alan, kırsal miras, kırsal yaşam ve kırsal etkinlikler bu merkezin çevresinde yer almaktadır.

Şekil 2.1. Kırsal turizm kavramının bileşenleri (Özkan, 2007).

Kırsal alanlar; tabiat varlıkları, dağlar, göller, akarsular, ormanlar, kırsal miras; geleneksel kültür varlıkları, yerel mimari, tarihi değerler, kırsal yaşam; yöresel tatlar, agro turizm, yöresel müzikler, el sanatları, kırsal aktiviteler; daha çok yörenin özellikleri ve potansiyellerine göre çeşitlenebilen bisiklet turları, at biniciliği, balık tutma, doğa yürüyüşleri gibi bileşenlerden oluşmaktadır (Çetinkaya, 2000).

Kırsal turizmin gerçekleştirilebilmesi için o yörenin bazı özellikleri taşıması gerekmektedir.

- Ulaşım kolay ve çeşitli olmalı,
- Su kaynakları yeterli olmalı,
- Alanın çevresi için alternatif gezilecek yerler olmalı,
- Konaklama yerleri kaliteli, yeterli olmalı ve konaklama ile beraber yan hizmetler de verilmeli,
- Geleneksel doku korunarak kullanılmalı,
- Geleneksel yemeklere yer verilmeli,
- Tanıtıma önem verilmeli,
- Yöre insanı sıcak ve etkileşime açık olmalı,
- Altyapının tamamlanmış olması,
- Sağlık, güvenlik hizmetlerinin kontrol altında olması,
- Tarihi, doğal ve kültürel değerler olmalı,
- Yörede yaşayan halk bu konuda eğitim almalı,
- Spor aktiviteleri için uygun alanlar oluşturulmalı,
- Belirli bir geleneksel üretim biçimi turiste sunulabilmeli (Kiper, 2006).

Kırsal turizm yapılan yerin fiziksel şartları, yörede yaşayanların yapısı kırsal turizmde yapılabilecek etkinliklerin tanımlamasında rol oynar (Akça, 2004). Kırsal turizm etkinlikleri alana göre değişebilecek aktivitelerdir. Yürümek, tırmanmak, kanoculuk, kuş gözlemciliği, bisiklet turları, ata binmek, balık tutmak vs. bunun yanında kültürel etkinlikler çeşitli festivaller, el sanatları ile ilgili gösterileri içeren faaliyetler gibi örnekler verilebilir (Özkan, 2007). Yani kırsal turizm; çiftlik turizmini de bünyesinde bulunduran doğa turizminin de içerdiği çeşitli özel ilgi alanlarını da içeren kompleks bir turizm türüdür (Kurt, 2009).

Sürdürülebilirlik ilkesi kapsamında stratejilerin oluşturulduğu kırsal turizmin turist talebinde alanın çevre ve doğa değerlerine ek olarak kırsal yerleşmeye özel kültürlerle de tanışmak istemektedirler. Yani kırsal turizm gelişmekte olan, kendini talepler doğrultusunda şekillendirebilen bir turizm çeşididir (Soykan, 1999). Bu nedenle kırsal turizmin de diğer turizm çeşitlerinde olduğu gibi önceden belirlenmiş stratejiler ele alınması gerekmektedir.

Kırsaldaki turizmin ilkeleri; 5 ana başlık altında özetlenebilir. Bunlar; yararlanma, gelişim, tasarım, kırsal ekonomi, koruma ve pazarlamadır (Tarlak, 2007).

Çizelge 2.3 Kırsal turizmin ilkeleri (Sharpley,1997 aktaran Tarlak, 2007).

YARARLANMA	Turistleri; kırsal alanın kültürünü, tarihini merkez alan etkinliklere yönelterek alandan daha çok yararlanmalarını sağlamaktır.
GELİŞİM	Kırsal alandaki tarihi dokuya getirilen yeni kullanımlar tarım sektöründen kazanç elde edenlere ek kullanım ve gelir getirebilir. Kırsal turizmin gelişimi ile beraber atıl arazilerin kullanılır hale gelmesi sağlanabilir bununla birlikte kırsal alana ulaşım için fırsatlar yaratılabilir. Kırsal alandaki turizmin gelişimi koruma ilkesi unutulmamadan yapılmalıdır.
TASARIM	Yeni gelişimlerin planlanması, etkinlik yerlerinin belirlenmesi ve yönetilmesi, zengin bir peyzaj çalışması gerekmektedir.
KIRSAL EKONOMİ	Turizm yatırımları kaynaklara zarar vermemek şartı ile kırsal kalkınmayı desteklemelidir. Gelen turist sayıları ve dönemleri fiziksel çevreye aşırı baskı yapmaması adına planlanmalı ve kırsal alanda yayılımcı politika izlemekten kaçınılmalıdır.
KORUMA	Kırsal alanda turizminden yararlanabilmek için korumacı bir yaklaşım benimsenmeli ve kaynakların etkin kullanımı önemsenmelidir. Bu nedenle kırsal alanların korunması için çeşitli politikalara, mevzuatlara yer verilmelidir.
PAZARLAMA	Turizm sektörünün bilgilendirme ve tanıtıma önem vererek insanları kırsal alana çekebilmeli ve ilgilenmelerini sağlamalıdır.

Kırsal turizm ile ilgili bu ilkeler kırsal alanlara korumacı bir yaklaşım ile müdahale edilmesi gerektiğini aktarmaktadır. Bu düşünce, dünyada da kırsal alanlara artan ilginin olumsuz sonuçlara neden olmaması için önem arz etmektedir. Kırsal turizm; gelişmekte olan ülkelerde daha yüksek gelirli ailelerin kırsal yörelerde yaptırdıkları ikincil konutlar haline gelmiş ve sadece denize girip balık tutmak gibi etkinlikleri içeren bir faaliyet halinde iken gelişmiş ülkelerde çok fazla turist katılabildiği ve çeşitli turizm faaliyetlerinin gerçekleştiği bir sektör haline gelmiştir (Tarlak, 2007) .

Kırsal turizm, sadece kentte yaşayan ve yüksek gelirli insanların hafta sonu faaliyetlerinden oluşmamaktadır. Günümüzde kırsal alanlar kentsel nüfusun çok yönlü turistik taleplerini karşılamaya çalıştığı mekanlara dönüşmeye başlamıştır (Yağcı, 2003). Bunun sonucunda bu bölgeler iyi bir turizm planlaması yapılmadığı ve iyi yönetilemediği için de olumsuz etkilenmektedir. Doğal yaşam alanları ve tarihi, kültürel değerler risk altında kalmaktadır (Çetinkaya, 2000).

Bu durum, kitle turizminin birçok doğal yaşam alanlarına, geleneksel yerleşimlere getirebileceği olumsuzluklardandır. Kırsal turizmin sürdürülebilirlik kavramı ile beraber düşünülmesi gerekliliği bu nedenle büyük önem taşımaktadır (Soykan, 1999).Günümüzde kırsal turizmin özgün faaliyetler içeren ve sürdürülebilirlik kavramını destekleyen bir alternatif turizm türü olduğu belirtilmektedir. Bu turizm çeşidinin özellikleri detaylandırılarak ne tür potansiyeller oluşturabileceği ve beraberinde ne tür faaliyetleri getireceği aşağıda maddeler halinde anlatılmıştır.

- *Kırsal Turizm Her Mevsim Yapılabilen Bir Turizm Türüdür*

Kırsal turizm mevsimlere bağlı bir turizm türü değildir. Bu durumda örneğin ortama göre kış aylarında çevredeki kayak merkezleri kullanılabilirken ilkbaharda da kır yürüyüşleri yapılarak yörenin yerel özelliklerinden yararlanılabilmektedir (Soykan, 2003).

- *Kırsal Turizmde Rekreasyonel Etkinlikler Çok Çeşitli ve Özgündür*

Bu turizm türünde kırsal alan turiste bütün olanakları ile sunulmaktadır. Turistin orada bulunduğu sürede farklı etkinliklere dahil olması, öğrenmesi, spor yapması, dinlenmesi sağlanmaktadır. Kırsal turizmin mevsim sınırlamasının olmaması faaliyetlerin çeşitliliğini de arttırmaktadır ve kırsal alandaki birçok doğal ortam, yörenin kültürel değerleri farklı ve özgün rekreasyonel etkinlikler için alternatifler sunmaktadır (Soykan, 2003).

- Kırsal Turizmin Turist Profili Farklıdır

Kırsal turizmin belirli bir turist profili vardır. Bu durum ülkeler arası değişkenlik gösterse de ülkemizde kırsal turizm çoğunlukla yetişkinler ve orta gelir düzeyine hitap etmektedir. Ancak; son dönemlerde kırsal turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi, uzmanlaşmaların olması (spor faaliyetleri, golf, atlı geziler vs.) genç kesimi de doğrudan olmasa da dolaylı olarak kırsal turizme yöneltmiştir. Yerleşmelerin oraya özgü etkinliklerini ön plana çıkaran turizm hizmeti ile beraber de o alanın tanınması sağlanmaktadır. Bunların sonucunda turistler kendi tercihlerine yönelik yer seçimi yapabilmektedirler (Soykan, 2003).

- Kırsal Turizm Doğal Çevrenin Ve Kültürel Mirasın Korunmasına Katkıda Bulunur

Kırsal turizm kıyı turizmine göre daha korumacı yaklaşımla ortaya çıkmıştır. Bu turizm türünde doğal çevre ve yapı, kültürel miras çok önemlidir. Dolayısı ile yerel kaynakların verimli kullanımı için gösterilen özen korumacı yaklaşıma katkı sağlamaktadır.

- Kırsal Turizm, Sürdürülebilir Turizm Anlayışına Hizmet Eder

Sürdürülebilirlik kavramı son yıllarda üstünde durulan bir kavram olmuştur. Doğal yaşam alanlarının tehdit altında olması, turizm alanlarının doygunluğa ulaşması kaynakların akılcı kullanımı ile ilgili araştırmalar yapılmasını sağlamıştır. Kırsal turizm de temelde kaynakların etkin kullanımı ile yola çıkmış bir alternatif turizm türüdür. Kırsal turizm çalışmaları sürdürülebilirliği amaçlayan stratejiler ile beraber planlanmaktadır (Soykan, 2003).

2.2. Kırsal Turizmin Etkileri

Kırsal turizm doğal, yerel kaynaklara bağlı bir turizm türü olduğu için doğal çevrenin korunmasına katkı sağlarken o yörenin ekonomisinin ve istihdam olanaklarının gelişmesine de imkan sunar. Ayrıca kırsal alanın tanıtımının yapıp ulaşım problemlerini en aza indirmeyi hedefleyerek yörenin alt ve üst yapısının da gelişmesine katkıda bulunur (Tarlak, 2007). Dolayısı ile diğer sektörler de bu durumdan olumlu etkilenirler. Bunun yanında kırsal turizmin dışarıya göçü yavaşlatması, kadın istihdamını arttırması gibi etkileri olduğu gibi ekosistem açısından tehdit oluşturabileceği, o yörenin sosyo - kültürel yapısını olumsuz etkileyebileceği yönünde tartışmalar da bulunmaktadır (Soykan, 2000).

Kırsal turizmin etkileri genel olarak ekonomik, sosyo-kültürel ve fiziksel çevre üzerindeki etkileri olmak üzere üç başlık altında toplanabilir.

2.2.1. Ekonomik etkileri

Kırsal turizmin; sektörleri ve başka turizm türlerini canlandırma, halka gelir sağlama, kırsal alandaki kadına istihdam imkanı yaratma, turizm sezonunu uzatma, göç hareketlerinin dengeleme gibi olumlu ekonomik etkileri vardır. Kırsal turizm, yerleşmede yaşayanların kente göç etmeden ekonomik standartlarının arttırılmasını hedeflemektedir. Yöre halkı hizmet ve mal satışından kar sağlayarak gelirlerini arttırabilirler (Çolak, 2009). Kırsal turizmin gelişmesi ile beraber kırsal alandaki kadının ailedeki rolü de değişmeye başlamıştır. Kadın, çalışma hayatında aktif olarak görev alabilmektedir (Kiper, 2006 s:48). Türkiye’de tartışılan kırsal alandan kente göç olayı uzun süredir ciddi boyutlara ulaşmıştır. Kiper (2006: 52) Kırsal turizmi araştırdığı çalışmasında özellikle dağlık bölgelerde nüfusun azalması sorunu ile ilgili Avrupa’daki çalışmaların kırsal turizm ile çözüm aradığından bahsetmiştir. Çünkü; göçün önlenmesi için kırsal alandaki yaşam şartlarının iyileştirilmesi ve yeterli, adil dağılımın sağlanması gerekmektedir (Subaşı, 2004).

Kırsal turizm bu çerçevede kırsal alanlar için değişik alternatifler ile gelir sağlama ve toplumsal sorunlara çözüm sağlamada bir araç olabilmektedir. En önemlisi de yeni istihdam ortamlarının oluşturulması ile kırsaldaki işsizliğin azaltılması ve kente göçün durdurulması hedeflenmektedir (Uçar, 2010).

Bunun yanında kırsal turizmin diğer turizm türleri ile kolayca entegre olabilmesi turizm sezonunu uzatıp pazarın gelişmesini sağlamaktadır (Soykan, 1999). Dolayısı ile kırsal turizm çalışmaları ile beraber başka hizmet ve ürünlere talep olacaktır. Örneğin; tarımsal ürünlere talep olduğunda üreticiler için ek piyasa oluşacak ve gelir artacaktır. Kırsal alanlarda el sanatlarının kullanılması ile de ticari faaliyetler gelişecek ve ek gelir sağlanacaktır. Bunların yanında konaklama ve eğlence imkanlarının arttırılması ile inşaat sektörü ve gelirleri artacaktır (Kiper, 2006).

2.2.2. Sosyo – kültürel etkileri

Kırsal turizm yöre halkı ve turist için karşılıklı etkileşim halinde olunan bir turizm türüdür. Turistler gittikleri yörede yaşam biçiminden etkilendikleri gibi o yörede yaşayanlar da turistlerden etkilenmektedir ve o kırsal alanda yaşam biçimi değişmeye başlamaktadır. Ortaya yöre halkı ve turist ilişkisi diye adlandırılan toplumsal bir ilişki biçimi çıkmaktadır ancak bu durum her zaman olumlu sonuçlar vermeyebilir. Ortak hayat tarzlarında, güvenlik düzeyinde, geleneksel etik değerlerde birtakım olumsuz değişimler

yaşanabilir. Bu yüzden kırsal turizm iyi planlanması gereken bir turizm türüdür (Özkan, 2007).

Bunun yanında kırsal turizmin, kültür etkileşimi, kırsalda kadının öneminin artması, el sanatlarına verilen önemin artması ve yerel kültürü koruma gibi olumlu sosyo - kültürel etkileri de vardır. Kültür etkileşiminden bahsedecek olursak turistler gittikleri bölgede yaşam tarzından etkilenmektedir ve aynı şekilde o yörede yaşayanlar da turistlerin kültüründen etkilenmektedir. Kültürel etkileşimin modern kültürden etkilenme ve bu kültüre ait bazı değişik uygulamalara adapte olma gibi olumlu etkileri vardır (Çolak, 2009). Diğer bir olumlu etki ise kırsal alanda kadının rolünün artmasıdır. Kırsal turizmde sunulan hizmetler genelde günlük yaşantının bir parçası olduğu için kadının iş gücüne ihtiyaç duyulmuştur ve kadın çalışma hayatında aktif rol alarak ekonomik özgürlüğe sahip olmuştur (Soykan, 1999 s: 156).

Yine yerel değerlerin ön planda olduğu bu turizm türü ile beraber el sanatlarına verilen önem artmıştır. O yörenin tanıtımının yapılabilmesinde ve dolayısı ile turist çekebilmesi için el sanatları gibi yöre için özellikli ürünler önemli olmuştur. Dolayısı ile yerel kültürü koruma kavramı daha da gelişmiştir. Kırsal alana gelen turist yerel halkın kültürünü ve o alandaki yapıları, kültürel değerleri keşfetmek istemektedir ve bununla beraber halk bilinçlenerek kültürünü korumaya ve sahiplenmeye başlayacaktır bazı yok olma aşamasına gelen kültürel değerler ve alanlar, kır kültürü kırsal turizm ile beraber korunabilecektir (Soykan, 1999).

2.2.3. Fiziksel çevre üzerindeki etkileri

Kırsal turizm hem doğal kaynaklara hem de kırsal yerleşimlere dayalı olduğu için doğal çevrenin korunmasına ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasına katkıda bulunmaktadır. Kırsal turizmin doğal çevre üzerindeki olumlu etkileri çevresel kirliliği azaltma, restorasyon çalışmalarının artması, altyapı ve üstyapının iyileşmesi şeklinde sıralanabilir. Sonuca ulaşabilen bir kırsal turizm projesinin gerçekleşmesi için temiz ve düzenli bir çevreye ihtiyaç vardır. Bu hassasiyet ile başlatılan kırsal turizm projeleri çevrenin turistik amaçlı olarak korunmasını sağlayacak ve dolayısı ile çevre kirliliği o alanda minimize edilecektir (Kiper, 2006). Ancak bu şekilde düşünülmeden devam eden bir proje o kırsal alanın doğal özelliğini yitirmesine neden olup ve tam tersi çevre kirliliği oluşmasına kadar gidebilmektedir. Bunun yanı sıra, kırsal turizm kırsal alanlarda alt ve üst yapının

iyileşmesine katkıda bulunmaktadır. Ulaşım ve tanıtım gibi yetersizliklere imkan sağlamaya çalışmaktadır ve bu turizm türünün o yörede yaygınlaşması ile beraber eğitim, sağlık ve altyapı hizmetlerinde de artış görülebilecektir (Soykan,1999). Ancak; alan için önceden iyi bir analiz çalışması gerekmektedir. İhtiyaca göre faaliyetler, projeler yapılmazsa kırsal alan için olumsuz sonuçlar doğurabilecektir. Çünkü, kırsal turizmde doğal çevreyi korumak birincil hedeftir.

Fiziksel çevre üzerindeki diğer olumlu etkisi ise restorasyon çalışmalarının yapılmasıdır. Bu turizm türünde tarihsel yapılardan yararlanıldığı için kırsal alanın yapıları ile beraber iyileştirilmesi, sağlıklı hale getirilmesi gerekmektedir. Bunun için yeni binalar inşa etmektense kırsaldaki fiziksel çevreyi doyunluğa ulaştırmadan restore çalışmalarının yapılması yöre için daha sağlıklı bir çalışma olacaktır (Yağcı, 2003). Ancak burada da dikkat edilmesi gereken konu restorasyon çalışmalarının geleneksel mimariyi koruyarak ve etrafındaki yapıları da gözeterik yapılmamasıdır. Bu şekilde kırsal çevre daha planlı ve düzenli olabilecektir.

2.3. Kırsal Turizmin Planlanması

Turizm planlaması bir dönem için hedefleri, stratejileri ve işlerin sorumlularını içeren araçları, olanakları belirten işin etaplmasını gösteren bir düzenlemedir (Yağcı, 2003). Kırsal turizmde iyi bir planlama ve çok yönlü bir ortak çalışma mecburidir. Kırsal turizm faaliyetleri yapılacak alanlar için altyapı, ulaşım, konaklama hizmetleri önceden planlanarak gerçekleştirilmelidir. Halkın bilgilendirilmesi, kredi imkanı sağlanması, örgütlenme ve tanıtım arasında bir eşgüdüm sağlanmalıdır (Özkan, 2007).

Kırsal turizmin başlangıcında karar alıcılar yerel yönetimler veya devlettir. Birçok kırsal alanda yerel yönetimler tarafından turizm firmalarına ya da çiftçilere öneri götürülmektedir. Oluşturulan projelere ulusal, yerel ve uluslararası kuruluşlardan teşvik alınmaktadır. Bazen üniversiteler de bu projelere katılım sağlamaktadırlar (Subaşı, 2004).

Kırsal turizm gelişimi, kırsal alanın doğal özelliklerine uyum sağlayacak şekilde değerlendirilmeli, turistlerin talepleri ve o yörede yaşayan halkın yaşam tarzı da dikkate alınarak sürdürülebilir turizm ilkelerine göre planlanmalıdır. Bu doğrultuda minimal tüketim ilkesi ile hareket edilmesi gerekmektedir. Doğal kaynakların dengeli kullanımı, atık miktarının ve çevresel dejenerasyonun en aza indirilmesi, kültürel ve sosyal zenginliğin korunması, çevresel etki değerlendirmesinin dikkate alınması, yerel

ekonomilerin desteklenmesi, halkın planlama sürecine katılması, merkezi yönetim, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimler arasında iş birliği sağlanması, yerel halka turizm hakkında eğitim verilmesi gerekmektedir (Özkan,2007). Bir kırsal yerleşimde yapılacak kırsal turizm gelişim planını üç bölümde belirlemek mümkündür. Alt ve üst yapı planlaması, ürün planlaması ve eğitim planlaması şeklinde incelenebilmektedir.

Alandaki su, kanalizasyon, haberleşme, elektrik, yol ve diğer ulaşım sistemlerinin ve bunun yanında yeterli konfora sahip konaklama imkanlarının önceden planlanması gerekmektedir. Bu süreçte kırsal alanın mimarisini yansıtmayı, doğal çevrenin kapasitesinin göz önünde bulundurulması, yerleşimin ortak mekanlarının turistlerin ilgisini çekecek faaliyetler için kullanılması (Örneğin; el sanatları satış üniteleri, organik ürün tanıtım stantları) gibi ilkeler göz önünde bulundurulmalıdır(Uçar, 2010).

Kırsal turizmde ürün planlaması pazar araştırmaları yapıp pazar yapısına uygun olarak geliştirilmelidir. Hedef pazarlar belirlenerek ürün çeşitliliğini arttıracak etkili tanıtımlar yapılmalıdır (Çetinkaya, 2000).

Kırsal turizm gelişiminin sürekliliğinin sağlanması için de eğitim planlaması yapılmalıdır. Çalışanların ve yöre halkının kalite ve memnuniyetin sağlanması için kırsal turizm projesi ile ilgili eğitim almaları gerekmektedir (Özkan,2007).

Kırsal turizm planlamasında öncelikle turizm alanının GZFT analizi yapılarak alanın potansiyelleri ortaya konarak cazip bölgeler ve hedef kitle belirlenmelidir. Konaklama işletmelerinin sayıları, nitelikleri, yatak kapasiteleri incelenmelidir. Turizm talebinin yapısını ortaya koymak için yerli ve yabancı ziyaretçi sayıları, geceleme sayıları, hangi mevsimlerde geldikleri, konaklama işletmelerinin doluluk oranları araştırılmalıdır. Bölgedeki çekim noktalarına gelen ziyaretçi sayıları, seyahat acentelerinin dağılımı ve onlarla iletişim de kırsal turizm planlamasında önemlidir. Talebi arttırmak ve süreklilik sağlayabilmek için tur güzergahları ve mola noktaları da iyi planlanmalıdır. Tanıtım, markalaşma ve pazarlamanın da turizm için altyapı çalışmaları tamamlandıktan sonra yapılması gerekmektedir. Aksi takdirde fayda yerine alan için zararlı bir eylem olacaktır.

İyi bir kırsal turizm planlaması için aynı zamanda iyi bir ulaşım planlaması gereklidir. Hangi ulaşım araçlarının (tur, özel araç) ne sıklıkta kullanıldığı araştırılmalıdır. Doğaya ve organik dokuya uygun hız sınırının daha düşük tutulacağı ulaşım aksları önerilmelidir.

3. KIRSAL TURİZM PLANLAMASININ KIRSAL KALKINMAYA ETKİLERİ

3.1. Dünyada Kırsal Turizmin Gelişimi

Tarihsel sürece baktığımızda 1960'lerden beri hareketlenen turizm kavramının günümüzde değişme gösterdiği görülmektedir. Zamanla artan çeşitli mekanların keşfi, gelişen teknolojiler, ekonomik durum, eğitim seviyeleri bu değişime neden olan etkilere dendir. Günümüzde kentleşme süreci ile beraber artan nüfus ve bunun beraberinde getirdiği yoğun metropol yaşam insanları daha sakin, sessiz, doğayla iç içe olan mekanlara yönelmektedir. 19. yüzyılda büyüyen endüstriyel kentlere alternatif olarak ortaya çıkan kırsal alanların kalkındırılması amacı, alternatif turizm türü olan kırsal turizm etkinliklerinin de gelişmesine neden olmuştur (Aydın, 2007). Kırsal turizm hareketinin ortaya çıkmasında; 20. yy sonlarına doğru gittikçe artan çevre sorunlarını minimize etmek adına keşfedilen yeni turistik rekreatif alanlarda etilidir.

Kırsal turizm, 18. Yüzyıl sonlarında gelişmeye başlayan romantizm hareketine kadar uzanan ve 19. Yüzyılda da ilerleme kaydeden bir kavramdır. Romantizm “doğal hayat” sloganını benimsemiş bir olgudur. Bu dönemlerde ulaşım özellikle demiryoluna yapılan yatırımlar kentte yaşayanların kırsal alanlara daha rahat gidebilmelerini sağlayarak gelişmekte olan bu turizm türünü olumlu anlamda etkilemiştir (Aydın, 2012).

Birleşmiş Milletler Örgütü, 2030 yılına kadar dünya nüfusunun yaklaşık olarak %60'ının şehirlerde yaşayan insanlardan oluşabileceğini ifade etmektedir. Bu doğrultuda kırsal alana, doğaya ilgi artacak ve kırsal alanlarda turistik talep çeşitlenecek öngörüsü vardır.

Kırsal turizm aslında Avrupa'da uzun yıllardan beri uygulanmaktadır. Yaklaşık yüz yıldan beri Avusturya'da çiftliklerin yaklaşık %25'lik kısmı aynı zamanda turizm faaliyetinde bulunmaktadır. Örneğin Almanya'da da uzun süredir kırsal turizmin desteklenmesi ve gelişmesi için ulusal politikalar uygulanmaktadır. Kırsal turizm, Orta ve Kuzey Avrupa'nın bazı ülkelerinde 1950'lerden beri, güneyde ise 1970'lerden itibaren, az gelişmiş bölgelerin (özellikle dağlık-ormanlık) kalkındırılmasında bir araç olarak görülmüştür. Fransa'da ilk kez 1954 yılında atıl çiftlik binalarının konaklama için yeniden imar edilmesine yönelik finansal yardımlar sağlanmıştır. Almanya, İtalya ve Danimarka'da tarım işletmeleri turizm hizmetlerinin gelişmesi için uzun dönemli desteklerden

yararlandırılmaktadır. Yine İtalya, İngiltere, İspanya, Portekiz, Yunanistan ve Yeni Zelanda gibi ülkeler de yerel girişimciliği destekleyerek kırsal ekonominin canlanması için politikalar üretmişlerdir (Sharpless ve Vassba, 2005 den aktaran Özçatalbaş, 2006).

Kırsal turizm faaliyetleri coğrafyalara göre de şekillenmektedir. Örneğin; Japonya'da kırsal turizm faaliyetlerine baktığımızda daha çok "farminn" olarak adlandırılan küçük ölçekli işletmeler üzerinden yapıldığını görebiliriz. Çiftlik evlerinde konaklama, yeme-içme ve çiftlik işlerinde aktif rol alabilme imkanı sağlanmaktadır. Japonya'da şehir yaşamı ile kırsal yaşam arasındaki uçurum oldukça fazladır ve zaman kavramı bu coğrafyada çok önemlidir. Dolayısı ile turistik talepler de bu doğrultuda kişiye özel konaklamalı seçeneklerle şekillenebilmektedir. Macaristan'ın kırsal turizm faaliyetleri ise daha çok Balaton Gölü civarında gerçekleşmektedir. Su sporları ve çeşitli görsel şovların yapıldığı bir alandır. Amerika'da da 1970'lerde kurulan ulusal turizm kaynaklarını inceleme komisyonu kırsal turizm çalışmalarına önem vererek küçük işletmelerin canlandırılmasını geliştirme amaçlı plan tasarıları hazırlamışlardır (Aydın, 2007). Amerika'nın Wyoming, Montana ve Idaho eyaletlerinde kırsal turizmle uğraşan işletmelerin sayısı 1985 yılında 5 iken 1992 yılında 90'a ulaşmıştır (Yılmaz, 2012:26 dan aktaran Aydın, 2007). Amerika'nın her eyaletinde kırsal turizmin farklı türlerinin uygulandığı söylenebilir. Kırsal turizm konusunda Avrupa ülkeleri ile beraber farkındalık yaratan ülkelerdendir. Amerika nüfusunun %70'i kırsal turizme katılmaktadır (Aydın, 2012).

Kırsal turizmin, ülkeler arasında farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Genelde Hollanda'da ve Fransa'da kamp yapmak, Finlandiya'da kırsal alanlarda kulübe kiralamak, Slovenya'da çiftlik ziyaretleri ve konaklamalar ve Doğu Avrupa'da kırsal turizmin ikincil konutlar üzerinden yapılması şeklindedir.

AB'de kırsal turizm projelerine baktığımızda İrlanda'da kırsal turizm nüfusu 1.500'den daha az olan kırsal alanlar ve kasabalar olarak tanımlanmıştır. Tarım turizmi ön plandadır ve çiftlikte yapılan etkinlikler, aynı yerde konaklama gibi faaliyetlerle doğrudan bağlantılıdır (Heneghan, 2004 den aktaran Şerefoğlu, 2009). Bulgaristan'a baktığımızda eko turizm ve kırsal turizm faaliyetleri bir bütünlük halinde görülmektedir. Geleneksel mimari doku, el sanatları bölge için ürün çeşitliliği açısından zenginlik sunmaktadır. Rafting, kuş gözlemciliği ve mağaracılık da bu turizm türlerini destekleyen etkinliklerdendir. Bulgaristan'ın dağların arasında kalan Celina ilçesindeki kırsalturizm

örneğinde LEADER programı aracılığı ile bir pazar alanı kurulmuş ve yapılar geleneksel doku korunarak inşa edilmiştir. Yerli ve yabancı turistlerin bölgeye geldiğinde bilgi alabilmeleri için bir turizm ofisi kurulmuştur. Burada tanıtıcı broşürler ile alan tanıtılmaktadır. Bu turizm merkezi bölgede yaşayanlar için bir ek gelir kaynağı oluşturmuştur. Bu merkezle birlikte bölgedeki aktiviteler çeşitlenmiştir. Örneğin bölgeyi yansıtan kartpostalların bulunabileceği bir postane kurulmuştur. Ayrıca merkezi yerlerde restoranlar kafeler yapılmış ve açık alanda insanların oturabilecekleri eğlence alanları tasarlanmıştır. Alp dağlarında faaliyet gösteren kırsal turizme baktığımızda da kayak turizminin ön planda olduğu görülmektedir (Şerefoğlu, 2009).

Örnekleri incelediğimize kırsal turizm faaliyetlerinin çok çeşitli olduğu ve mekana, coğrafi yapıya göre şekillenen bu turizm türünün o bölgenin sosyo - ekonomik yapısı için avantaja dönüşebileceği açıktır.

3.2. Türkiye' de Kırsal Turizmin Gelişimi

Türkiye’de turizm sektörünün tarihsel gelişimi incelendiğinde çok eskiye dayandığı görülmektedir. Uygarlıkların yaşadığı, geliştiği ve yok olduğu Anadolu’da zengin bir kültürel miras bulunmaktadır ve bu da ülkemizdeki turizm gelişimini büyük ölçüde etkilemiştir. Çizelge 3.1’de anlatıldığı üzere; Osmanlı İmparatorluğu döneminde 1846 yılında İstanbul’da Aya İrini Kilisesi’nin askeri müzeye dönüştürülmesi, 1863’te ulusal bir fuarın açılması ve seyahat acentesinin kurulması Türkiye’nin turizm sektöründeki ilk adımlarıdır. Daha sonra da Cumhuriyet döneminde turizm çalışmaları gelişerek devam etmiştir.

“1923 yılında Türk Seyyahin Cemiyeti’nin kurulması ve 1930’da Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu’na dönüşmesi, 1934’te Turizm Bürosunun açılması, 1939 yılında Ticaret Bakanlığına bağlı Turizm Müdürlüğü’nün kurulması ve turizmi geliştirmek için çıkarılan kanunlar Türkiye’de turizmin gelişmesinde etkili olmuştur. 1963 yılında Turizm ve Tanıtma Bakanlığının kurulması ve kalkınma planlarında turizme yer verilmesi” önemli çalışmalardan olmuştur (Özgüç, 1998, 583-587 den aktaran Emekli, 2006).

1982 yılında çıkarılan Turizm Teşvik Kanunu Türkiye’de turizmin bugünkü gelişimine çok katkı sağlamıştır (Emekli, 2006).

Çizelge 3.1 Türkiye’de turizmin gelişimi (Emekli, 2006 ve Kalkınma planı çalışmaları).

YILLAR	TÜRKİYE’DE TURİZM GELİŞİMİ
1846	İstanbul’da Aya İrini Kilisesi’nin Askeri Müzeye Dönüştürülmesi,
1863	Ulusal Bir Fuarın Açılması ve Seyahat Acentesinin Kurulması,
1923	Türk Seyyahin Cemiyeti’nin Kurulması,
1930	Türk Seyyahin Cemiyeti’nin Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu’na Dönüştürülmesi,
1934	Turizm Bürosunun Açılması,
1939	Ticaret Bakanlığına Bağlı Turizm Müdürlüğünün Kurulması,
1963-1978	-1963’te Turizm Ve Tanıtma Bakanlığının Kurulması, - Bu Yıllar Arasında Kalkınma Planlarında Kıyı Turizmi İle İlgili Hedefler ve Stratejilerin Belirtilmesi,
1979-1983	-Bu Dönemdeki Kalkınma Planlarında İlk Kez Tarihi Çevre Fark Edilerek Kırsal Rekreatif Alanlar Tespit Edilip Turizme Yönelik Çalışmalara Başlanması, -1980’li yıllardan itibaren kıyı turizminin doygunluğa ulaşması, -1982 Yılında Turizm Teşvik Kanununun Çıkarılması, - Kırsal Turizmin İlk Örneklerinin Görülmeye Başlanması,

Çizelge 3.1. Türkiye’de turizmin gelişimi (devam) (Emekli, 2006 ve Kalkınma planı çalışmaları).

1985 - 1989	-Bu Dönemde Kırsal Alanların Kalkındırılması İçin Tarım Dışı Gelirlerin Desteklenmesi, Kırsal Alanlar İçin Turizm Sektörü İle İlgili Kararların Alınması Gerektiğinin Vurgulanması,
1990 - 2000	-Bölgesel Yoğunlaşmayı Önlemek ve İç ve Dış Turizm İle Rekabet Edebilmek İçin Turizmi Çeşitlendirme Kararlarının Alınması, -Deniz-Kum-Güneş Turizmi Hızla Yaygınlaşarak Kitle Turizminin Doygunluğa Ulaşması İle Turizm Sektöründe Farklı Arayışlara Yönelim Olması, - Her Şey Dahil Sistemini İçeren Kıyı Turizminin Yanında Alternatif Turizmin Geliştirilmesi İçin Çalışmaların Yapılması, - Turizm Destinasyonlarının Keşfedilmesi,
2000ve sonrası	-kırsal turizm planlaması ile ilgili çalışmaların başlaması, -kırsal turizm projelerinin artması, -Onuncu kalkınma planında da Kırsal turizmi destekleyen politikaların üretilmesi, hedef ve stratejilerin belirlenmesi, (turistik ürün çeşitliliği, tanıtım, pazarlama vb.)

Son zamanlarda turizm politikaları ise Dünya Turizm Örgütü ve Avrupa Birliğinin yol göstericiliğinde şekillenmektedir. Sürdürülebilir kalkınma ilkesi ile turizmde çeşitlenmeye gidilerek alternatif turizm politikaları üretilmektedir. Eko turizm, yayla turizmi, kırsal turizm, inanç turizmi, kültür turizmi, termal turizm gibi turizm türleri geliştirilmeye çalışılmaktadır. Çünkü; ülkelerdeki turizm sektöründe turist taleplerindeki değişim eğilimi, alternatif turizm türlerini aramaya ve politikalar üretmeye yönlendirmiştir (DPT, 2001:27–35).

Gelişmekte olan Türkiye’de planlı dönem ile beraber kırsal kalkınma süreci daha sistematik bir yapıda devam etmiştir. Kırsal kalkınma projeleri tarım ile geçimini sağlayan halk için en önemli yatırımlardan olmuştur. Ancak; kaynakların yetersizliği insanları sürdürülebilir kalkınma kavramını ve kaynakların verimli kullanımını anlamaya yönlendirmiştir. Dikkate alınması gereken bir diğer konu ise, her proje ile tarımsal ürünlerde görülen artışın tarımsal geliri arttıramadığıdır. Çünkü; pazarlama koşullarının yaratılamaması yüzünden fiyatlarda dalgalanmalar olmakta ve çiftçi örgütlenmesi oluşturulamadığı için ihracat imkanları da yaratılamamaktadır (Gürlük, 2001).

Bu bağlamda sürdürülebilir kalkınma kavramı ile beraber kırsal kalkınmada; kırsal turizm kavramı ön plana çıkmaktadır. Çünkü kaynakların verimli kullanımının sağlanması ürünlerin tanıtımının turizmle entegre edilmesi ve özellikle tarımla uğraşan kesime yönelik yerel kalkınma politikalarını içermesi günümüzde kırsal turizmi sürdürülebilirlik doğrultusunda etkin kılmaya başlamıştır.

Türkiye ‘de öncelikle Akdeniz ve Ege kıyıları kitle turizmi ile geliştirilmiş bölgelerdir. Ancak; son zamanlarda bu alanların fiziksel doygunluğa ulaşması ve doğal taşıma kapasitesini doldurmuştur(Tosun, Bilim ve Temizkan, 2002:4aktaran Akça 2004). Son yıllarda Türkiye’de kırsal turizm projeleri yerli ve yabancı kaynaklar vasıtası ile önemli oranda desteklenmiştir.1980’li yıllardan itibaren deniz-kum-güneş turizmi hızla yaygınlaşarak kitle turizminin doygunluğa ulaşması ile turizm sektöründe farklı arayışlara yönelim olmuştur. Her şey dahil sistemini içeren kıyı turizminin yanında alternatif turizmin geliştirilmesi için çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Çünkü bu sistemin ekolojik, kültürel, sosyal ve fiziksel çevre üzerindeki olumsuz etkisi artmaktadır (Karacan ve Güngör, 2016). Doğal kaynakları etkin kullanmak onların verimliliklerini arttırmak, sermayenin verimli kullanılması gelişmekte olan ülkelerde önem kazanmaktadır (Gürlük, 2001). Bu çerçevede kır- kent arasındaki dengenin kurulmasında kırsal turizm planlaması da kitle turizminin etkilerini dengeleyebilmede önemli araçlardan biridir.

Bu bağlamda Türkiye 1990’lıyılların başında özellikle bölgesel yoğunlaşmayı önlemek için turizmi çeşitlendirme kararı almıştır. 1990’lı yılların başında turizm sektöründe iç ve dış turizm ile rekabet edebilmek için farklılaşma çabalarına gitmiştir. Türkiye alternatif turizmin çeşitli türleri üzerinde araştırmalar yapmaktadır. Botanik, yamaç paraşütü, termal turizm, sağlık turizmi, gastronomi turizmi, kültür turizmi ve inanç

turizmi, kuş gözlemciliği, kış sporları vs (Akça, 2004). Yani turizm sektöründeki rekabete karşı ülkemizdeki potansiyeller kullanılarak çeşitlilik sağlama yoluna gidilmektedir.

Türkiye’de kırsal alanlarda tarım sektörü büyük öneme sahiptir. Miras yoluyla toprakların parçalanması tarım alanlarında yapılan yatırımların azalması; kırsal alanlarda altyapı, üst yapı, eğitim, sağlık gibi sorunların oluşmasına neden olmuş ve yoksulluk büyük bir sorun haline gelmiştir (Berk ve Akdemir, aktaran Soykan, 2006). Bunun sonucunda diğer ülkelerde olduğu gibi kırsal alanlarda tarımsal gelir de desteklenerek turizmden ek gelir kaynağı olabilecek projeler geliştirilmiştir.

Kırsal turizmle ilgili ilk örnekler 1980’li yıllarda görülmüştür. Kırsal turizmin gelişmesinde rol oynayan faktörler şunlardır:

- İnsanların kültür-egitim seviyelerinin yükselmesi,
- Koruma kavramının önemsenmesi, kültürel miras değerlerine ilginin artması,
- Teknolojinin ilerlemesi ile beraber ulaşım ve iletişim araçlarının gelişmesi,
- İnsanların sağlık sorunları ile daha çok ilgilenmeleri ve spor yapmaya, sağlıklı yaşamaya daha çok özen göstermeleri,
- Organik, doğal gıdalara ilginin artması,
- Ekoloji ve doğal çevre konusunun son zamanlarda siyasi sorumlular için tartışılan önemli bir konu olması, gelenekselliğin kırsal alanlarda bir kriter olarak görülmesi,
- Sessizlik ve sakinliğin çok sayıda turist talebi haline gelmesi,
- Yaşlı nüfusun turizmde daha doğal, aktif bir yaşamı talep etmesi,
- Bireyselleşme ile beraber maceracı, daha farklı, öğretici, seyahatlerin artması,
- Kırsal alanda örgütlenmenin artması,
- Çevre kirliliğinin doğaya zarar vermesi,
- Turizm taleplerinin değişmesi, turistlerin farklı arayışlar içinde olması ve kırsal turizmin bir kalkınma aracı olarak görülmesi şeklinde sayılabilir. (Avcıkurt ve Köroğlu, 2008; 68 aktaran Çolak, 2009).

Günümüzde bu faktörler kırsal turizm ihtiyacını doğurmakta ve uygulanması yönünde teşvik etmektedir. Yani, artık önemli olan sürdürülebilirlik kavramının benimsenmesi ile kaynakların kontrollü tüketilmesidir. Kırsal turizm de bu konuda yapılabilecek faaliyetler için altyapıya sahip bir turizm çeşididir.

3.3. Türkiye’de Kırsal Turizm Potansiyelleri

Ülkemiz konumu itibariyle farklı coğrafi bölgelere sahiptir. Bu bölgelerden turizm sektörü en gelişmiş olanlar Akdeniz, Ege, Marmara ve Karadeniz bölgesidir. Son zamanlarda turistik merkezlerin ve büyük kentlerin yanı sıra bu alanların çevresindeki kırsal nitelikli alanlar da turistik açıdan keşfedilmeye başlanmıştır. Bu gelişmelerle birlikte kıyı turizmi popülerliği diğer turizm çeşitlerine kaymıştır. Örneğin; Karadeniz bölgesinin coğrafi özellikleri göz önüne alındığında kıyı turizmindense, yayla ve eko turizme elverişli olduğu görülmektedir. Kırsal turizmde yaylalar öncelikli olsa da dağlık alanlara da rağbet artmaktadır. Bu kapsamda da bölgedeki bazı yerel idareler kırsal turizmi geliştirme amaçlı adımlar atmaktadır. Dağlık ve iç bölgelerde turistlerin konaklayabileceği, doğayı keşfedebilecekleri ortamlar hazırlanmaktadır (Akça,2004). Ayrıca kırsal turizmde tabiat varlıklarıyla kültür varlıklarının entegre edilmesi önemli bir stratejidir.

Türkiye’de yayla turizmi, eko turizm ve macera turizmi olarak 3 başlıkta ele alınan kırsal turizm hem kamu hem de özel sektör tarafından desteklenmektedir. Yerel idareler ve kar amacı gütmeyen sivil kuruluşları kırsal alanların potansiyellerini ortaya çıkarmak adına çalışmalar yapmaktadır. Kırsal yerleşmelerin doğal ve kültürel miraslarını turistlere tanıtarak kırsal turizmin desteklenmesine katkıda bulunmaktadır.

Turistik merkezlerin ve büyük kentlerin yakınında bulunan yerleşimler zamanla turizm ve getirileriyle ilişki kurmaya başlamıştır. Seyahat turları, kırsal alanlara yönelik düzenlenen günübirlik turlar, yol üstü kurulan alışveriş ve yöresel ürün tezgahları, kırsal nitelikli lokantalar bu ilişkiyi yönlendiren faktörler olarak değerlendirilebilir. Bunun yanı sıra terkedilmiş köylerde köy yaşamına ait kalıntıların canlandırılması ve turistik merkez haline getirilmesi, tarihi konaklarda konaklama sağlanması kırsal turizmin gelişmesine olanak sağlamaktadır (Soykan, 2003).

Türkiye’de kırsal turizmi detaylı irdelenmek gerekirse; mevcut turistik destinasyonların yakınlarında sürdürülebilir turizm stratejisi doğrultusunda kırsal alanlarda akarsu sporları; Çoruh Nehri, Altıparmak Çayı, Fırtına Deresi, Köprüçay, Manavgat, Anamur, Orta Toroslar, Göksu Nehri, Dalaman Çayı, Zamantı Irmağı üzerinde kano ve rafting, Karadeniz’in kıyı kesiminde yeşil tur, Ölüdeniz’ de yamaç paraşütü yapılmaktadır.(Soykan, 2003), Karadeniz bölgesinde Ilgaz- Küre dağları, Kaçkar dağları, Toroslar, Trabzon-Uzungöl, Şavşat arasındaki yaylada doğa yürüyüşü, bisiklet turları,

mağara turizmi, sportif olta balıkçılığı, kuş gözlemciliği ve botanik kırsal turizmin gelişmesine katkı sağlayan aktivitelerdir (Mor, 2006 aktaran Şerefoğlu, 2009).

Kültür ve tabiat varlıkları, kültürel zenginliği yansıtacak değerler, yöresel ürünler, geleneksel törenler ve sporlar, doğal kaynaklar, endemik türlerin görülebileceği doğal çevre ve oluşumlar Türkiye’de kırsal alan turizminin dayandığı temel unsurlardır (Uçar, 2010).

Bu konuda (Ün, Tutar, Erkan, 2012:349) çalışmalarında Türkiye’nin kırsal turizm potansiyellerini tespit edebilmek adına sahip olduğu zayıf ve güçlü yönleri, fırsat ve tehditleri tespit edilerek GZFT analizi yapmışlardır.

Güçlü yönler:

- Kırsal turizm, kültür ve tabiat varlıklarının korunarak gelecek nesillere taşınmasına katkı sağlamaktadır.
- Türkiye coğrafi konumu itibariyle kırsal turizme oldukça elverişli bir ülkedir.
- Yerli ve yabancı turistlerin tercihleri kırsal turizme eğilim göstermektedir.
- Kırsal turizm sürdürülebilir turizme katkı sağlamaktadır.
- Türkiye konumu, doğal kaynakları, kültürel mirasları nedeniyle dış turizm pazarının dikkatini çekmektedir.
- Türkiye’nin konumu, sahip olduğu kültür ve tabiat varlıkları
- Kırsal turizm, turist çekme potansiyeliyle Türkiye’nin dış pazarlara tanıtımı konusunda önemli bir yere sahiptir.
- Kırsal yerleşimlerde yaşamını sürdüren halkın misafirperver yaklaşımları kırsal turizmi destekleyici bir unsurdur.
- Kırsal turizm geleneksel turizmin yerini farklı trendlere bırakmasında etkin rol oynamaktadır.
- Ülkemiz bir turizm stratejisine sahiptir.

Zayıf yönler:

- Kırsal turizm alanlarında konaklama birimleri sayıca yetersiz kalmaktadır.
- Kırsal turizmin gerçekleştirileceği alanlarda yerel halk çoğunlukla yabancı dil bilmemektedir.
- Kırsal turizm üzerine yapılan bilimsel nitelikli faaliyetler yetersiz kalmaktadır.

- Kırsal turizme yönelik çalışmalarda veri elde etme ve elde edilen verilerin kullanılmasında güçlükler yaşanmaktadır.
- Dış pazarlara kırsal turizmin yerleşmesinde zorluklarla karşılaşmaktadır.
- Kırsal turizm hedef kitleye yeteri kadar ulaşamamıştır.
- Türkiye’de kırsal alanlarda turizmin gerçekleştirilmesi kapsamında, gerekli yaşam kalitesi artışı sağlanamamıştır.
- Kırsal turizmin gelişmesine yönelik katkıda bulunacak kurum ve kuruluşlar arasında eş güdüm sağlanamamaktadır.
- Kırsal turizmi destekleyecek kırsal ürün yelpazesi yetersiz kalmaktadır.

Fırsatlar:

- Kırsal turizm iklimden bağımsız olma özelliğiyle diğer turizm çeşitlerinden ayrılmaktadır. Mevsimsiz oluşuyla iklimden doğrudan etkilenen turizm çeşitlerine katkıda bulunabilmektedir.
- Kırsal turizmin kırsal yerleşime ekonomik girdisiyle kadınların sosyal ve ekonomik anlamda aktifleşmesini sağlamaktadır.
- Kentleşme hızının artmasıyla şehirlerde yaşanan günlük karmaşadan uzaklaşmak isteyen kesimlerin doğaya olan ilgilerinin artması, doğal olana yönelme çabası artmaktadır.
- Medya ortamında kırsal turizm vurgusu artmaktadır.
- Türkiye’nin genç nüfus profiline sahip olması kırsal turizm için fırsat yaratmaktadır.
- Kırsal turizm kapsamında, kırsal yöreye özgü üretim sağlama ve pazarlama ekonomik girdi oluşturmaktadır.
- Kırsal alana ekonomik girdi sağlayan kırsal turizm girişimciliğe olanak sağlamaktadır.
- Kırsal alanda kırsal turizmin gelişmesine yönelik yapılan çalışmalar yöredeki altyapı koşullarını iyileştirmektedir.
- Ekonomisi yalnızca tarıma dayanan kırsal yerleşmeler için kırsal turizm ek gelir kaynağı oluşturmaktadır (Çeken, vd, 2007).

Tehditler;

- Dış pazarda güçlü kırsal turizm alanlarının bulunması ülkemiz için tehdit durumundadır.
- Ekonomisi yalnız tarım sektörüne dayanan yerleşmelerde diğer sektörlerle yönelme ve tarım sektöründe azalma görülebilir.
- Yurt içinden gelen turist sayısında ve ekonomik getirisinde azalma yaşanmaktadır.
- Türkiye'yi çevreleyen ülkelerde yaşanan huzursuz ortam turistlerin tercihlerini olumsuz şekilde etkilemektedir(Şerefoğlu, 2009).
- Türkiye'de sivil toplum kuruluşları kırsal turizmi destekleyecek ve gelişmesine katkıda bulunacak yapıda değildir.
- Türkiye'nin coğrafi yapısında barındırdığı farklılıklar kırsal turizm alanlarının belirlenmesinde doğrudan etkilidir.
- Avrupa ülkelerinde kırsal turizme yönelik tek yapılanma Euro Gites'dir. Türkiye'de ise Euro Gites'e dahil olan bir kuruluş bulunmamaktadır.

3.4. Türkiye'de Fiziksel, Ekonomik ve Sosyal Etkiler Yaratan Kırsal Turizm Örnekleri

Türkiye'de kırsal turizm örnekleri incelendiğinde bu turizmin kıyıda ve daha içlerde dağlık alanlarda, yaylalarda yapıldığı görülmektedir.

3.4.1. Dağlık Alanlarda Kırsal Turizm - Yayla Turizmi

1990'lı yıllardan itibaren dünyada başlayan eko turizm hareketleri Türkiye'de de yayla turizmi faaliyetlerini etkilemiştir. Dağlık alanların bu turizm türü için potansiyele sahip olduğu görülmüş ancak bu alanlarda altyapı eksikliği olduğu için yayla turizmi çok gelişmemiştir. Türkiye'de yayla turizm alanlarının bir özelliği de bazı yaylaların idari olarak köy yerleşim alanı olmasıdır. Bu yaylaların nüfusu yaz mevsiminde oldukça artmaktadır (Doğaner, 2001:210).

Yayla turizmi; kıyı turizminden farklı olarak detayda yerel özellikler ile karakterize olan bir kırsal turizm ürünüdür. Dağ, mağara, akarsu, doğal ürünler, çevre kirliliğinden uzak olma, çeşitli spor aktivite imkanları yayla turizmini cazip kılan etmenlerdir (Haberal, 2011).

Denizli - Çameli İlçesi Örneği

Çameli, Denizli'ye bağlı ve ilin en güneyinde, Burdur ve Muğla illeri arasında yer alan, il merkezine 107 km mesafede bulunan bir ilçedir. Ormanlık, dağınık, engebeli bir alan üzerine kurulmuş olan ilçe doğa güzelliği ve doğal kaynaklar bakımından zengindir. Çameli düşük nüfus yoğunluğuna sahip, topoğrafik yapısı nedeniyle ulaşım bağlantılarının yetersiz kaldığı ve bu sebeple de sosyo ekonomik açıdan bölgenin en alt sıralarında yer alan kırsal nitelikli bir ilçedir. Sosyo ekonomik şartların yetersizliği, halkın büyük bir kısmının farklı yerleşim alanlarına göçmesine sebep olmuştur(Yıldırım, 2006).

Yöre halkı geçimini tarım ve hayvancılıktan sağlamaktadır. Ancak geleneksel yöntemler uygulandığından verim düşük, elde edilen gelir yetersizdir. Bölge halkına yetecek kadar ürün elde edilmektedir. Zaman zaman üretilen fazla ürünler ise dışarıya pazarlanamadığından yüksek gelir sağlanamamaktadır. Tarıma elverişli toprakların yetersizliği, tarımda makineleşmenin yapılmaması, bölgenin engebeli yapısı, hayvancılık için yeterli alanın olmaması, temel ve sosyal ihtiyaçların karşılanmasında sosyal kuruluşların eksikliği gibi nedenler ilçeden dışarıya göçü teşvik etmiştir. Böylece ilçe daha çok emekli ve yaşlı nüfusu barındıran bir yerleşim alanı haline gelmiştir (Yıldırım, 2006).

Çameli, Denizli il merkezine uzak olmasına rağmen Marmaris, Dalaman, Dalyan, Fethiye, Antalya gibi turistik yerlere yakın bir konumda bulunmaktadır. Yörenin doğal güzelliği ve komşu illerdeki turistik bölgelere olan yakınlığı ilçede kampçılık, yayla turizmi, avcılık, tırmanma gibi alternatif turizm alanlarının doğmasına imkan sağlamıştır. İlçe coğrafi konum özelliği olarak yüksek rakımda ve yayla karakterli bir alanda bulunmaktadır. Bu da bölgeyi hem yaz hem de kış turizminin yapılabilmesine elverişli kılmaktadır. Kış mevsiminde dağcılık ve kayak sporları, yaz mevsiminde ise yayla turizmi yapılabilir. Bölgenin Fethiye gibi denizi olan merkezlere yakın olması deniz turizmine de imkan sağlamakta ve dağ, yayla turizminin yanında deniz turizminin de birlikte yapılabilmesi farklı bir seçenek olarak değerlendirilebilir. Bölgeye yapılacak günübirlik gezilerle de ilçenin doğal güzelliği, el sanatları, yöresel ürünleri vb. tanıtılabilir. İlçenin tanıtım faaliyetlerinin sürekli olarak yapılması ekonomik ve sosyal anlamda bölgeye hareket kazandırabilir ve uzun vadede dışarıya göçü azaltabilir (Yıldırım, 2006). Genellikle ekonomik yetersizlikler nedeniyle kırsal alanlardan kentlere doğru yaşanan göçler hem şehirlerin hem de kırsal alanların sosyal dokusunu ve ekonomik dengesini bozmaktadır.

Kırsaldan şehir merkezlerine göçü azaltabilmek için kırsal alanları insanlara göre daha çekici hale getirecek faaliyetler yapılmalıdır.

Kırsal turizm kavramı tam da bu noktada ortaya çıkabilecek; kırsal bir alanda tarım ve hayvancılığa dayalı, geleneksel ancak modernliği de bünyesinde barındıran alternatif bir turizm türüdür. Amaç, bölgeye gelen turistlerin el değmemiş doğa güzelliğiyle iç içe olan doğal bir ortamda, ev pansiyonlarında ya da çitliklerde misafir edilerek özlenen geleneksel ve yerel faaliyetlerin devam ettirildiğini onlara da göstermek ve yaşatmaktır (Yıldırım, 2006).

Çameli ilçesine baktığımızda şu an bölgede yöre halkının konaklamalı turizm seçeneğinden ziyade günübirlik turizm faaliyetlerine yer verebileceği söylenebilir. Yörede eskiden yaygın olarak yapılan dokuma ürünleri ile marangozluk ürünleri hatıralık eşya kapsamında turistlere sunulabilir (Yıldırım, 2006). Böylece turistik ürün çeşitlendirilmesi ile alan için talep oluşturulabilecektir.

Çameli ilçesi için önerilen kırsal turizm ile beraber ilçenin göç sorunu üzerinde çözümlenmelere gidilebilmesi amaçlanmaktadır. Bununla beraber ilçenin ekonomisinde ürünlerin tanıtımının eksikliğinden kaynaklanan ürün fazlalığı ve bu durumun ekonomilerine zarar vermesinin kırsal turizm etkinliği ile düzeltilmesi önerilmektedir. Çünkü kırsal turizm yöreye turist çekerek ilçede bir istihdam yaratacak ve ürünlerin pazarlanması artık daha kolay olacaktır. Ayrıca bölgede diğer geçim kaynaklarına göre daha az gelir elde eden tarımla uğraşanlar için de ek bir ekonomik kaynak sağlaması açısından önemli bir turizm şekli olarak gelişebilecektir.

Rize Yaylaları Örneği

Rize’de yaylalar kırsal turizm açısından önemli potansiyellerdir. Temiz havası, orman ve su varlığı, geleneksel mimarisi ile turizm için önemli alanlardır (Cengiz ve Çelen, 2005 aktaran Haberal, 2011). Çamlıhemşin ilçesinde özellikle ilçenin Doğal Sit Alanı ve Kaçkar Dağları Milli Parkında birçok özel türü barındıran yaban hayat alanı bulunmaktadır. Bu da ekoturizm için önemli olup kırsal turizmi destekleyen bir potansiyeldir (Haberal, 2011).

Yaylaların kullanımı günden güne değişmiştir. Geleneksel olarak hayvancılık amaçlı kullanılırken son zamanlarda sayfiye yaylacılığı ve son olarak turizme katkı

sağlayan alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Rize’de yaylalarda kırsal turizm diğer turizm türleri ile de entegre olabilmektedir. Örneğin; Rize’de İkizdere’de bulunan kaplıca merkezi termal turizm imkanı sağlarken kırsal turizmi destekleyip çeşitlilik sağlayan önemli bir alternatiftir. Yine Rize’de İverekli ve Altıparmak zirveleri de yürüyüş sporları ve dağcılık için uygun güzergahlardır. Bunun yanında Fırtına ve İkizdere Deresi’nde su sporlarına yönelik (rafting vs.) imkanlar bulunmaktadır (Haberal, 2011).

Rize ilinde bulunan doğal karakteri bozulmamış bu alanlar kırsal turizm için önemli potansiyellerdir ve burada bulunan bu doğal alanlar, uygun spor alanları, flora ve faunanın zengin olması ve kaplıcalar kırsal turizmi destekleyecek ve turistler için talep oluşturabilecek fonksiyonlardandır.

Trabzon Yaylaları Örneği

Trabzon ili coğrafi konumu itibari ve doğal bitki örtüsü, topoğrafyası ve tarihi kalıntıları ile turizmin gelişmesi için elverişli bir alandır. Son yıllarda düzenlenen spor aktiviteleri çeşitli şenlikler ve festivaller bölgede yayla turizmini geliştiren etkinliklerdendir. İldeki Sümela Manastırı da turistler için önemli bir destinasyondur (Mor, 2006).

Trabzon ili ege ve Akdeniz kıyılarına uzak mesafede olduğu için burada turizm 1950’li yıllara kadar hep dinî fonksiyon çerçevesinde kalmış ve gelişmemiştir. Daha sonraki dönemlerde turizm politikalarının değişimi ile beraber bölgeye talep artmıştır. İlk zamanlar Trabzon’un turizm bakımından önem kazanması, kültürel ve tarihi değerler ile bağlantılı olmuştur. Ancak, 1980-90 yılları arasında ilk defa gelişme gösteren yayla turizmi il için önemli bir potansiyel haline gelmiştir (Mor,2006).

Mor (2006: 155) tez çalışmasında Trabzon ilinde turizm amaçlı gelişimin büyük ölçüde yaylaların kullanımına bağlı olduğunu öne sürmüştür ve bu yüzden; bitki örtüsü ve topografyanın korunması, çok katlı yapılaşmanın önüne geçilmesi, konaklama tesislerinin yaylalar yolu üzerindeki yerleşim birimlerine yapılması, yaylalarda kampçılık ve pansiyonculuk anlayışının geliştirilmesi, yayla kullanımında yöre halkının teşvik edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Çünkü kırsal turizm günümüzde kaynakların dengeli kullanımına öncülük eden bir turizm çeşididir. Var olan turizm alanlarının artırılması ve çeşitlendirilmesiyle, insanların

sessiz ve doğal ortamları aradıkları bir zamanda, Trabzon ili ve çevresi kırsal turizm açısından önemli bir potansiyel içermektedir.

Karadeniz’de turizm mevsime bağlı olarak daha kısa süreli yaşanmaktadır ancak son zamanlarda kar turizmi seçeneği gündeme gelmiştir. Karadeniz için vadiler, akarsular ve dağlar önemli bir potansiyel oluştururken özellikle Doğu Karadeniz ‘de yamaç paraşütü, kayak ve çim kayağı gibi etkinlikler için de uygun alanlar bulunmaktadır (Subaşı, 2004). Kırsal turizm de bu çerçevede her mevsim yapılabilen bir turizm türü olma özelliği ile Karadeniz yaylalarında sürdürülebilirliğini sağlayabilmektedir.

Subaşı, 2004 yılında yaptığı Yayla Turizmi Sektör Profili çalışmasında Turizmin sadece kıyı veya sadece dağ, yayla ile gelişemeyeceğini çeşitli etkinliklere, alanlara ihtiyaç olduğunu belirtmiş ve turistlere yörenin geleneksel tatlarının sunulmasını önermiştir.

Bu iki örnekten de anlaşılacağı gibi Karadeniz'deki mevcut turizm potansiyeli; yayla turizmi, kış turizmi gibi birkaç alternatif sunmaktadır yani kırsal turizmin birçok turizm türü ile entegre olabilme özelliği Karadeniz yaylalarında karşımıza çıkmaktadır. Dolayısı ile Doğu Karadeniz’de kırsal turizm potansiyellerinin çeşitli olması son yıllarda o yörenin hizmetler sektörünün ekonomideki payının artmasına neden olacaktır ve kırsal alanların kalkınması kırsal turizm ile beraber desteklenebilecektir.

3.4.2. Kıyı Kentlerde Kırsal Turizm

Kıyı kentlerde yapılan deniz turizmi artık doygunluğa ulaşmakta ve alternatif turizm çeşitleri ile desteklenme ihtiyacı doğmaktadır. Bu yüzden kıyı kentlerde bulunan içlerdeki doğal potansiyeller kırsal turizm kapsamında değerlendirilerek hem kıyılarda ki turizm baskısı azaltılabilecek hem de bu kırsal alanların kalkınması sağlanabilecektir.

Fethiye Örneği

Fethiye Türkiye’nin güneybatısında, Muğla’ya bağlı bir ilçedir. Ege Bölgesi’nde yer alan ilçe Akdeniz’den Ege denizine geçiş konumundadır. İlçenin ekonomik yapısı turizm ve tarım sektörüne dayanmaktadır.

Turizm potansiyeli oldukça fazla olan Fethiye ili, tabiat varlıkları ve kültürel mirasın entegre olduğu turizm destinasyonlarından biridir. Çevresindeki ilçelerle kıyaslandığında ulaşım açısından erişilebilir olması, yerleşimin büyüklüğü, ilçe sınırları

içerisinde yer alan kültür ve tabiat varlıkları bakımından avantajlı konumdadır. Birçok turizm çeşidine ev sahipliği yapmakta ve turizmin gelişmesine katkıda bulunmaktadır.

Kendine özgü keçe, kıl çuval ve kolanlar başta olmak üzere yöresel ürünlerin ve el sanatlarının üretimi yapıldığı köyler; Seydiler, Kayaköy, Eldirek, Atlıdere, Üzümlü, İncirköy ve Esenköy olarak sıralanabilir (Uçar, 2010).

Fethiye birçok turizm çeşidine elverişli bir yapıya sahiptir. Kıyı turizmi başta olmak üzere kültür turizmi, kırsal turizm, yayla turizmi, termal turizm, av turizmi, çiftlik turizmi, agro turizm, dağ turizmi, macera turizmi, kamp-karavan turizmine olanak sağlamaktadır. Su sporları ve kuş gözlemciliği de yapılan aktivitelerdendir.

Ölüdeniz ve Çalış plajı yakınları kıyı turizminin yoğun olarak gerçekleştiği, su sporlarının da yapıldığı bölgelerdendir. Bu alanlarda turistlerin konaklamalarının sağlanacağı yapılar yoğunlaşmıştır. Girmeler Köyü'nde bulunan Girmeler Kaplıcası ve Mağarası'nda termal turizm, Boğaziçi ve Dodurga köylerinde bulunan av sahalarında av turizmi gerçekleştirilmektedir. Rekreatif yayla turizmi de talep gören bir turizm türü olmuştur. Yerel halk da kışları kıyı bölgesinde geçirirken yazın yaylalara çıkmaktadır. Eşen Çayı ve Saklıkent Kanyonundan ayrılan kollar akarsu turizmine elverişlidir ve Dalaman Çayı üzerinde de kano-rafting yapılmaktadır. Her yıl Akdeniz Kürek Kupası Fethiye'de düzenlenmektedir. Fethiye sahip olduğu orman alanları ve doğal güzellikleriyle kamp ve karavan turizmine de uygundur. Doğal güzelliklerin yanında sahip olduğu kültürel miras da kırsal turizm için önemli bir potansiyeldir (Uçar,2010).

Halkın turizm dışında kırsal faaliyetlerle uğraşması farklı turizm türlerinin bu alanda gelişmesine olanak sağlamaktadır. Özellikle kırsal turizm sürdürülebilir turizm ilkeleri açısından değerlendirildiğinde Fethiye'nin hem sahip olduğu kırsal turizm potansiyelinin yüksek olduğu hem de bölgedeki doğal ve kültürel değerlerin korunmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır (Uçar, 2010).

Kırsal turizmin yerleşime ve yöre halkına sağladığı ekonomik katkı, yerel halkın başka yerleşimlere göç etmemesi için bir etkidir ve halk Fethiye'de turizm sektöründen gelir elde edebilmektedir. Bu da kırsal turizmin kalkınmadaki olumlu ekonomik etkileri göstermektedir.

Gökçeada Örneği

Gökçeada, Çanakkale'nin bir ilçesi olmakla birlikte Türkiye'nin en büyük adasıdır. Ada Ege Denizi'nin kuzeyinde, Çanakkale Boğazı'nın girişinde yer almaktadır. Adada ekonomi başlıca tarım, turizm, hayvancılık ve balıkçılığa dayanmaktadır (Uçar,2010).

Gökçeada doğal güzellik ve tarihi yapılar bakımından ülkemizin en zengin yerlerinden biridir. Bölgenin ekonomisinin gelişip güçlenebilmesinde turizm büyük rol oynamaktadır. Adanın insan eli değmemiş doğası ve tarihi dokusu alan için önemli bir potansiyeldir. Ayrıca adanın aldığı açık rüzgar sebebiyle rüzgar sörfü yapılabilmekte ve bu da son yıllarda adayı bir çok turistin ilgi odağına haline getirmektedir. Gökçeada da Türkiye'nin ilk deniz parkı olma özelliğine sahip "Gökçeada Deniz Parkı" bulunmaktadır ki bu da adanın turizmdeki önemini artırıcı bir unsurdur. Gökçeada'da son yıllarda ev pansiyonculuğu hızla gelişmiştir ve buna bağlı olarak başlayan sosyal değişim etkisinde bölgede göstermektedir. Özellikle küçük ülkelerde ve adalarda turizmde meydana gelen en ufak bir gelişmenin bölgenin fiziksel kaynaklarında ve çevresinde büyük etkiler yaratarak halkın refah düzeyine hızlı ve beklenmedik bir şekilde önemli bir katkı sağlayabileceği görülmüştür (Uçar, 2010).

Turizmin Kırsal Alana Etkisi Gökçeada Örneğinde adada kırsal turizmin bir parçası olan ev pansiyonculuğunun ailelerin yaklaşık %80'inde kırsal aile yapısı olan geniş aile modelinin turizmin modernleştirici etkisiyle çekirdek aile modeline dönüştürdüğünü analiz edilmiştir. Turizmin geleneksel toplumlarda kadınların toplum içindeki yeri ve rolünde önemli değişiklikler yarattığı bilinmektedir. Yapılan bu çalışmada da her iki köyde de pansiyon işletmeciliği yapan ailelere bakıldığında pansiyonları işletenlerin %92.2 oranında kadın olduğu görülmüştür. Yapılan çalışma sonucuna bakıldığında turizmin kadınları aile ve toplum içinde daha çok söz sahibi yaptığı ve ekonomik olarak özgürleştirdiği söylenebilir (Uçar,2010).

Ayrıca işletme sahibi ailelerinin %96.2'sinin adaya yerleştikten sonra göç etmediği görülmüştür. Bu da turizmin kırsal bölgelerde dışa doğru göçü azalttığına bir örnek teşkil etmektedir (Bal, 1995: 36 aktaran Uçar, 2010).

Coğrafi konumu nedeniyle kısıtlı gelir kaynaklarına sahip olan Gökçeada da turizm alanına yapılacak her bir yatırım hem adanın hem de ülkemizin ekonomisine büyük katkı sağlayacaktır. Adaya arzulanan miktarda yatırım yapılmaması ve turizm sezonunun kısa

sürmesi ekonomik olarak gelişmesine engel olmaktadır. Adada yaz sezonun kısa sürmesi sebebiyle dağ yürüyüşleri veya bağ bozumu gibi kültür turlarının artırılması teşvik edilerek de turizme katkı sağlanabilir.

Şirince Örneği

1987 yılına kadar Kuşadası'na bağlı olan Şirince köyü 6360 sayılı kanun ile mahalleye dönüşmüştür. Günümüzde İzmir İli Selçuklu ilçesine bağlı olup yaklaşık 451 kişilik nüfusa ve 16000 dönümlük yüzölçümüne sahiptir (Soykan, 2004: 54).

Şirince, ulaşım açısından oldukça avantajlı bir konuma sahip olup; Efes, Kolophon, Notion, Metropolis, Magnesia gibi bölgedeki önemli turistik kentlere ve Artemis Tapınağı, Klaros, Meryem Ana evi, Yedi Uyurlar, St. Jean Kilisesi, İsa Bey Camii gibi dini turistik yerlere yakın mesafede bulunmaktadır. Bunlara ek olarak özgün bir mimariye sahip olup geleneksel mimari dokuları bölgedeki yapılarda görmek mümkündür. Sonuçta hem coğrafi özellik açısından hem de turistik ve mimari özellikleri açısından önemli bir bölge niteliğindedir. Şirince konum olarak sanayi bölgesi ya da gürültü ve kirlilik yaratabilecek tesislerin bulunduğu bir bölgede bulunmamakta olup denize yakın olması bu bölgenin turistik kimliği açısından büyük öneme sahip olmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla bu bölgede kırsal turizm dışında kültür ve deniz turizminin de etkili olduğunu söylemek mümkündür (Çolak, 2009).

Bölgede kırsal turizmin ön plana çıkmasında en önemli etken kültür turizmidir. Çünkü bölgede hala varlığını koruyan Rum evleri ve kiliseli mevcut olup turistik turların da en önemli noktası haline gelmiştir. Geleneksel mimari dokusuna ek olarak bölgenin kendine özgü şarap, zeytinyağı, dantel, el işçiliği ve salları vardır. Bunlar da kırsal turizmi besleyen diğer etkenlerdir (Çolak,2009).

Bölgedeki yüksek arz ve talebe karşın, potansiyellerinin iyi değerlendirilemediğini görmek mümkündür. Günümüzde genellikle kıyı turizmine yoğunlaşma olduğundan, turistik bölgeler taşıma kapasitesini doldurmuş olup bu durum çevre kirliliğinin artmasına, plansız gelişmenin ve çarpık kentleşmenin hız kazanmasına ve altyapı sıkıntılarının oluşmasına neden olmuştur. Bunlara ek olarak bölge sit alanı olduğundan talep artsa bile arz kapasitesinin yükseltmek arazi sıkıntısından dolayı mümkün olamamıştır. Sit alanı oluşunun restorasyona izin vermemesi ve yeni ev yapılamaması nedeni ile bölgenin yerli halkı da göç etmeye başlamış ve genç nüfusun da azalmasına bağlı olarak başka sorunlar

da beraberinde gelmiştir. Bölgeye gelen turist profili incelendiğinde de genellikle günübirlik turlar şeklinde sınırlı kaldığını görmek mümkündür. Fakat taleplerin sürekli olması için, turizm işletmeciliği konularına da ağırlık verilmelidir (Çolak,2009).

Anlatılan kırsal turizm örneklerin sosyal, ekonomik ve fiziksel etkileri aşağıdaki çizelge 3.2 de anlatılarak toparlanacak olursa bütün örneklerin tek etkisinin olmadığı ve kırsal turizmle beraber ekonomik yapı iyileşirken sosyal yapının da olumlu bir değişime girdiği görülmüştür. Kırsal turizme fiziksel açıdan etkileri de bazı örneklerde sosyal ve ekonomik etkilerle beraber kendini gösterirken bazı örneklerde de yörenin konumuna göre ekonomik etkininde önüne geçmekte ve sosyal yapıyla beraber daha etkili olmaktadır.

Çizelge 3.2. Türkiye’de kırsal turizm örneklerinin ekonomik, sosyal ve fiziksel açıdan incelenmesi

Kırsal Turizm Türü	Örnekler	Ekonomik Etkiler	Sosyal etkiler	Fiziksel Etkiler
DAĞLIK ALANLARDA KIRSAL TURİZM- YAYLA TURİZMİ	Denizli–Çameli İlçesi	Yörenin Tarıma Elverişli Olmaması Ve Tanıtım Eksikliğinin Kırsal Turizmle Giderilebilecek Olması, Göçün Engellenmesi	El Sanatları Potansiyeli, Kırsal Turizmle Beraber Sosyo – Eko Yapının İyileşmesi	
	Trabzon Yaylaları	Yaylaların Kırsal Turizmle Beraber Turizm Süresinin Uzatılarak Ekonomisinin İyileştirilmesi	Tarihi Mirasın Varlığı (Sümela Manastırı vb.), Yörenin Zengin Gelenekleri, Kültür Turizmi İle Kırsal Turizmin Entegre Olabilmesi	Dağların Vadilerin Olması, Yamaç Paraşütü Potansiyeli, Rafting Potansiyeli
	Rize Yaylaları	Yaylaların Kırsal Turizmle Beraber Ekonomik Girdisinin Arttırılması, Termal Turizm Potansiyeli		Zengin Orman Varlığı, Temiz Hava, Dağcılık Ve Yürüyüş İçin Uygun Alanlar
KIYI KENTLERDE KIRSAL TURİZM	Fethiye İlçesi	Çevresindeki Turizm Merkezleri (Dalaman, Antalya) Sayesinde Kırsal Turizmin Çekici Olması		Kıyıda Baskıyı Azaltacak, İç Kısımlarda Doğal Potansiyellerin Olması
	Gökçeada		Ev Pansiyonculuğunun Gelişmesi, Kadına İstihdam Yaratılması	Adanı Bozulmamış Yapısı, Doğası, Rüzgar Sörfü Potansiyeli
	Şirince Köyü		Tarihsel Ve Kültürel Zenginliği, El Sanatları potansiyeli	Ulaşım Olanakları, Gürültü Kirliliği Ve Sanayi Tesisleri Olmaması, Kentsel Sit Alanı içinde Olması, Konaklamayı Geliştirilmesi

4. İLLER BANKASINDA TURİZM PLANI ÇALIŞMALARI

4.1. Turizm Planı Çalışmalarının İşleyişi

Turizm planları ekonomik hedefleri olan, fiziksel düzeyde uygulanabilir, sürdürülebilirlik ilkesi ile hareket eden toplumsal yapıyı gözeten planlardır. Bu planlar hazırlanırken belli yasal çerçeveler dikkate alınmaktadır ve bu çerçeve doğrultusunda potansiyeller gözetilerek belirlenen turizm merkezleri için planlar hazırlanmaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın belirlemiş olduğu ve Bakanlar Kurulu kararı ile kesinleşen turizm merkezlerinin ve turizm alanlarının 2634 sayılı Turizm Teşvik Kanunu ile Kültür Turizm Koruma Ve Gelişim Bölgelerinde Ve Turizm Merkezlerinde İmar Planlarının Hazırlanması Ve Onaylanmasına İlişkin Yönetmelik ve Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde ve Turizm Merkezlerinde Plan İnceleme, Değerlendirme ve Sonuçlandırılmasına İlişkin Yönerge kapsamında PİDK (Plan İnceleme Ve Değerlendirme Kurulu) tarafından belirlenen bu turizm merkezleri ve turizm alanları için ön izinler çıkmaktadır. Bu yönetmelik kapsamında ön izin çıkması ile ilgili hükümler aşağıda verilmiştir.

“Kültür Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde ve Turizm Merkezlerinde İmar Planlarının Hazırlanması Ve Onaylanmasına İlişkin Yönetmelik madde 6:(Plan Yapımında Ön İzin)Bu Yönetmeliğin kapsamı içinde bulunan yerlerde kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişiler de gerekçeleri ile birlikte bu Yönetmelikte tanımlanan her ölçekte plan veya plan değişikliği Bakanlığa teklif edebilir. Bakanlığa sunulan teklifler kadastral durumun da işlendiği ölçekli haritalar üzerine gerekçe raporu ile birlikte 2 (iki) takım olarak hazırlanır. Plan yapımına başlanabilmesi için Bakanlıktan izin alınması gereklidir. Üst ölçekli planı bulunan (1/25000, 1/5000) ve üst ölçekli plan ana kararlarına aykırı olmayan, imar planının uygulanmasına ilişkin mülkiyet vb. hususlardan kaynaklanan sorunların giderilmesine yönelik, yapı ve nüfus yoğunluğu artırıcı olmayan ve tür değişikliği içermeyen alanlara ilişkin olarak hazırlanacak 1/1000 ölçekli uygulama imar planlarına ilişkin ön izin talepleri Kurula getirilmeden Genel Müdürlükçe değerlendirilerek sonuçlandırılır. Anılan ön izin konuları haricindeki üst ölçekli planlara değişiklik gerektiren veya yeni planlara ilişkin talepler Kurul tarafından sonuçlandırılır”(Kültür Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde ve Turizm Merkezlerinde İmar Planlarının Hazırlanması ve Onaylanmasına İlişkin Yönetmelik, 2003, madde:6).

Daha sonra ön izni alınan alanların bilgisi DOKAP tarafından bankaya ulaşılmaktadır. Mekânsal Planlama Dairesi Başkanlığı alanlar ile ilgili ön çalışma başlamaktadır. Kurum görüşleri toparlanarak Yatırım Koordinasyon Dairesi Başkanlığı tarafından ihale süreci başlatılmaktadır. İhale sonuçlandıktan sonra 7. gün işe başlanmaktadır. (EK 1)

İller Bankası Mekansal Planlama Dairesi Başkanlığı tarafından ile ilgili 1/25000 ve 1/5000 ile 1/1000 ölçekli turizm planları için teknik şartnameler hazırlanmıştır. Belirlenen

termin cetveline (İş Programı) göre üç aşamalı planlama süreci başlamaktadır. Öncelikle eğer jeolojik ve jeoteknik etüt raporu yoksa firma tarafından yaptırılıp ilk aşama olan araştırma-değerlendirme-plan tasarıları etabına başlanmaktadır. 1/25000 ölçekli planlar için gözlemsel jeoloji ve jeoteknik etüt raporu gerekirken 1/5000 ve 1/1000 ölçekli planlar için ayrıntılı etüt raporu gerekmektedir.

Bu etapta;

- Arazi Kullanımına Esas Jeolojik Etüt Raporu,
- Araştırma Raporu Ve Küçük Analiz Haritaları,
- Fotoğraf Albümü Ve Kısa Panoramik Video Çekimleri,
- GZFT Analizi,
- Arazi Kullanım Paftası,
- Eşik Sentezi Ve Sentez Paftaları,
- 1/25000 Ölçekli Nazım İmar Planı Tasarısı Dokümanları Hazırlanmaktadır.

İkinci etap olan planların hazırlanması bölümünde;

- 1/25000 ölçekli (daha sonra talep edilirse 1/5000 ve 1/1000 ölçekli planlar da ihale edilebilecektir) kesin nazım imar planı ve plan açıklama raporu bulunmaktadır.

Üçüncü etap planın onay-askı-kesinleşme sürecinde;

- Bankaca uygun görülen Nazım İmar Planı, Turizm Bakanlığı'na onaylanmak üzere gönderilir ve onay sonrası ilgili idarelere dağıtımı yapılır. Bakanlık tarafından onaylanan planlar, onay tarihinden itibaren 1 ay içinde ilgili idarelerce duyuru alanlarında herkesin görebileceği şekilde asılır.
- Askı itirazı yoksa planlar kabul edilir eğer varsa itirazlar ilgili idare tarafından Bakanlığa iletilir.
- Bakanlıkça Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği hükümlerine göre değerlendirilip uygun bulunan itirazlar düzenlenmek üzere Bankaya gönderilir.
- Bankaca yükleniciye gönderilen düzeltmeler, bir defaya mahsus olmak üzere termin cetvelinde bu aşama için belirtilen sürede düzenlenerek bankaya teslim edilir.
- Düzenlenmiş ilgili paftaların son hali Banka aracılığı ile Bakanlığa gönderilerek kesinleşme süreci tamamlanır.

4.2. DOKAP Turizm Projeleri

Türkiye Turizm Stratejisinin 2023 yılı eylem planı (2007-2013) hedeflerine baktığımızda DOKAP kapsamında hazırlanan Doğu Karadeniz Turizm Master Planında incelenen planlama bölgesi için hedeflerin olduğunu görmekteyiz. Deniz turizminin sürdürülebilirlik ilkesi gözetilerek geliştirilmesi ve bu kapsamda Trabzon'da bulunan ve kruvaziyer gemi kabul eden liman yenilenerek genişletilmesi, Samsun'da kruvaziyer limanı fizibilite ve uygulama projelerinin gerçekleştirilmesi, Karadeniz'deki balıkçı barınaklarının genişletilmesi, yayla turizmi ve eko turizm gibi doğa ile iç içe olan turizm türlerinin geliştirilmesi ve altyapının iyileştirilmesi, doğa turizmi için güzergahların, varış noktalarının planlanması stratejilerden bazılarıdır.

Genel olarak alternatif turizmin gelişimine önem verilmiştir. Bunun için de yaylaların yoğunlaştığı yerlerde önemli akslar belirlenerek turizm eylem bölgelerinin oluşturulması kararı alınmıştır. Özel sektör, kamu ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapılarak macera turizmi, agro-turizm, spor turizmi çeşitlerinin gerçekleştirilmesi için planlar hazırlanacaktır. Halk; kalite yönetimi, işletme yöneticiliği ve ürün çeşitlendirme konularında eğitilecektir. Turizm alanına girişte mola yerlerinin, tur güzergahlarının haritaları ziyaretçilere verilecektir. Doğa turizmi alanları küresel yer belirleme sistemi ile uydulara tanıtılacak, yönlendirme levhaları kullanılacak ve yeni taşıt yollarının açılması engellenecektir. Güzergah üzerinde yer alan mağara, şelale, kamp alanları vb. destinasyonlar için düzenlemeler yapılacak, ulaşım sistemi doğaya zarar vermeyecek şekilde çözümlenecektir. Kırsal alanın özelliklerinin araştırılması için araştırma merkezleri kurulacaktır. Yerel halka pansiyonculuk eğitimi verilecektir.

Bu hedef ve stratejiler doğrultusunda belirlenen alanlar için ulaşım ve altyapı koşullarının iyileştirilmesi kararları alınmıştır. Ardahan-Artvin-Sarp, Erzincan-Gümüşhane-Tirebolu, Ankara-Kırıkkale-Samsun bağlantısının karayolu ulaşımında güvenlik ve erişim kapasitesinin arttırılması için kararlar alınmıştır.

Bunun yanında kültür turizmini canlandıracak stratejiler de belirlenmiştir. Trabzon ili marka kültür kenti olarak seçilmiştir

Bu çalışmalar kapsamında ülkede 7 tane turizm gelişim koridoru önerilmektedir. Samsun'dan Hopa'ya uzanan koridor yayla koridoru olarak belirlenmiştir. Bu aksta doğa ve yayla turizminde çekiciliği olan turizm alanları belirlenmiştir. Doğa ve kültür turizmi,

Karadeniz Bölgesi'nde önemli turizm faaliyetleridir. Bu nedenle, Türkiye turizm stratejisinde Karadeniz Bölgesi için sağlık, kültür, yayla ve kıyı turizmi için turizm gelişim planları çerçevesinde uygulamalar yapılacağı belirtilmiştir. Ayrıca, bölgedeki yaylalar diğer turizm türleri ile entegre olarak doğa turizmi temelinde yayla koridoru olarak potansiyel oluşturacaktır. Yayla Koridoru kapsamında alternatif turizmin çeşitlendirilmesi adına kamp, golf, mağaracılık, kayak, yamaç paraşütü, rafting, balık avlama, macera sporlarına yönelik çalışmalar yapılacaktır. Bu strateji ve eylemlerin uygulanacağı turizm kentlerinin, çevresindeki doğal ve kültürel değerler ile de bağlantısının kurulması sağlanacaktır (<http://www.kultur.gov.tr>).

Türkiye genelinde TM ve KTKGB ilan edilen 270 alandan DOKAP kapsamında yürütülen Doğu Karadeniz Turizm Master Planı'nda belirtilen planlama bölgesi içinde yer alan Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Turizm Merkezi ilan edilmiş 40 tane turizm alanı iller itibariyle aşağıda verilmiştir.

- “Artvin
- Kaçkar Turizm Merkezi
- Kafkasör Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi
- Bayburt
- Kop Dağı Turizm Merkezi
- Giresun
- Aksu Turizm Merkezi
- Yavuzkema1 Yaylası Turizm Merkezi
- Bulancak Bektaş Yaylası Turizm Merkezi
- Kümbet Yaylası Turizm Merkezi
- Gümüşhane
- Çakırgöl Kış Sporları Turizm Merkezi (Planlama çalışmaları tamamlanmıştır)
- Süleymaniye Kış Sporları Turizm Merkezi
- Zigana Turizm Merkezi
- Erikbeli Turizm Merkezi (% 40 Trabzon il sınırları içinde)
- Ordu
- Akkuş - Argın Yaylası Turizm Merkezi
- Aybastı -Toygır – Kabaktepe Turizm Merkezi
- Aybastı Perşembe Yaylası Turizm Merkezi (Planlama çalışmaları tamamlanmıştır.)
- Bolaman Kültür Turizm Koruma Gelişim Bölgesi
- Fatsa - Çerkezler Turizm Merkezi
- Mesudiye-Keyfalan Yaylası Turizm Merkezi
- Çambaşı Yaylası Turizm Merkezi (Planlama çalışmaları tamamlanmıştır.)
- Mesudiye-Yeşilce-Topçam Yaylaları Turizm Merkezi
- Rize
- Anzer Turizm Merkezi
- İkizdere Ovit Dağı Kış Turizm Merkezi
- Çayeli Turizm Merkezi
- Kaçkar Turizm Merkezi (%25 Artvin ili, %15 Erzurum il sınırları içinde)
- Çamlıhemşin Ayder Kültür ve Turizm Koruma Gelişim Bölgesi (Planlama çalışmaları tamamlanmıştır.)
- Çamlıhemşin Ayder Kaplıcası Turizm Merkezi
- Anzer Kültür ve Turizm Koruma Gelişim Bölgesi

Samsun

- 19 Mayıs Turizm Merkezi
- Ayvacık Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi
- Bafra Kolay Turizm Merkezi
- Havza 25 Mayıs Termal Turizm Merkezi
- Havza Mevcut Kaplıca Termal Turizm Merkezi
- Ladik Akdağ Kış Sporları Turizm Merkezi
- Vezirköprü Turizm Merkezi

Trabzon

- Araklı Pazarcık Yaylası Turizm Merkezi (%5 Gümüşhane il sınırları içinde)
- Maçka şolma Turizm Merkezi
- Araklı Yeşilyurt Yıllantaş Yaylası Turizm Merkezi (%5 Gümüşhane il sınırları içinde)
- Ak abat Karadağ Turizm Merkezi
- Araklı Turizm Merkezi
- Giresun Sis Dağı Turizm Merkezi
- Tonya Armutlu Gümüşhane Kürtün Erikbeli Turizm Merkezi” (Doğu Karadeniz Master Planı, 2010:246-248)

Bu turizm alanları ile ilgili çalışmaların gelişimine baktığımızda, 1990’lı yılların başında Doğu Karadeniz Bölgesindeki bazı illerde Kültür ve Turizm Bakanlığınca turizm planlama çalışmalarının başladığını görmekteyiz. Öncelikle her il için ayrı ayrı getirilen planlama kararları süreklilik arz etmediği için uygulanamamıştır. Bu yüzden Doğu Karadeniz Valilikleri bölgeyi bir bütün olarak gören tek bir turizm master planı yaptırma kararı almışlardır. Aynı zamanda Kültür ve Turizm Bakanlığı da yayınladığı Türkiye Turizm Stratejisi ve Eylem Planında Doğu Karadeniz Turizmini bir bütün olarak incelemiştir. Bu doğrultuda 2007-2009 yıllarında Doğu Karadeniz illerini kapsayan makro düzeyde kararların olduğu bir plan hazırlanmıştır. 1/250.000 ölçekteki bu plan Gümüşhane, Giresun, Ordu, Rize, Trabzon illerini kapsamaktadır. Daha detaylı çalışmalar yapılabilmesi için 1/100.000 ve 1/25.000 ölçekli çalışmalar eklenmiştir. Samsun, Bayburt, Artvin illeri de il master planlarını yaptırmışlardır.

DOKAP (Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi) planlamanın daha sağlıklı ilerlemesi için bu dört çalışmanın bütünleştirilmesini talep etmiştir. Dolayısı ile sekiz il için güncellemeler yapılmıştır.

Öncelikle  alışma alanı için kamu kurumlarının turizm sektörü ile ilgili yapmış oldukları bütün planlamalar incelenmiştir. Daha sonra Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri, Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları, Tabiat varlıklarını Koruma Bölge Komisyonları ile çalışmalar yürütülerek alandaki tüm sit alanları, tabiat koruma alanları, turizm merkezleri ve koruma geliştirme bölgeleri tespit edilmiştir ve potansiyeller de ortaya konarak plan kararlarına son şekli verilmiştir.

DOKAP tarafından hazırlanan Doğu Karadeniz Bölgesi Eylem Planı 14.02.2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Planı yerel kalkınma girişimlerini desteklemeyi öngören çerçevede geliştirilen “TR90 Düzey 2 Bölgesi Kalkınma Programı”; Giresun, Artvin, Rize, Trabzon, Ordu, Gümüşhane illerini kapsamaktadır. Çalışmanın amacı bölgeler arası gelişmişlik farkını azaltmak ve proje uygulama kapasitelerini arttırmaktır.

Program, diğer bölgesel kalkınma programları gibi AB destekli bir hibe programı olarak düşünülmüştür. Bölgedeki 6 ilde teklif yöntemi ile yarışma altyapısında projeler belirlenmiştir. Programda öncelikli konular; Turizm ve Çevre Altyapısı, Yerel Kalkınma Girişimleri, KOBİ'lerdir.

Finansman Kaynağı, Avrupa Komisyonu (%75) ve Türkiye Cumhuriyeti (%25) ortak katkısı olan TR90 (Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize ve Trabzon) Kalkınma Programı çerçevesinde Turizm ve Çevre Altyapısı Hibe Programı kapsamında toplam 36proje (Artvin ili 9 proje, Giresun ili 2 proje, Gümüşhane ili 4 proje, Ordu ili 4 proje, Rize ili 6 proje ve Trabzon ili 11 proje) hibe almaya hak kazanmıştır. Bu projelerin büyük kısmı bölge içindeki çevre sorunlarının çözümüne yönelik projelerdir.

Yine aynı finansmanla, Yerel Kalkınma Girişimleri Hibe Programı kapsamında hibe almaya hak kazanan 80 proje içinde turizmi ilgilendiren 18 projeden 8'i Artvin ilinde, 3'ü Gümüşhane ilinde, 1'i Ordu ilinde, 2'si Rize ilinde ve 4'üTrabzon ilinde yer almıştır.

Bölgedeki turizm potansiyelinin kullanılarak bölgesel kalkınmaya katkı sağlanması için öncelikle DOKAP kapsamındaki illerde Bakanlar Kurulu kararı ile ilan edilmiş 35 adet turizm merkezi ve 5 adet Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi'nde çalışmalara başlanmıştır. Bu kapsamda ön izni çıkan turizm merkezleri arasında Giresun'da bulunan Bulancak Bektaş Yaylası, Kümbet Yaylası, Yavuz Kemal Yaylası, Samsun Vezirköprü, Trabzon Maçka Şolma ile Gümüşhane Süleymaniye Kış Sporları tesisi yer almaktadır. Bu alanlarda turizm planlarının işleyişi için 28.04.2016 tarihinde İller Bankası A.Ş. ve T.C. Kalkınma Bakanlığı DOKAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı arasında bir protokol imzalanmıştır. Bu protokol metninde; İller Bankası Anonim Şirketi kısaca “İLBANK”,T.C. Kalkınma Bakanlığı Doğu Karadeniz Projesi Kalkınma İdaresi Başkanlığı “DOKAP İdaresi”, Artvin, Bayburt, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize, Samsun ve Trabzon illerini kapsayan alan “DOKAP Bölgesi” olarak tanımlanmıştır.

Protokolün amacı iki kurum arasında karşılıklı işbirliğini geliştirmek ve DOKAP Bölgesinde bulunan belediyelerde veya proje alanlarında, İLBANK'ın faaliyet alanına giren, Halihazır Harita, Jeolojik- Jeoteknik Etüt, her tür ve ölçekte İmar Planı, Alan Yönetimi Planı, kentsel altyapı-üstyapı hizmetleri, kentsel tasarım ve peyzaj projeleri ile ilgili etüt, plan ve projelerin gerçekleştirilmesi ve bu proje ve faaliyetlerde tarafların sorumluluklarının belirlenmesidir. Projenin konusunu DOKAP Bölgesi'nde Halihazır Harita, Jeolojik-Jeoteknik Etüt, her tür ve ölçekte İmar Planı, Alan Yönetimi Planı, kentsel altyapı-üstyapı hizmetleri, kentsel tasarım ve peyzaj projelerine yönelik teknik hizmetlerin DOKAP Projesi kapsamında DOKAP İdaresi'nin talebi doğrultusunda ve ilgili mevzuat ile iş bu protokol kapsamında İLBANK A.Ş. tarafından karşılanmasıdır.

Protokol; 30.06.2011 tarih ve 642 sayılı “Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ile 26.01.2011 tarih ve 6107 sayılı “İller Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun” hükümlerine dayanılarak ve ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde hazırlanmıştır.

İşin finansmanında DOKAP İdaresi'nin, Halihazır Harita, Jeolojik- Jeoteknik Etüt, her tür ve ölçekte İmar Planı, Alan Yönetimi Planı, kentsel altyapı-üstyapı hizmetleri, kentsel tasarım ve peyzaj projeleri işleri için tahsis edilmiş bütçesi kullanılacaktır. İhaleler, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu kapsamında İLBANK A.Ş. tarafından yapılacaktır. Her iş için ihale öncesinde yaklaşık maliyet bedelinin en az %10'u ile bankanın “danışmanlık, denetim ve teknik hizmet giderleri hesap esasları yönergesi” oranlarına göre hesaplanan tutara göre hesaplanacak ihale ilan gideri, ihale evrakı hazırlanması, ihale yapılması ve proje denetim işlemleri bedeli, İller Bankasının Dokap Teknik İşbirliği Hesabına yatırılacaktır. İhale sonrası yükleniciyle yapılan sözleşme hükümleri çerçevesinde ödenecek hakedişler DOKAP BKİ tarafından bu hesaba transfer edilerek gerçekleştirilecektir.

Burada İLBANK'ın amacı; 2634 sayılı Turizm Teşvik Kanunu kapsamında mekansal planlar yapım yönetmeliği de dikkate alınarak kırsal alanların kalkındırılmasında rol oynayan turizm alanlarının planlarının kontrolünü yapmaktır.

“Bu Kanunun amacı; turizm sektörünü düzenleyecek, geliştirecek, dinamik bir yapı ve işleyişe kavuşturacak tertip ve tedbirlerin alınmasını sağlamaktır” (2634 sayılı Kültür ve Turizm Kanunu, 1982: madde:1).

Protokolün öngördüğü faaliyetler:

Dokap Bölgesinin ihtiyaçlarına yönelik Halihazır Harita, Jeolojik- Jeoteknik Etüt, her tür ve ölçekte İmar Planı, Alan Yönetimi Planı, kentsel altyapı-üstyapı hizmetleri, kentsel tasarım ve peyzaj projeleri ile ilgili etüt, plan, proje hazırlanması, kontrol edilmesi ve uygulanması ile değerlendirme raporlarının hazırlanmasında teknik destek verilmesi.

DOKAP İdaresi'nin Yükümlülükleri:

- Protokol kapsamındaki faaliyet ve projelerin finansmanını, yatırım dönemi için tahsis edilen ödenek çerçevesinde sağlamak,
- Projelerin izlenmesini ve koordinasyonu sağlamak,
- Diğer kamu kurum ve kuruluşları ile yerel yönetim birimlerinin yetki ve sorumluluk alanına giren projelerde, ilgili kurum ve kuruluş ve yerel yönetim birimlerinin uygun görüşünü almak ve diğer gerekli iş ve işlemleri yapmak.

İLBANK' ın Yükümlülükleri:

- İLBANK A.Ş. ye kaynak aktarımı yapıldığı veya ihalelerden artan ödeneğin DOKAP İdaresi'nce belirlenen yeni işlerde kullanılmasına yönelik talebin İLBANK' a bildirildiği tarihten itibaren ihale ilanı öncesi çalışmaları 60 işgünü içerisinde tamamlamak, ilgili mevzuat ile belirlenen süre içerisinde ihale yapmak ve bu süre içerisinde yapılamayan ihalelerin gerekçelerini DOKAP İdaresi'ne yazılı olarak bildirmek, DOKAP İdaresince uygun görülmemesi durumunda yapılmayan ihalelerle ilgili ödeneğin, DOKAP İdaresi'nin hesabına aktarmak veya talep edilen başka işlerin ihalelerinde kullanmak.
- Projeler ile ilgili gerekli olan tüm veri toplama, analiz, araştırma gibi teknik çalışmaların iş tanımlarına göre DOKAP İdaresi'nin bilgi ve görüşleri doğrultusunda ve ilgili mevzuat ile protokol kapsamında yapılmasını sağlamak.
- Projeler kapsamında yapılacak hizmetler ile ilgili şartnamelerin hazırlanması, ihalelerin gerçekleştirilmesi, yüklenici firmaların şartnameye uygun şekilde yapacakları çalışmaların kontrol ve kabulünü yapmak.
- Tamamlanan projeleri DOKAP İdaresi'ne ve DOKAP İdaresince bildirilen ilgili kurumlara teslim etmek.

Ortak Yüklümlükler:

- Tarafların protokoldeki yükümlülükler kapsamında, asli görevlerini aksatmadan, kendi kanun ve ilgili mevzuatlarına uygun olarak protokol kapsamında yer alan faaliyet ve projelerin gerçekleştirilmesinden ve belirlenen amaca ulaşmasından yetkili ve sorumlu olması,
- Ortaklaşa düzenlenecek etkinlik ve faaliyetlerin başarılı ve verimli yürütülmesini teminen, İLBANK A.Ş. ile DOKAP İdaresi arasında etkin koordinasyonun sağlanması,
- Protokolün uygulanması ile ilgili olarak tarafların kanun ve ilgili mevzuatlarında yapılan değişiklik ve düzenlemelerin diğer tarafa resmi yazı ile bildirilmesi,
- Projelerin hayata geçirilmesinde kamu ve özel kaynakların etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasıdır.

Bu protokol kapsamında İLBANK' ta devam eden ön izni alınan turizm merkezlerinin planları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Çizelge 4.1. Bankamızda Devam Eden Turizm Planları (İller Bankası A.Ş. Mekansal Planlama Dairesi Başkanlığı, 2018).

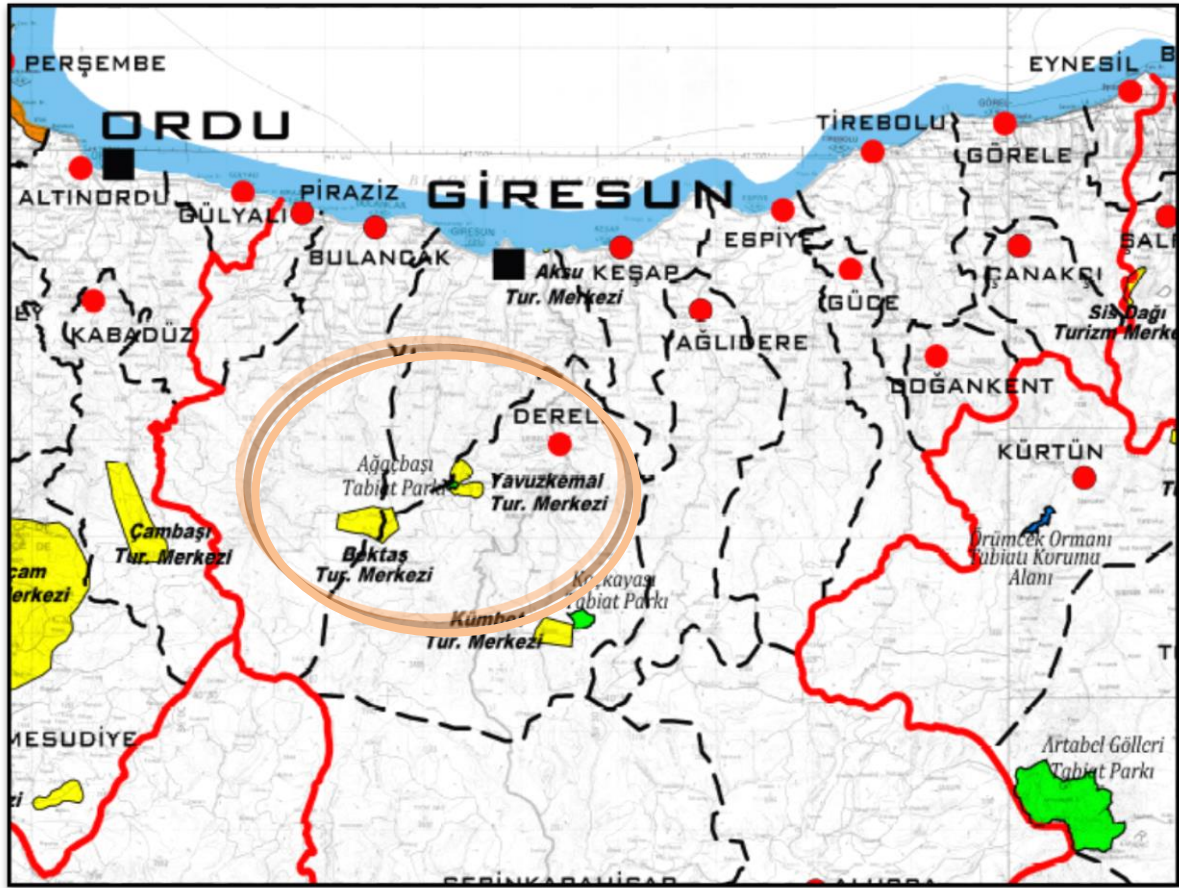
Sıra No	Belediye Adı	İli	Bölgesi	İşin Niteliği	İşin Durumu
1	Giresun Bulancak Bektaş Yaylası Turizm Merkezi	Giresun	Trabzon	1/25000 Nazım İmar Planı	DOKAP kapsamında sözleşme yapıldı. işe başlandı. araştırma-değerlendirme etabında.
2	Giresun Yavuz kemal Yaylası Turizm Merkezi	Giresun	Trabzon	1/25000 Nazım İmar Planı	DOKAP kapsamında sözleşme yapıldı. İşe başlandı. Araştırma-Değerlendirme etabında.
3	Giresun Kümbet Yaylası Turizm Merkezi	Giresun	Trabzon	1/25000 Nazım İmar Planı	DOKAP kapsamında sözleşme yapıldı. İşe başlandı. Araştırma-Değerlendirme etabında.
4	Samsun Vezirköprü Turizm Merkezi	Samsun	Samsun	1/25000 Nazım İmar Planı	DOKAP kapsamında sözleşme yapıldı. İşe başlandı. Araştırma-Değerlendirme etabında.
5	Trabzon Maçka Şolma Turizm Merkezi	Trabzon	Trabzon	1/25000 Nazım İmar Planı	DOKAP kapsamında ihalesi yapıldı, sözleşme yapılması bekleniyor.
6	Ordu Bolaman KTKGB Efirli Turizm Alanı (Bolaman KTKGB 1/25000 Büyükşehir Belediyesi yaptı.)	Ordu	Samsun	1/5000 Nazım ve 1/1000 Uygulama İmar Planı	DOKAP kapsamında ön çalışma aşamasında, kurum görüşleri bekleniyor.
7	Sinop Türkeli Kurugöl Turizm Merkezi	Sinop	Samsun	1/5000 Nazım ve 1/1000 Uygulama İmar Planı	Belediyesince yaptırılan Harita ve Jeolojik-Jeoteknik Etüt tamamlandığında 19.09.2017 tarihinde Bankamıza bildirilen yetki kararı ile ihalesi tarafımızca yapılacaktır.
8	Gümüşhane Süleymaniye Kış Sporları Turizm Merkezi	Gümüşhane	Trabzon	1/25000 Nazım İmar Planı	DOKAP kapsamında sözleşme yapıldı. İş bitirildi.

Bektaş ve Yavuz Kemal Yaylaları Turizm Merkezi

Bektaş Yaylası Giresun'a 56 km mesafede yer almaktadır. 1990 yılında turizm merkezi olarak ilan edilmesinden sonra beton yapılaşma artmıştır. Fakat son zamanlarda alınan tedbirlerle bu duruma engel olunmaktadır. Doğu Karadeniz Turizm Master Planında; Bektaş Yaylası ve Yavuz Kemal yaylası da farklı turizm merkezleri olsalar da

birbirlerine yakınlığı ve iyi bir ulaşım sistemi ile bağlantılı olmaları nedeniyle beraber planlanmıştır.

Bektaş Yaylası'nın Kulakkaya çıkışında önceden çizilmiştir yapılmış olan bir alanda telesiyej, kayak pisti, bir otel ve günübirlik tesis önerilmiştir. Ayrıca Doğu Karadeniz Turizm Master Planında bu projeler ile kış mevsiminde de turizm hareketliliğinin olması için Karagöl Dağları'nda heliksi imkanlarının kullanılması gerektiği belirtilmiştir (Doğu Karadeniz Turizm Master Planı, 2010:612).

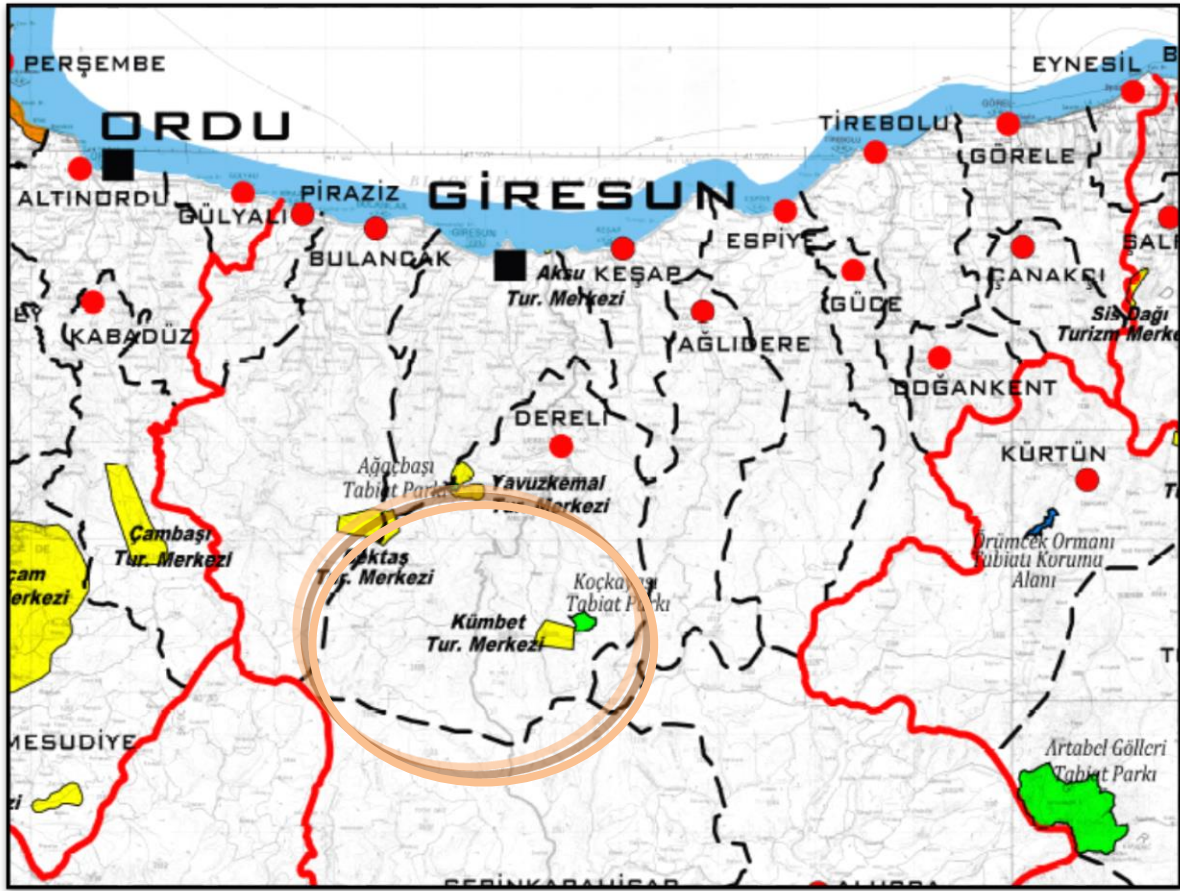

Resim 4.1 Bektaş Ve Yavuz Kemal Yaylaları Turizm Merkezi (Doğu Karadeniz Turizm Master Planı, 2010).

Kümbet Turizm Merkezi

Kümbet Yaylası, Giresun İl Merkez'ine 60 km mesafede bulunmaktadır. Doğu Karadeniz Turizm Master Planında Kümbet Yaylası için öncelikle konaklama ihtiyaçlarının karşılanması planlanmıştır. Bölgedeki Koçkaya Tesisleri de kısa süre için buradaki konaklama ihtiyaçlarını karşılayabilecektir. Yapılacak planda planlanacak konaklama tesislerinin görüntü bütünlüğünü bozmaması amaçlanmaktadır ve Kümbetin içinde olan Uzundere Vadisi boyunca yürüyüş parkurları geliştirilerek birkaç adet

günübirlük tesis önerilmesine karar verilmiştir. Çeşitli festival ve şenlikler ile alanın çekiciliği arttırılmak istenmiştir. Doğu Karadeniz Turizm Master Planı raporunda vadinin güney yamaçlarında heyelanlı bölgelerin olduğu ve buralarda yapı yasağının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Yakın çevrede bir kayak tesisi projesi planlandığı belirtilmiştir. Bu amaçla yaptırılan çığ etüdü, 1/25 000 üzerinde yapılan boy kesit çalışmaları sonucunda kayak pistleri ve tesis güzergahları da belirlenmiştir (Doğu Karadeniz Turizm Master Planı, 2010:612).

Resim 4.2 Kümbet Turizm Merkezi (Doğu Karadeniz Turizm Master Planı, 2010).

Vezirköprü Turizm Merkezi

Doğu Karadeniz Turizm Master Planında Vezirköprü için, Doğu Karadeniz turizminden çok Amasya ile başlayan ve Sinop ile sonlanan bir turun parçası olarak düşünülüp pazarlanmalıdır ifadesine yer verilmiştir. Yerleşmede birden fazla turizm potansiyeli bulunmaktadır.

Bu kaynaklar;

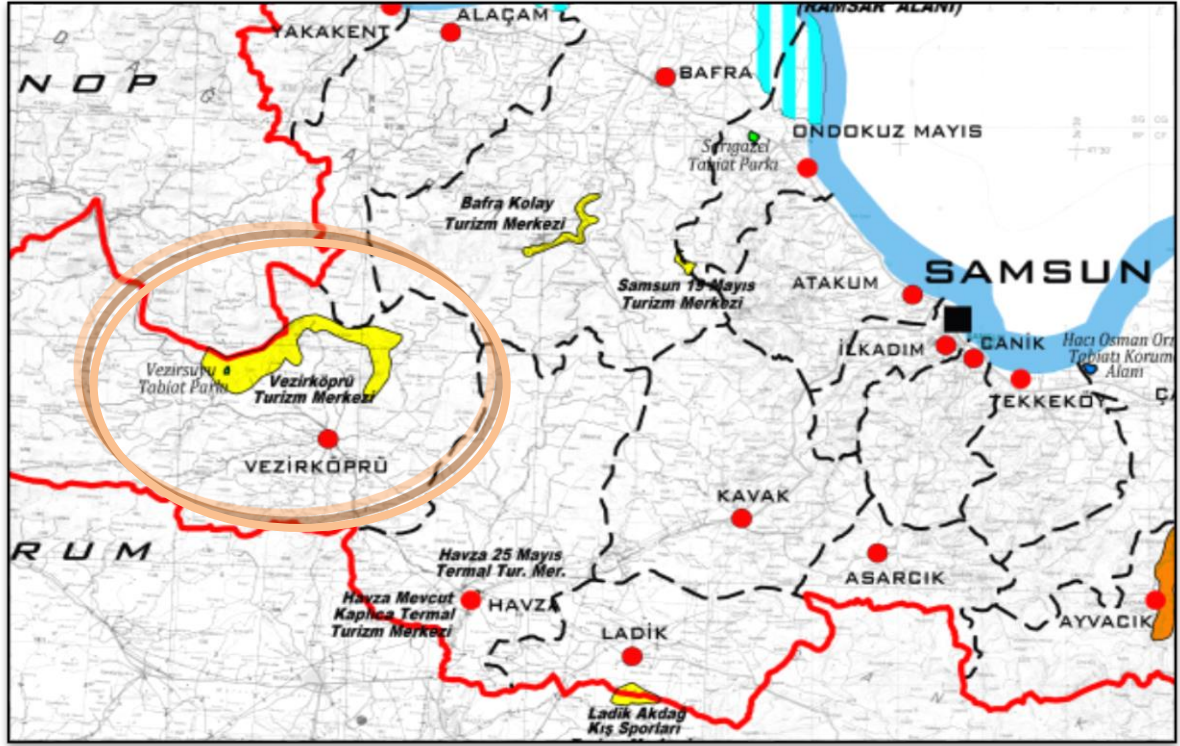
- Kent içinde dokuları ile birlikte korunmuş; sokak sağlıklılaştırılması yapılmış, hamam, han, cami ve sivil mimarlık örnekleri
- Halen kazısı devam eden Oymaağaç Ören Yeri
- Altinkaya Barajı
- Şahinkaya Kanyonu
- Kunduz Dağı Geyik Üretim Çiftliği
- Kunduz Yaylası

Vezirköprü Turizm Merkezi ile ilgili Doğu Karadeniz Turizm Master Planında belirtilen karar ve önerileri şu şekilde özetleyebiliriz:

- Vezirköprü; Doğu Karadeniz turizminden çok Amasya ile başlayan ve Sinop ile sonlanan bir turun parçası olarak düşünölmeli ve pazarlanmalıdır.
- Yapılacak çalışmalarda; Amasya'nın "Şehzadeler Şehri" kavramını tamamlayıcı "Vezir Yetiştiren Kent" "Vezirler Şehri" imajının desteklenmesi marka ve tanıtım için önemlidir.
- Kent içinde bulunan tarihi eserlerin sokak sağlıklılaştırması ve restorasyonlarının tamamlanması, sokak sağlıklılaştırması yapılan bir- iki sokağa turizm amaçlı fonksiyon yüklenmesi önerilmektedir.
- Oymaağaç ören yeri kazısı devam etmektedir. Alanın arkeopark alanı olarak planlanması önerilmektedir.
- Arkeopark girişine günöbirlik tesis, WC, otopark yapılmalıdır. Arkeopark içinde yapılacak gezi parkuru yön ve tanıtıcı levhalarla zenginleştirilmelidir. Halen ören yerine köy içinden ulaşımı sağlayan yolun yeni bir güzergaha alınması gereklidir.
- Altinkaya Barajı ve Şahinkaya Kanyonu beraber değerlendirilmelidir. Şahinkaya Kanyonu'na gidecek olan teknelerin iskelesinin bulunduğu alanda; aynı zamanda mesire alanı, küçük çapta su sporları merkezi, yeme-içme tesisleri ve ticari birimlerin içinde olduğu bir rekreasyon alanı planlanmalıdır.

Kunduz Dağı Geyik Üretim Çiftliği tek başına bir çekim unsuru olmasa da; içinde korunan geyiklerin rahatlıkla gözlenmesi nedeniyle turizm açısından tamamlayıcı bir kaynaktır (Kaynak: Doğu Karadeniz Turizm Master Planı, 2010:631).

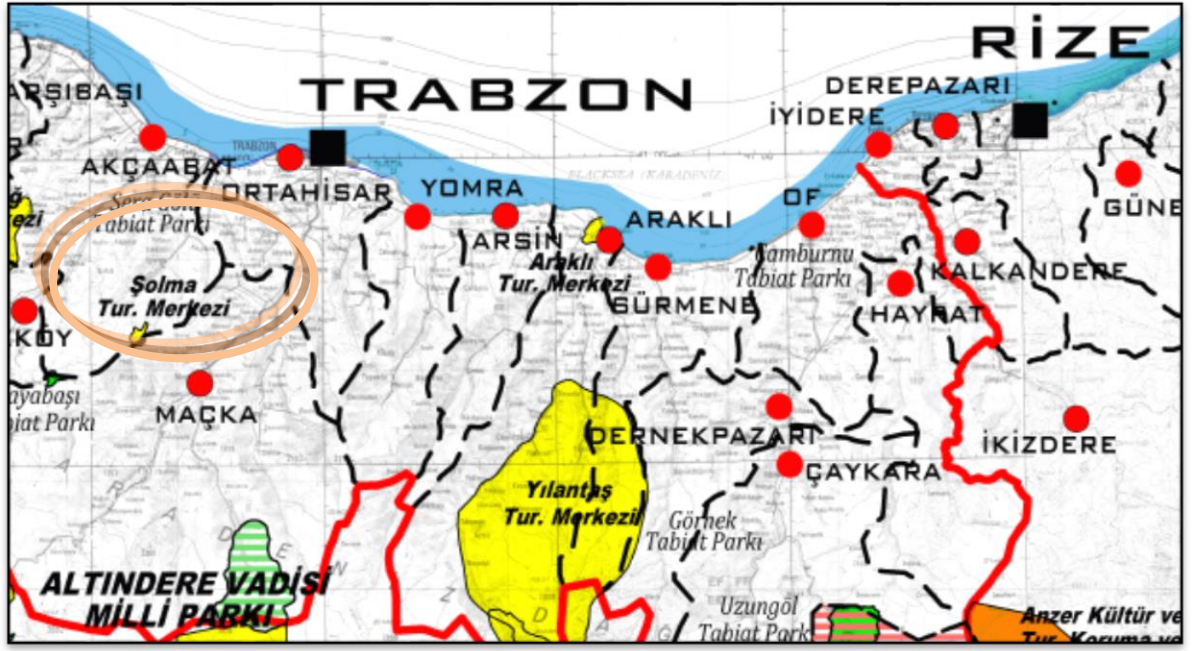

Resim 4.3 Vezirköprü Turizm Merkezi (Doğu Karadeniz Turizm Master Planı, 2010).

Şolma Turizm Merkezi

Şolma Turizm Merkezi Kulin Dağı- Örnek alan- Şolma- Figanoy- Abayır- Lişer ve Kayabaşı tesislerini içeren Çakırgöl- Hamsiköy- Samandıra ve Trabzon kaynaklı günübirlik turlar içinde yer almaktadır. Master Planında; Şolma'nın bütünlüğüne zarar gelmeyecek şekilde, yaylanın Akçaabat'a doğru olan kısmında günübirlik tesis kurulması ve Lişer Yaylası dışında her yaylaya yapı yasağı getirilmesi kararı alınmıştır. Doğu Karadeniz Turizm Master Planında; bu bölgenin planda önerilen yol haricinde kısa yollarla Akçaabat'a bağlanmasının yaylalar için ikinci konut sorununu başlatacağı, bu yüzden bu bağlantıların yapılmaması gerektiği ve plandaki öneri yolun da doğal çevreye uyumlu bir fiziksel dokuda devam ettirilmesi gerektiği vurgulanmıştır Doğu Karadeniz Turizm Master Planı, 2010.:638).

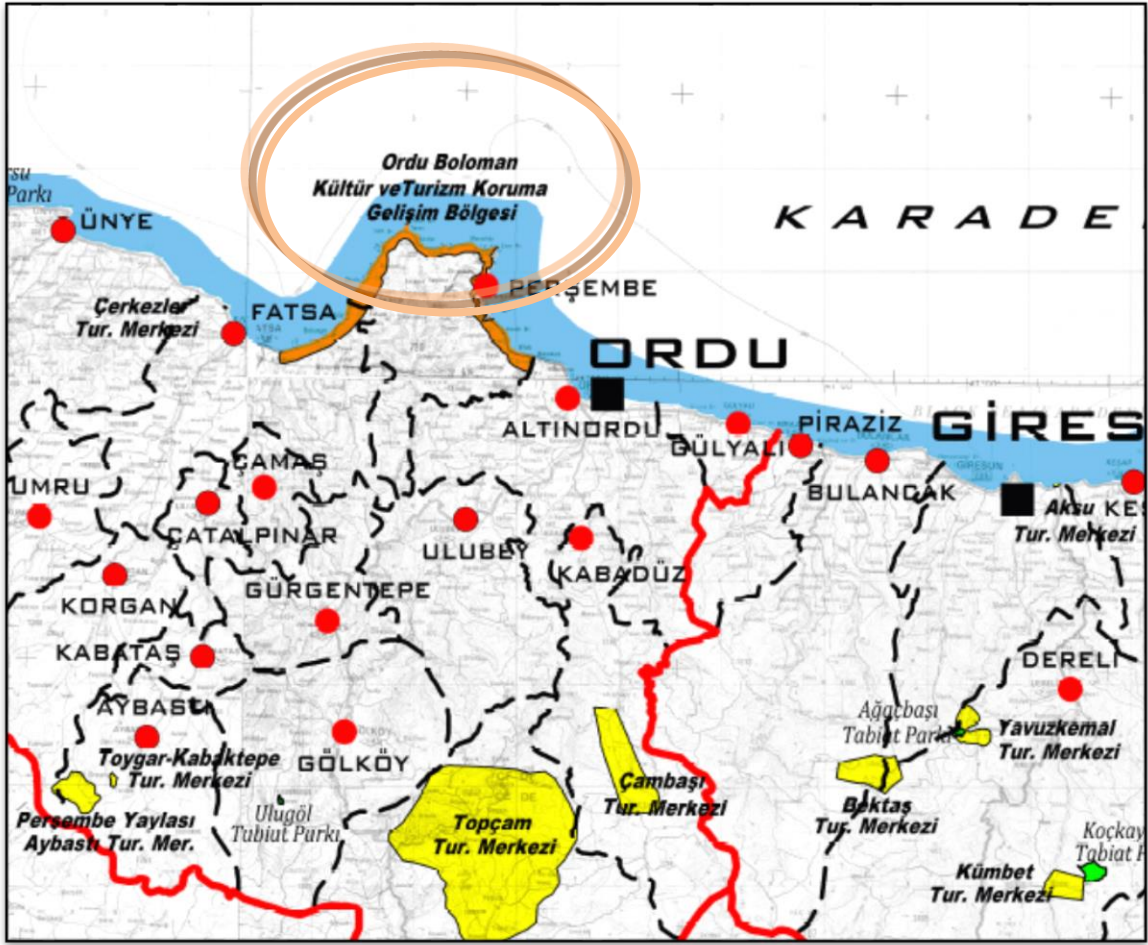

Resim 4.4 Şolma Turizm Merkezi (Doğu Karadeniz Turizm Master Planı, 2010).

Ordu -Bolaman Turizm Koruma Geliştirme Bölgesi

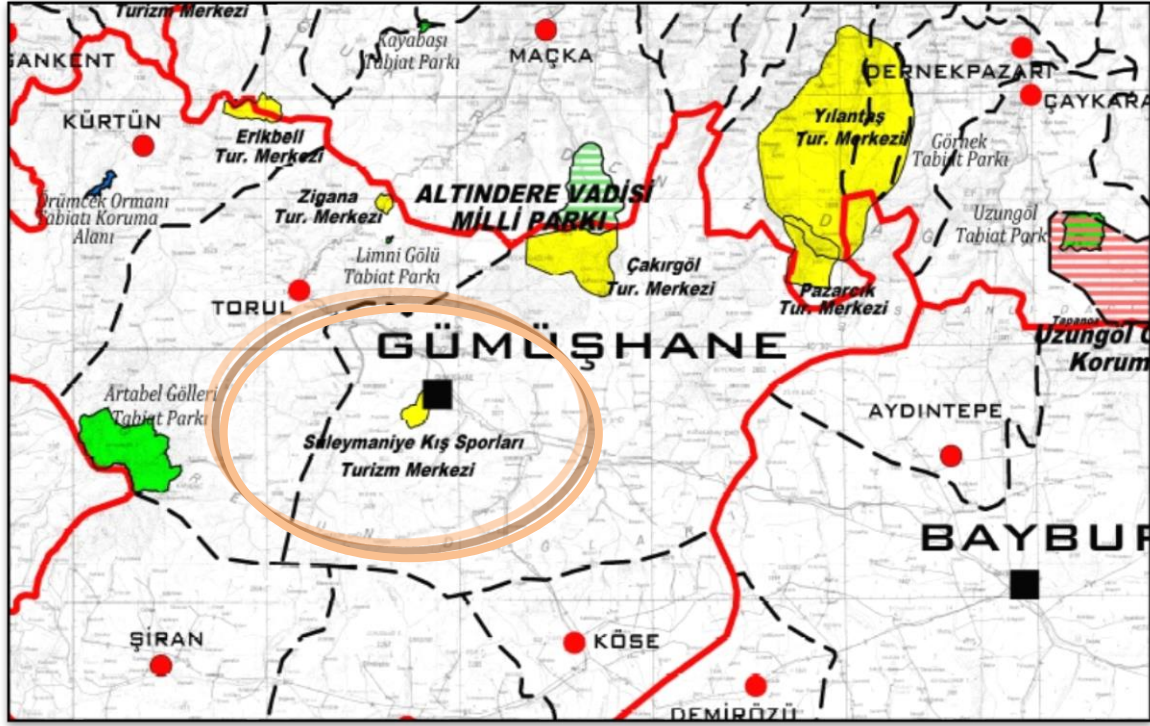
Bu bölge sahil yolunun daha sakin ve rekreatif faaliyetlerin olduğu kısmıdır. Yason Kilisesi'ne ziyarette bu yolu sıklıkla kullanılmaktadır. Doğu Karadeniz Master Planında; Ordu- Bolaman Turizm Koruma Geliştirme Bölgesinde plajların olduğu alanlarda günübirlik tesisler önerilmiştir. Motosiklet, bisiklet yarışları gibi her yıl düzenli olarak yapılacak etkinliklerin yapılabileceği belirtilmiştir. Yine master plan raporunda; Çam Burnunda bakı noktası elde edilebileceği söylenmiş ve günübirlik tesis önerilmiştir. Bunun yanında Çeşme önü Mahallesi'nin kıyısında da yine özellikle balık lokantalarının olduğu bölge günübirlik tesisler ile değerlendirilmiştir (Doğu Karadeniz Turizm Master Planı, 2010:619).

Resim 4.5 Ordu- Bolaman Kültür ve Turizm Koruma Gelişim Bölgesi (Doğu Karadeniz Turizm Master Planı, 2010).

Süleymaniye Kış Sporları Turizm Merkezi

Süleymaniye Mahallesi Gümüşhane Kenti'nin güneybatısında 3 km mesafede, eski Gümüşhane yerleşmesinin kuzeyinde kalmaktadır tarihi zenginliklere sahip önemli bir alandır. Doğu Karadeniz Turizm Master Plan Raporunda; kış sporları turizm merkezi projesinin canlandırılması halinde bölge turizm sektöründen faydalanabilecektir. Alanda mekanik tesis ve 2 adet kayak pisti planlanmıştır. Planda 2 adet telesiyej, otopark alanları, sağlık, idari tesis, teknik altyapı tesisleri, ticaret birimleri, kayak öğretmen evi, günübirlik tesisler ve buz pateni pisti yer almaktadır. Doğu Karadeniz Turizm Master Plan Raporunda, bu proje için konaklama ihtiyacını gideren yapıların restorasyonu ve ulaşım sisteminin çözülmesi önerilmiştir (Doğu Karadeniz Turizm Master Planı, 2010:375).

Resim 4.6 Süleymaniye Kış Sporları Turizm Merkezi (Doğu Karadeniz Turizm Master Planı, 2010).

Doğu Karadeniz Turizm Master Planında anlatılan bu örnekler ve kararlar doğrultusunda konuyu toparlayacak olursak;

Planlama alanı bölgeye gelen ziyaretçiler için tamamen bir bütünlük arz etmemektedir. Örneğin; Ordu, Giresun, Trabzon, Rize ve Gümüşhane illerinin kuzey bölümü ziyaret edecek turistler için tur süreleri, fiyatları ve güzergah olarak bütünlük oluştururken Samsun tek başına bir destinasyon özelliğine sahip değildir. Uzun vadede Samsun'un İç Anadolu'dan ve batıdan gelen turistleri batı istikametine (Sinop) ve batıdan gelenleri doğuya (Ordu, Rize, Trabzon, Giresun, Gümüşhane) yönlendirecek bir merkez olarak görülmektedir. Bu yüzden Samsun'un nihai destinasyon olarak faaliyet halinde olabilmesi için turizm ve rekreasyon kaynaklarının geliştirilmesi gerekmektedir. Bayburt'a bakıldığında turizm açısından kısıtlı kaynaklara sahip olduğu görülmektedir. Yeşil yol projesi ile geceleme noktalarından kaynaklanacak gününbirlik turlarla Bayburt'a turist çekmek mümkün olabilecektir. Diğer bir planlama bölgesi Artvin ise uzun süreli konaklama imkanı sağlayan destinasyonlara ve doğaya sahiptir. Doğu Karadeniz'in sekiz ilinin turizm faaliyetleri genel olarak tur anlayışına dayalı bir şekilde ziyaret edilmesi nedeni ile bir bütündür. Bölge doğal kaynaklar açısından zengindir. Ancak Doğu Karadeniz Master Planında özellikle kaynakların etkin kullanımı ve sürdürülebilirlik

ilkeleri ön planda tutulmuştur. Bölgede turizm faaliyetleri için bir etaplama yapılmıştır. Plan, bölgede sektörün sıçrama şeklinde gelişimine katkı sağlayacak kaynakların geliştirilmesine öncelik vermektedir ve özellikle bölge için ulaşım çözümleri önem arz etmektedir.

Planlama alanı için bazı kararlar noktasal olarak aynı alanda birden fazla konuda projelendirme ve planlama varsa da eylem bölgesi olarak tanımlanmıştır. Çalışmaların bütünlük ilkesi gözetilerek gerçekleştirilmesi önemsenmektedir. İyi bir turizm planlaması için de detaylı çalışılmış bir ulaşım planlaması gereklidir ve özellikle Karadeniz’de bulunan planlama bölgesi için bu oldukça önemli bir durumdur.

Burada İLBANK A.Ş. nin rolü mevzuata uygun olarak planların kontrolünü yaparak bu projeye teknik destek vermektir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünyada küreselleşme ve teknolojinin gelişimi ile beraber değişen sosyal ve ekonomik koşullar turizm sektöründe de önemli farklılıkları beraberinde getirmiştir. Hızlı nüfus artışı, doğal kaynakların tükenmesi turizm politikalarının değişmesine neden olmuştur. Dolayısı ile kitle turizminin yanında alternatif turizm türleri de konuşulmaya başlanmıştır. Kırsal turizm de bunlardan biridir ve bu turizm türü doğal ortamların sürdürülebilirlik doğrultusunda gelişmesi için yeni bir fırsattır. Bunun yanında kırsal turizm çeşidi günümüzde kırsal bölgelerdeki ekonomiyi canlandırmak adına da yeni bir potansiyel olarak görülmektedir.

Ülkemizde var olan doğası bozulmamış kırsal alanların, doğal güzelliklerin, kültürel değerlerin ve mirasın fazla olması kırsal turizm için önemli bir potansiyeldir. Bu alanların turizm ile kalkındırılması kırsal alanın ekonomisini canlandırarak gelir eşitsizliği, göç, alt yapı ve üst yapı imkanlarının eksikliği gibi çoğu probleme de çözüm getirebilecektir. Bunun yanında Kırsal turizm, turizm sezonunu uzatmakta ve farklı turist profillerinden talep yaratarak kırsal alanın pazar payını genişletmesine imkan sağlamaktadır.

Ancak kırsal turizmin olumlu etkilerinin yanında olumsuz etkileri de olabilir. Kırsal turizm planlanması iyi yapılmazsa kaynakların sürdürülebilirliği ve etkin kullanımı için önerilen kırsal turizm türü amacına ulaşamamış olacaktır. Bu nedenle alt ve üst yapının özenle planlanması gerekmektedir ve bu turizm türünde Pazar yapısına dikkat edilerek etkili tanıtım ve ürün çeşitlendirmesi konusunda yetersiz kalınmamalıdır. Çünkü aksi takdirde kırsal turizm; yörenin kalkındırılmasından öte turistlerin hoş zaman geçirmek amacıyla tercih ettikleri alan için uygulanan bir turizm türü olarak kalacaktır.

Türkiye’de kırsal turizm örnekleri incelendiğinde bir kısmının kıyılardaki fiziksel doygunluğun önüne geçmek için kırsal turizme yöneldiği, bazılarının da iç göçü engelleme ve bölgelerarası gelişmişlik farklılıklarını azaltma amacıyla yapıldığı görülmektedir. Bunların yanında bir diğer örnek ise alanın fiziki ve coğrafi konum olarak kısıtlı olması nedeni ile gelir yaratabilecek bir kaynak olarak kırsal turizmin benimsenmesidir.

Bu çerçevede örnekler ekonomik, sosyal ve fiziksel çevre üzerindeki etkiler açısından incelenmiştir. Dağlık alanlarda kırsal turizm kapsamında Denizli - Çameli ilçesi kırsal turizm örneği, Rize, Trabzon yaylaları örnekleri ve kıyı kentlerde kırsal turizm

örneklerinden Fethiye, Gökçeada ve Şirince ilçeleri incelenmiştir. Fethiye ilçesi örneğinin doğal potansiyellerini kullanarak kıyılardaki yoğun baskıyı azaltmak üzere ve çevresindeki turizm potansiyellerini değerlendirip ekonomik olarak kalkınması için kırsal turizme yöneldiği görülmektedir çünkü kırsal turizm, turizmin bölgesel dağılımında dengeleyici bir unsurdur ve ekonomik girdiyi arttırır.

Gökçeada örneğinde ise turizm faaliyetleri için sınırlı alanların olması nedeniyle gelir getiren yeni bir kaynak olarak kırsal turizmi benimsemekte oldukları incelenmiştir. Çünkü coğrafi sebepler ile yetersiz ekonomik kaynakları olan Gökçeada, turizme yapacağı her yatırımla ada ekonomisine daha fazla katkı sağlayacaktır.

Ayrıca Gökçeada örneği ile beraber kırsal turizm kapsamında; pansiyonculuğu ön plana çıkararak kadının toplumdaki önemini ve istihdamını arttırmaktadır. Yani Gökçeada örneği kırsal turizmin sosyal etkilerini ortaya koymaktadır. Şirince örneğinde ise ilçe kentsel sit içerisinde olduğu için yapılaşma yasaklanmaktadır ve yöre daha çok kültür turizmi ile öne çıkmaktadır ancak konaklamanın yetersizliği göçe neden olmaktadır ve bu durum kırsal turizm faaliyetleri ile engellenebilecektir. Çünkü böylece ilçede turizmin süresi uzatılabilecektir ve yine burada kırsal turizmin her mevsim yapılabilme özelliği ve diğer turizm türleri ile entegre olabilmesi özelliği ön plana çıkmaktadır. Çünkü Şirince'nin kültürel zenginliği orada yapılacak kırsal turizmin temelini oluşturmaktadır ve böylece kırsal turizmin kültürel mirasın ve doğal çevrenin korunmasına aracı olması da desteklenmektedir. Ayrıca Şirince köyünün ulaşımı ve konumu kırsal turizm için uygundur çünkü havaalanı vs gibi gürültü kaynaklarına yakın değildir ve sanayi alanları yoktur. Şirince örneği ile de kırsal turizmin fiziksel çevre üzerindeki etkileri incelenmiştir.

Dağlık alanlarda kırsal turizm incelendiğinde özellikle Çameli ilçesinin iç göçü önlemede ve bölgelerarası gelişmişlik farklılıklarını azaltmada ve ekonomik kalkınmada kırsal turizme ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü ilçenin coğrafi yapısı çok fazla tarıma elverişli olmamakla birlikte elde edilen ürünler uygun bir pazar ortamı olmadığı için satılamamakta ve yöre ekonomisi düşük bir halde devam etmektedir. Çok fazla göç vermektedir. Bu dengenin sağlanması için de kırsal turizm devreye sokulmaktadır. Böylece ürünlerin tanıtımı sağlanarak ilçenin doğal ortamı kırsal turizm potansiyel olarak değerlendirilerek gelişmesi sağlanabilecektir. Trabzon yaylaları örneği incelendiğinde yörenin kültürel birikiminin kırsal turizmin sürdürülebilirliği kapsamında değerlendirilebileceği ve yayla turizmi faaliyetleri Trabzon'un her mevsim turizm ile kalkınabileceği görülmüştür. Aynı

şekilde Rize yaylalarının doğal potansiyelinin kırsal turizm kapsamında değerlendirilebileceği ortaya çıkmaktadır ve aynı zamanda burada bulunan termal kaynaklarla yine bu yöredeki kırsal alanların kalkınmasının kırsal turizmle beraber termal turizm ile de desteklenebileceği görülmüştür. Burada da kırsal turizmin çok çeşitli rekreasyonel etkinlikleri içerdiği ve diğer turizm türleri ile entegre olabileceği anlaşılmakta ve yine bu örneklerde de kırsal turizmin yörenin ekonomisini olumlu yönde etkilediği görülmektedir.

İller Bankasında devam eden DOKAP projelerine baktığımızda da aynı planlama ilkeleri ile hareket edildiğini, benzer hedef ve stratejiler doğrultusunda kararlar alındığını görmekteyiz. Turizm merkezlerinin potansiyellerine ve fiziksel koşullarına göre kararlar alınmıştır. Söz konusu planlama alanları bölgede yaşayan kırsal nüfus tarafından yayla olarak kullanılmaktadır. Günümüzde bu yaylalar alternatif turizm kapsamında değerlendirilmektedir. Turizm Bakanlığının katkıları ile de çeşitli turizm merkezleri oluşturulmuştur. Bu alanların 1990 yılından sonra turizme açılması yaylalara olan talep ve doğal karakter üzerindeki baskıyı artmıştır. Dolayısı ile bu alanlarda kontrollü planların yapılması gerekli olmuştur.

İncelenen bu örnekler doğrultusunda kırsal turizmin kırsal kalkınmada ki etkilerini şöyle açıklayabiliriz: Kırsal turizm ile beraber kırsal alanda yeni istihdamlar yaratılabilir. Kırsal alanda çeşitlenen aktiviteler turizm çeşitliliğini arttırarak hizmetler sektörünün gelişmesini sağlamaktadır. Kırsal turizm; kırsal alanda ulaştırma, bilgilendirme, tanıtım, ulaştırma vb. hizmetlerin gelişmesine de katkıda bulunarak kırsal alanın potansiyellerinin değerlendirilmesine öncülük eder ve kalkınmasını sağlar. Bunun yanında kırsal alanda nüfusu az olan yerleşmeler atıl alan olma tehlikesi ile karşılaşabilmektedirler. Çünkü, bu alanlara hizmet götürülmesi zordur. Bu alanlarda yüzden kırsal turizm ile beraber tarımsal faaliyetlerde desteklenir ve yörede çekicilik yaratılarak bu alanların işlevsiz olması önlenmektedir.

Kırsal turizm etkileri sosyal açıdan incelendiğinde de sonuçlarının yine ekonomik kalkınmayla paralel olduğu görülmektedir. Bu yüzden kırsal turizm çerçevesinde yörenin geleneksel alt yapısı korunarak yerel ürünlerin kullanıldığı faaliyetler geliştirilmelidir. Alanın Tarihsel yapılarından çeşitli şekillerde yararlanmak mümkündür ve böylece turistleri kırsal alana çekebilecek potansiyeller değerlendirilip kırsal turizmin kırsal kalkınmaya girdi oluşturması sağlanabilecektir. Ayrıca kırsal alanın değerlendirilen bu

potansiyelleri doğrultusunda yaratılan istihdam da kadının rolü artmaktadır. Önceden kırsal alanda kadının rolü oldukça sınırlı iken günümüzde kadınlar iş hayatında da önemli roller almaya başlamıştır.

Kırsal turizm, planlanması iyi yapıldığı takdirde bölgesi için sürdürülebilirlik kapsamında kırsal kalkınmaya olumlu etkileri olabilecek alternatif turizm çeşididir. Kırsal turizm planlamasında alanın fırsatları ve potansiyelleri detaylı bir şekilde araştırılmalıdır çünkü her planlama kararı her turizm alanı için uygulanamayacaktır. Dolayısı ile kırsal turizm alanının kimliği önceden belirlenmelidir. Örneklerde de görüldüğü gibi alanların özellikleri belirlenen turizm planı kararlarını yönlendirmiştir. Bunun yanında markalaşma, tanıtım ve pazarlama da kırsal turizm için çok önemlidir. Medya, eğitim kurumları ile çeşitli programlar ve kampanyalar düzenlenerek turistler özendirilmeli ve turizm alanları için talep oluşturulmalıdır.

Günümüzde küreselleşme kavramıyla birlikte kaynakların daha etkin kullanımının gerekliliği önem kazanmaya başlamıştır. Örneklerde de üstünde durulduğu gibi doğayı gözeterek planlar yapılmalıdır. Amaç, planlanan bölgede yapı yoğunluğunu attırmadan çözümlenmelere gidebilmektir. Türkiye için turizm sektörüne bakıldığında artık kıyılarda yapılan deniz turizmi dışında başka arayışlara gidilmekte ve bu doğrultuda Türkiye'nin sahip olduğu coğrafya sayesinde dağlık alanlarda da turizm canlandırılarak bu alanların potansiyelleri kullanılmaya başlanmıştır. Yani kırsal turizm için; kültürel sosyal ve ekonomik bileşenleri içeren ve bunları kırsal kalkınmada potansiyel olarak değerlendirebilecek altyapısı olan bir turizm türü diyebiliriz.

İller Bankası'nın bu çalışma kapsamında rolünü ise şu şekilde açıklayabiliriz: İLBANK A.Ş. yerel yönetimlere ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için teknik destek verme, altyapı ve üstyapı ihtiyaçlarını karşılama, projeleri yürütme ve kontrol etme gibi hizmetler vermektedir. Bu kapsamda İller Bankası mevzuatlara ve şehircilik ilkelerine uygun olarak kamu yararını gözetken kendi içerisinde dengeli, eşitlikçi ve sürdürülebilirlik ilkesini dikkate alan kararlar alıp çalışmalarını yürütmektedir. Yerel yönetimlerin talepleri doğrultusunda alanların kalkındırılması amacı ile potansiyelleri göz önünde bulundurularak bu alanların kontrollü bir şekilde gelişebilmesi ve doğal çevreye zarar vermeyen müdahaleler yapılabilmesi için yatırımların o coğrafyada uygun şekilde yönlendirilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede İller Bankası, yürüttüğü turizm planları ile kırsal alanlardaki projelerin daha kontrollü yapılmasına, doğanın ve ekolojik çevrenin korunduğu bir

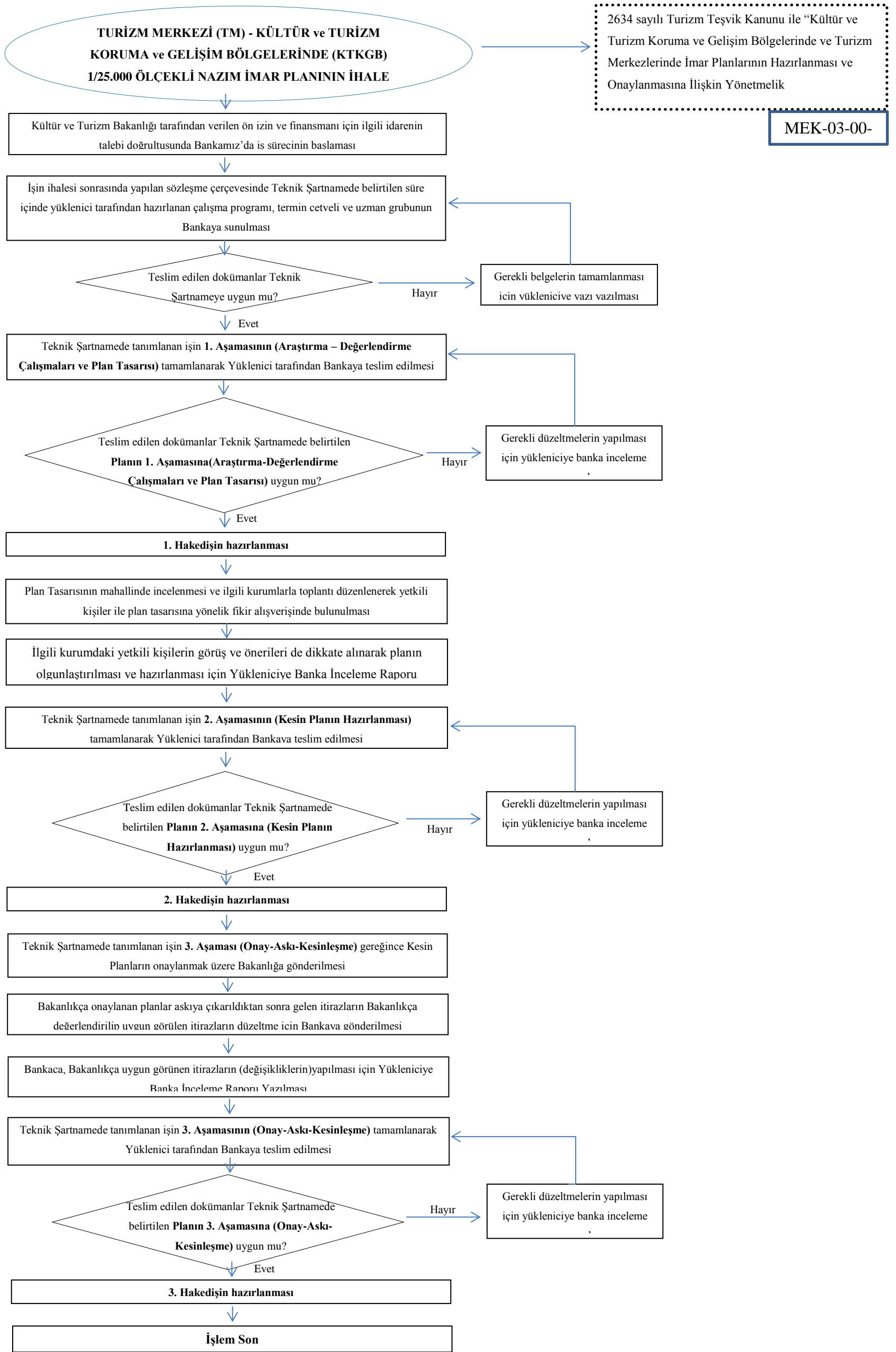
planlama sürecinin sağlanmasına teknik destek vermektedir. Planları, parçacı yaklaşımlar ile değil korumacı politikaları benimseyerek bütüncül ve sürdürülebilir bir planlama yaklaşımı ile yürütmektedir. Bu doğrultuda İller Bankası yaptığı çalışmalarla turizm planlarına teknik bilgi ve deneyimleri ile katkı sağlarken aynı zamanda sektörel planlama çalışmalarında da daha etkin hale gelmiştir.

EKLER

Ek 1 : İller Bankası A.Ş. Turizm Master Planları İş Akış Şeması

KAYNAKLAR

- Ahipaşaoğlu, S. ve elttek, E. (2006). *Sürdürülebilir Kırsal Turizm* (1).Ankara: Gazi Kitapevi.
- Akça, H. (2004). Dünyada ve Türkiye’de Kırsal Turizm. *Standard Dergisi*, Eylül,61–70.
- Ayanoğlu, İ.(2008).Kırsal Kalkınma ve Türkiye İçin Bir Kırsal Kalkınma Modeli, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aydın, O. (2012). AB’de Kırsal Turizmde İlk 5 Ülke ve Türkiye’de Kırsal Turizm, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*,14 (23), 39-46.
- Aydın, M.(2007). Kırsal Turizm Kavramına Evrensel Bakış: Dünyada Kırsal Turizm Faaliyetleri. Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu,1-6.
- Çetinkaya, M.(2000).*Kalkınmadaki Önemi Bakımından Türkiye’de Turizm Sektöründeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2-24.
- olak, O.(2009).*Turistik Ürün eşitlendirme Kapsamında Kırsal Turizm Ve Kırsal Turizm İşletmeciliği: şirince Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm Ana Bilim Dalı, Aydın,1-220
- Doğaner, S. (2001) .*Türkiye ’nin Turizm Coğrafyası*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Doğu Karadeniz Turizm Master Planı, (2010). T.C. Kalkınma Bakanlığı Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1973). *Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)*, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2006). *Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejileri*, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2006). *Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı, Kırsal Kalkınma Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı, 51.
- Esengün K. Akça, H. Sayılı, M. (2004).Dağlık Ve Ormanlık Alanlarda Kırsal Turizm Faaliyeti Ve Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, Tokat, 1-5.
- Emekli G. (2006).Avrupa Birliği Bölgesel Politikasında Turizmin Yeri Ve Türkiye Turizmi, IV. Ulusal Coğrafya Sempozyumu, Ege Üniversitesi, Edebiyat Fak. Coğrafya Bölümü. 153-161.
- Gülçubuk, B. Yıldırak, N. Kızılaslan, N. Özer D. Kan, M. Kepoğlu, A.(2010). Kırsal Kalkınma Yaklaşımları ve Politika Değerimleri. Türkiye Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi. Ankara: TMMOB, Ziraat Mühendisleri Odası.1227-1243.

- Gürlük, S. (2001). Dünyada Ve Türkiye’de Kırsal Kalkınma Politikaları Ve Sürdürülebilir Kalkınma, *İktisat Fakültesi Dergisi*, Uludağ Üniversitesi, 19(4), 1-12.
- Haberal, H.(2011). *Yaylacılık Kültürünün Yayla Turizmi İçindeki Önemi: Rize Yaylaları Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Karacan, S. E. Güngör, Y. (2016). Kırsal Turizm Ve Alternatif Kırsal Turizm Hizmetleri, 5. Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu, Kocaeli Üniversitesi, 1-19.
- Kayıkcı, S. (2009). *Türkiye’de Kırsal Alan Yönetimi*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Ana Bilim Dalı, Ankara, 23-49.
- Kiper, T. (2006). *Safranbolu Yörük köyü Peyzaj Potansiyelinin Kırsal Turizm Açısından Değerlendirilmesi*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.48-62
- Mor, C. (2006). *Trabzon İlinin Turizm Coğrafyası*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Özkan, E. (2007). *Türkiye’de Kırsal Kalkınma Politikaları ve Kırsal Turizm*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Özçatalbaş, O. (2006, 28-29 Haziran). *Türkiye’de Kırsal Turizm Potansiyeli ve Geliştirme Olanakları*. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Turizm Ve Mimarlık Sempozyumu, Antalya, 1-12.
- Soykan, F. (2000). Kırsal Turizm ve Avrupa’da Kazanılan Deneyim, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*,11(Mart, Haziran), 21-33.
- Soykan, F. (1999). Doğal Çevre ve Kırsal Kültürle Bütünleşen Bir Turizm Türü: Kırsal Turizm. *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 10 (Mart, Haziran), 67-75.
- Soykan, F. (2003). Kırsal Turizm ve Türkiye İçin Önemi. *Ege Coğrafya Dergisi*, 12 (2003), 1-11.
- Soykan, F. (2006, 20-22 Nisan). *Avrupa’da Kırsal Turizme Bakış ve Kazanılan Deneyim*, II. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi, Balıkesir 71-87.
- Subaşı, B. (2004). *Yayla Turizmi Sektör Profili*, İstanbul Ticaret Odası, Etüd ve Araştırma Şubesi, 1-21.
- Şerefoğlu, C. (2009). *”Kalkınmada Kırsal Turizmin Rolü- 2007-2013 Yılları Arasında Ülkemizde Uygulanacak Olan Kırsal Kalkınma için Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Programındaki Yeri, Önemi Ve Beklenen Gelişmeler*, Uzmanlık Tezi, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Ankara
- Tarлак, Ş. (2007). *Mumcularda Bir Kırsal Turizm Modeli*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İzmir.

- Uçar, M. (2010). *Kırsal Turizmin Sosyo-Ekonomik Yapıya Etkisi ve Fethiye Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Muğla.
- Uçar, N. (2010). *Turizmin Kırsal Alana Etkisi Gökçeada Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ün E., Tutar,F., Tutar E., Erkan Ç., (2012). Ekonomik Kalkınmada Kırsal Turizmin Rolü: Türkiye Örneği, International Conference on Eurasian Economies, Almaty, Kazakhstan, 345-350.
- Yıldırım, N. (2006). Çameli İlçesinin Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Potansiyeli, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 315-340.
- İnternet: Yagcı, Ö. (2003). Turizmde Çeşitlendirme, Sürdürülebilirlik ve Kırsal Turizm, Web: <http://cmyo.ankara.edu.tr/~iktisad/TURKONF/web/ozcan-yagci.doc> adresinden 15.12.2017 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Yücel, C. (2008). Turizmde Yükselen Değer Ekoturizm, TÜRSAB, ArGe, 1-7 .Web: https://www.tursab.org.tr/dosya/1023/02nieko_1023_1889046.pdf adresinden 10.11.2017 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (2015-2018), Kırsal Kalkınma Eylem Planı Web:<https://www.tarim.gov.tr/Sayfalar/PageNotFoundError.aspx?requestUrl=https://www.tarim.gov.tr/Files/KirsalkalkinmaPlan%C4%B1> adresinden 18.08.2017 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Kırsal Kalkınma Projeleri. Web:www.Kirsalkalkinma.Org adresinden 18.08.2017 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Kırsal Kalkınma Politikaları. Web: www.Kirsalcevre.Org.Tr/Html/Tur/Yayinlarimiz/Dyayinlar/Kirsal_Kalkinma_Politika_la_Ri_Bulentg.Pdf adresinden 14.09.2017 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Devlet Planlama Teşkilatı (1979). Web: <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalknma%20Planlar/Attachments/6/plan4.pdf> adresinden 15.11.2017 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Devlet Planlama Teşkilatı (1985). Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989).Web:<http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalknma%20Planlar/Attachments/5/plan5.pdf> adresinden 15.11.2017 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Devlet Planlama Teşkilatı (1990). Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994).Web:<http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalknma%20Planlar/Attachments/4/plan6.pdf> adresinden 15.11.2017 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Devlet Planlama Teşkilatı (2000). Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu (2001-2005). Web: <http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/content.aspx?List=0e61756a-b3f2-4261-8c0d-2350283f9855&ID=164&Source=http%3A%2F%2Fwww%2Ekalkinma%2Egov%2Etr>

<http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/content.aspx?List=8661bcf7-9da5-4ecb-a190-fd4aadbacc02&ID=2&Source=http%3A%2F%2Fwww%2Ekalkinma%2Egov%2Etr%2FPages%2FKalkinmaPlanlari%2Easpx&ContentTypeId=0x010073418295019B8B429A88657B85E98E48> adresinden 15.11.2017 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Devlet Planlama Teşkilatı (2001). Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005), Web: <http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/content.aspx?List=8661bcf7-9da5-4ecb-a190-fd4aadbacc02&ID=2&Source=http%3A%2F%2Fwww%2Ekalkinma%2Egov%2Etr%2FPages%2FKalkinmaPlanlari%2Easpx&ContentTypeId=0x0100B6043AD55C311E41A48571E65B9E1AD1>, adresinden 15.11.2017 tarihinde alınmıştır

İnternet: Devlet Planlama Teşkilatı (2007). Dokuzuncu Kalkınma Planı Turizm özel İhtisas Komisyonu Raporu (2007-2013), Web: <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/zel%20ihtisas%20Komisyonu%20Raporlar/Attachments/50/oik679.pdf> adresinden 15.11.2017 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Kalkınma Bakanlığı (2014). Onuncu Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyon Raporu .Web:<http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/OzellhtisasKomisyonuRaporlari.aspx> adresinden 21.11.2017 tarihinde alınmıştır

İnternet: Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2003). Web:<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/11/20031103.htm#3> adresinden 25.02.2018 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Kültür ve Turizm Bakanlığı (2007). Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı, (2007-2013). Web: <http://www.kultur.gov.tr/Eklenti/906,ttstratejisi2023pdf.pdf?0> adresinden 15.02.2018 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Turizm Teşvik Kanunu, (1982). Web: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2634.pdf> adresinden 20.02.2018 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Kültür Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde ve Turizm Merkezlerinde İmar Planlarının Hazırlanması ve Onaylanmasına İlişkin Yönetmelik. (2003). Web: <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14529/kultur-ve-turizm-koruma-ve-gelisim-bolgelerinde-ve-turi-.htm> adresinden 20.02.2018 tarihinde alınmıştır.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : ÖZDEMİR, Dilara
Uyruğu : T.C.
Doğum Tarihi ve Yeri : 08.01.1989 Zonguldak
Medeni Hali : Evli
Telefon Numarası : 0 (312) 303 36 59
Faks Numarası : 0 (312) 303 35 99
E-posta Adresi : dkoyuncu@ilbank.gov.tr

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Gazi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü	Devam ediyor.
Lisans	Gazi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü	2012
Lise	Çağrıbey Anadolu Lisesi	2007

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2014-	İLLER BANKASI ANONİM ŞİRKETİ	Teknik Uzman Yardımcısı

Yabancı Dil

İngilizce

ILBANK
TÜRKİYE'NİN YAPICI GÜCÜ